

Torsdagen den 3 maj

Torsdagen den

Kl. 11.00

3 maj 1973

---

§ 1. Val av fullmäktige jämte suppleanter i riksbanken

Anställdes val av två fullmäktige i riksbanken jämte två suppleanter.

Herr TALMANNEN yttrade:

Av fullmäktige i riksbanken skall under år 1973 herr förste vice talmannen Bengtson och herr Dahlén avgå.

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen beslutat att för valperioden 1973--1976 föreslå omval av herr förste vice talmannen Bengtson och herr Dahlén såsom fullmäktige i riksbanken. Valberedningen har vidare beslutat föreslå herr Börjesson i Glömminge till suppleant för herr förste vice talmannen Bengtson och att föreslå omval av fru andre vice talmannen Nettelbrandt till suppleant för herr Dahlén.

Enligt 70 § 3 mom. riksdagsordningen utses vid val av fullmäktige i riksbanken, liksom vid val av fullmäktige i riksgäldskontoret, varje fullmäktig för sig. Vid valet tillämpas acklamationsförfarande, om ledamot ej begär att valet skall förrättas med slutna sedlar.

Kammaren utsåg för valperioden 1973--1976 till
fullmäktige

herr Bengtson, Torsten S., förste vice talman (c)

herr Dahlén, P. Olof (Olle) R. (fp)

suppleant (för herr Bengtson)

herr Börjesson, Fritz A., i Glömminge (c)

suppleant (för herr Dahlén)

fru Nettelbrandt, A. Cecilia, andre vice talman (fp)

§ 2 Val av ordförande och fullmäktige jämte suppleanter i riksgäldskontoret

Företogs val av ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret jämte tre suppleanter.

Herr TALMANNEN anförde:

Av fullmäktige i riksgäldskontoret skall under år 1973 ordföranden, generaldirektören Lars Lindmark samt kanslichefen Oscar Östman och riksdagsmannen Johannes Antonsson avgå.

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen beslutat att för valperioden 1973--1976 föreslå omval av ordföranden och herr Antonsson samt till ny fullmäktig beslutat föreslå herr Magnusson i Borås. Valberedningen har vidare beslutat föreslå omval av herr Dahlberg till suppleant för ordföranden och av herr Boo till

Torsdagen den
3 maj 1973

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen inom Väs-
ternorrlands län*

suppleant för herr Antonsson. Till suppleant för herr Magnusson i Borås föreslås slutligen herr Söderström.

Kammaren utsåg för valperioden 1973–1976 till

ordförande

herr Lindmark, A. Lars G., generaldirektör

fullmäktige

herr Antonsson, Johannes M. (c)

herr Magnusson, A. Tage, i Borås (m)

suppleant (för fullmäktiges ordförande herr Lindmark)

herr Dahlberg, K. Thure (s)

suppleant (för herr Antonsson)

herr Boo, Karl G. H. (c)

suppleant (för herr Magnusson)

herr Söderström, Knut I. W. (m)

§ 3 Justerades protokollet för den 24 april.

§ 4 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen inom Västernorrlands län

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Olssons i Timrå (s) i kammarens protokoll för den 5 april intagna fråga, nr 170, till herr industriministern, och anförde:

Herr talman! Herr Olsson i Timrå har frågat industriministern vilka åtgärder som planeras för att trygga sysselsättningen för dem som arbetar vid de nedläggningsbeslutade massaindustrierna inom Västernorrlands län -- i första hand Svartviks sulfitfabrik, vilken läggs ned redan den 8 juni i år. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Sysselsättningen i Västernorrlands län är starkt beroende av sågverks-, massa- och pappersindustrin, även om en väsentlig differentiering av näringslivet har ägt rum. Staten medverkar genom regionalpolitiska och andra insatser till att nå en sådan differentiering men också till att trygga sysselsättningen inom skogsindustrin. Allt tyder nu på en förbättrad konjunkturutveckling inom denna sektor. Detta, tillsammans med konjunkturuppgången inom näringslivet i övrigt, ger enligt min mening förutsättningar för förbättrade sysselsättningsmöjligheter i länet.

När det gäller Svartvik vill jag, utöver vad jag nu har sagt, nämna att särskilda förmedlingsaktiviteter har pågått från tidpunkten för varslet och att en samrådsgrupp har arbetat kontinuerligt med problemen vid företaget. Hittills har ungefär 130 personer kunnat få ny anställning. Enligt vad jag har inhämtat från länsarbetsnämnden finns ett antal lediga platser i regionen och omställningsarbetet fortsätter från alla berörda parter sida.

Herr OLSSON i Timrå (s):

Herr talman! Jag får tacka inrikesministern för svaret på min enkla fråga. Anledningen till att jag ställde frågan var att SCA har beslutat om

nedläggning av sulfittfabrikerna i Svartvik, Kramfors och Fagervik i Västernorrlands län. Tillsammans berörs 769 anställda. Den största oron känner man i Svartvik, som i första hand kommer att drabbas av nedläggningen, närmare bestämt redan den 8 juni.

Enligt vissa rykten skulle man nu vara redo för en nedläggning först i augusti. Då denna frist inte nämnvärt skulle förbättra de anställdas situation, har det framförts krav från fackligt håll om en fortsatt drift till våren 1974. Min fråga blir därför: Är inrikesministern beredd att medverka till en sådan lösning beträffande Svartvik? Detta skulle möjliggöra en bättre planering för de anställda.

Utöver de beslutade nedläggningar som jag har berört uppstår svårigheter för entreprenörfirmor av skilda slag som en följd av fabrikernas nedläggning. Byggbranschen har och kommer också att få stora problem. Därför krävs det kraftåtgärder för att upprätthålla sysselsättningen i Västernorrlands län.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag har av länsarbetsnämnden i Västernorrlands län inhämtat att den samrådsgrupp som jag omnämnt gjort en framställning till SCA om att driften skulle fortsätta fram till våren 1974. Det uppges också att SCA skulle ha sagt att företaget avser att pröva denna framställning i en positiv anda och att en förutsättningslös utredning i frågan skulle göras. Jag har härutöver inte fått någon annan information men vet att SCA i de bedömningar som SCA förut gjort av möjligheterna att fortsätta driften vid ifrågavarande företag funnit att detta var förenat med mycket stora kostnader. Vi har inte heller från statligt håll några möjligheter att gå in i ett sådant sammanhang och täcka kostnaderna. I varje fall måste det vara fråga om en mycket begränsad tid och inte om engagemang av den storlek som har angivits i den tidigare diskussionen.

Jag kan således inte ge någon annan uppgift än att samrådsgruppen har gjort denna framställning. Jag föreställer mig att den kommer att bli föremål för ingående prövning inom företagen, om man där kan finna någon möjlighet att lösa problemet.

Det innebär, som herr Olsson i Timrå framhållit, självfallet en oerhörd påfrestning på samhället och medborgarna när ett så betydande antal anställda som det här är fråga om ställs utan sysselsättning. Trots de insatser som gjorts från samhällets sida har vi ännu inte kommit i ett läge där vi kan säga att vi på ett tillfredsställande sätt löst detta problem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. lärarprotesterna mot arbetsförhållandena i skolorna

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr Nordstrandhs (m) i kammarens protokoll för den 12 april intagna fråga, nr 184, och anförde:

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat mig, om jag avser vidtaga några åtgärder i anledning av de från flera håll kommande lärarprotester-

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ang. lärarprotes-
terna mot arbets-
förhållandena i
skolorna*

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ang. lärarprotes-
terna mot arbets-
förhållandena i
skolorna*

na mot arbetsförhållandena i skolan.

Jag har för en kort tid sedan framhållit i riksdagen att, sedan det genomgripande yttre reformarbetet av skolan är avslutat för den tid som i dag kan överblickas, intresset nu bör koncentreras bl. a. på att söka nya vägar för att få alla barn och ungdomar att uppleva skolarbetet som meningsfullt. Det är vidare angeläget att söka former för ett ökat kommunalt och lokalt ansvarstagande för skolan. Detta är uppgiften för bl. a. utredningen om skolans inre arbete och utredningen om skolan, staten och kommunerna. Jag finner det naturligt att de uttalanden från lärarhåll som herr Nordstrandh torde åsyfta får vägas in i pågående utredningsarbete.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. Orsaken till min fråga är, som ju framgår av den, att lärarinläggen – eller lärarprotesterna, om man så vill – tilltar mot vissa förhållanden i skolan och mot att ingenting konkret görs från de högsta skolmyndigheternas sida. Flera aktioner har varit och är på gång i landet. Jag skall inte räkna upp dem.

Gemensamt för alla aktioner tycks vara kravet på att man i första hand skall se till, att ungdomarna på högstadiet får tillfälle att syssla med annat än uteslutande teoretiskt skolarbete, när de nu inte har lust, ork eller möjlighet att följa med. Fältropet – man kan nästan tala om ett sådant – lyder: Återinför de praktiska linjerna, differentiera klasserna, stärk specialundervisningen! Under tiden ställer skoltrötta elever till med en massa ohägn – jag skall inte redogöra för det. Meningsfull undervisning går inte att upprätthålla för vare sig de svagt studiemotiverade eller de läsbegåvade och studievilliga.

Nu säger utbildningsministern, och för det vill jag tacka honom, att sådana här uppfattningar från lärarhåll får vägas in i det pågående utredningsarbetet. Det är bra att det blir bokfört. Men man menar att man inte kan vänta med allt tills de sittande utredningarna – exempelvis SIA, som väl är den betydelsefullaste i det här avseendet – har kommit med något konkret och användbart.

Jag hade inte väntat mig annat än att utbildningsministern skulle referera till interpellationsdebatten den 13 april angående tänkbara åtgärder för att öka elevernas upplevelse av meningsfullhet i skolan. Statsrådet hänvisade där till förlängd pryö, jämkad studiegång, utökade praktiska studiealternativ och fler timmar för ämnena konst, ekonomi och teknik. Allt det där är gott och väl, herr Carlsson, och visar att statsrådet har klart för sig vad det gäller.

Men lärarna – och jag tillmäter dem stor betydelse i det här sammanhanget; de kan ju de här tingen – vill ha något radikalare åtgärder och framför allt snabbare. Utbildningsministern utfäste sig inte till någonting sådant i interpellationsdebatten. Vad lärarna vill är just att utbildningsdepartementet skall ta initiativ. Det som jag nu frågar är, om man måste hålla på att vänta på SIA, på remissförfarandet osv., innan man tar något initiativ. Om utbildningsministern ville ge ett positivt svar vore jag tacksam.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ang. lärarprotes-
terna mot arbets-
förhållandena i
skolorna*

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! SIA-utredningen har tillkommit bl. a. efter ett antal riksdagsmotioner, och som herr Elmstedt påpekade i den debatt vi hade för drygt 14 dagar sedan måste det väl från riksdagens utgångspunkt vara rimligt att man avvaktar resultatet av det utredningsarbetet. Det är inte heller fråga om ett mycket långvarigt utredningsarbete, vars slut vi inte ser. Jag vill hänvisa till att SIA-utredningen har lagt fram en diskussionspromemoria om bl. a. de problem som herr Nordstrandh tog upp. Det finns alltså möjlighet redan nu att ute bland lärare och elever föra en diskussion.

De konkreta förslagen tror jag däremot att departementet inte skall lägga nu. Det skulle kanske t. o. m. uppfattas som en nonchalans mot de parlamentariker och de lärar- och elevrepresentanter som nu arbetar för fullt i SIA-utredningen, om vi föregrep deras arbete genom att lägga någonting som – förmodar jag att herr Nordstrandh menar – skulle träda i funktion redan fr. o. m. höstterminen 1973. Det skulle dessutom möta mycket stora praktiska svårigheter och i vissa fall vara teoretiskt omöjligt att framlägga sådana förslag, eftersom vi i stora delar måste redovisa sådana för riksdagen.

Jag menar därför att den tid vi har på oss – och den är inte särskilt lång – tills SIA:s slutliga förslag kommer, skall vi utnyttja för att diskutera bl. a. problem av det slag som herr Nordstrandh har tagit upp i sin enkla fråga.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag har full förståelse för att det nog inte går att lägga fram något mera genomgripande förslag så att det skulle kunna träda i kraft redan till nästa läsår. Men att man skulle komma att trampa utredare och andra på fötterna genom ett förslag tror jag däremot inte att man behöver befara.

Jag skall ta upp en annan sak som SIA inte sysslar med men som har samband med vad vi nu debatterar. Jag vet inte om utbildningsministern såg TV 2:s program Knuff annandag påsk om svenskundervisningen på de yrkestekniska linjerna. Även om jag inte brukar titta mycket på TV 2, gjorde jag det händelsevis den gången. SÖ:s representant gjorde inget starkt intryck då – kröp närmast bakom en flod av välmenta och avvärjande ord. Han ville inte ta något initiativ i fråga om problemet med svenskundervisningen. Jag antar att utbildningsministern känner till det. Det skulle ju inte kosta så mycket att dela en klass och låta vardera halvan få två undervisningstimmar av fyra.

Är utbildningsministern beredd att för sin del överväga att ta något initiativ? Det måste väl bli ett riksdagsbeslut, men initiativet bör kanske komma från utbildningsdepartementet. Vad säger utbildningsministern om detta?

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Med all respekt för programmet Knuff vill jag säga att det inte har rätt att ställa enkla frågor i riksdagen. Men nu ställer herr Nordstrandh med anledning av det programmet ytterligare en enkel fråga,

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ang. utbildningen
i barn- och ungdomsvård i gymnasieskolan*

som jag kanske inte nu skall lämna något mera definitivt svar på.

Det är klart att vi här står inför en svår situation för lärare som skall skapa en meningsfull svenskundervisning för en sådan grupp ungdomar som tidigare i allmänhet slutade skolan efter sjunde klass. Vi har nu ambitionen att ge dem en elvaårig utbildning och att föra in en teoretisk undervisning i ämnet svenska. Motivet är naturligtvis att vi vill förbättra deras möjligheter till skriftlig och muntlig kommunikation. Jag vet att det var mycket stora problem den första terminen, men jag har en känsla av – efter de kontakter jag har haft med lärare – att man redan nu har funnit en del metoder som visar sig gå bättre, och man ser mera optimistiskt på möjligheterna.

Däremot kan jag inte i dag svara på frågan om man skall framlägga ett så pass radikalt förslag som herr Nordstrandh nu talar om, för det innebär ändå att man skulle halvera klasserna. Det har ju, som herr Nordstrandh förstår, uppenbara spridningseffekter med hänsyn till den diskussion om klasstorlekar som vi för i dag.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Det var inte en ny fråga, utan det var en fortsättning av frågan. Programmet Knuff var en fortsättning på en lärarprotest som kom från Göteborg, och det är därför som jag är särskilt väl initierad.

Jag kan kanske förstå att utbildningsministern inte nu så att säga på direkten vill säga att han skall göra på det sätt som här rekommenderas från lärarhåll i ett förslag som alltså har framförts till skolöverstyrelsen. Men jag vill ändå enträget vädja till utbildningsministern att snabbt ta denna sak under övervägande och på något sätt ge ett besked om man kan vänta sig någonting i den här riktningen eller om det hela bara skall tigas ihjäl eller skjutas över till de utredningar som pågår och därmed till framtiden. Jag tror att detta är ett problem som vi faktiskt kan lösa i den riktning som har föreslagits av lärarna vid Hedéns gymnasium i Göteborg och av de många andra lärare som delar deras uppfattning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. utbildningen i barn- och ungdomsvård i gymnasieskolan

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Strindbergs* (m) i kammarens protokoll för den 26 april intagna fråga, nr 193, och anförde:

Herr talman! Herr Strindberg har frågat mig, vilka förslag som kan emotes för de fortsatta utbildningsmöjligheterna för eleverna på gymnasieskolans vårdlinje, grenen barn- och ungdomsvård, och när förslag kan väntas.

Det ankommer på barnstugeutredningen att utreda utbildningsfrågorna inom barnstugeområdet. I detta sammanhang kommer de av herr Strindberg efterfrågade utbildningsbehoven att prövas.

Torsdagen den
3 maj 1973

---

*Ang. utbildningen
i barn- och ungdomsvård i gymnasieskolan*

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Det var ju ett imponerande snabbt svar; tyvärr måste jag säga att jag inte är lika imponerad av innehållet i det.

Bakgrunden till min fråga är ganska naturlig. Vi har nyligen fått en proposition, nr 84, med förslag om att de elever som går igenom den nya vårdyrkesskolan, grenarna hälso- och sjukvård, psykiatrisk vård och åldringsvård, skall ha möjligheter till en särskild utbildning till sjuksköterskor på tre terminer. Men för eleverna i barn- och ungdomsvård hänvisar departementschefen i sitt svar till barnstugeutredningen. I propositionen hänvisas till att U 68 överväger den eftergymnasiala vårdutbildningen och att man avvaktar förslag, varför man i propositionen begränsat sig till de grenar som jag nyss nämnde.

Det är ju gott och väl att både U 68 och barnstugeutredningen arbetar med de här problemen. Men det måste vara något fel, herr utbildningsminister, i ett utbildningssystem där de första eleverna lämnar gymnasieskolans vårdlinje om en månad – det gäller barn- och ungdomsvård – medan man här hänvisar till U 68 och barnstugeutredningen. Nog borde man rimligtvis kunna ställa det kravet på utbildningspolitiken att det finns ett tidsmässigt samband mellan de utbildningsvägar som öppnas för ungdomarna på gymnasiet och de utbildningsvägar som därefter skall stå till buds.

Jag tycker det är cyniskt mot de elever som om några veckor lämnar den nya gymnasieskolans vårdlinje, grenen barn- och ungdomsvård, att utbildningsministern i sitt svar hänvisar till barnstugeutredningen och i propositionen till U 68. Så får det, herr statsråd, definitivt inte vara i svensk utbildningspolitik.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Konsekvensen av resonemanget utvecklade inte herr Strindberg, och det var kanske klokt, därför att det skulle rimligen ha inneburit att den här linjen över huvud taget antingen inte borde ha kommit till stånd i gymnasieskolan eller att man inte skulle bry sig om vad barnstugeutredningen och U 68 har för uppfattningar i de här frågorna. Det måste departementet göra, innan departementet kan konkretisera sin uppfattning i ett förslag till riksdagen.

När det gäller förskoleområdet är det också, som herr Strindberg säkerligen känner till, en väldig kö av sökande. Och det är tyvärr många ungdomar – inte bara de som gått igenom gymnasieskolan utan även sådana som gått andra vägar – som måste vänta, innan de kan få komma in på utbildningen, helt enkelt därför att den tillhör de mera populära och konkurrensen därför är mycket hård. Många använder ju den tiden för att arbeta praktiskt på olika områden, och jag tror att vi allmänt på utbildningsområdet i framtiden får räkna med att praktiska erfarenheter måste spela en större roll.

Sedan är det naturligtvis önskvärt att allting kan fungera i ett visst ögonblick precis så som det skall göra en gång i framtiden, när allt är klart. Men verkligheten är ju inte så enkel, herr Strindberg, vare sig på utbildningsområdet eller på andra håll i samhället. Inte heller inom den

privata företagsamheten, som herr Strindberg är varm förespråkare för, klarar man av sådana här problem på ett tillfredsställande sätt. Det vet alla som arbetar ute på sådana företag.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag skall inte gå in på den privata företagsamhetens situation och dess långsiktiga planering i det här sammanhanget. Däremot har jag definitivt ingen anledning att förneka att jag är en varm anhängare av den.

Statsrådet säger att konsekvensen av mitt resonemang skulle vara att man inte borde ha inrättat de här linjerna. Men konsekvensen av mitt resonemang hade varit att man, i samband med att man ser över gymnasieorganisationen och inrättar nya linjer, också tänker på vilka vägar som skall stå öppna för de här eleverna, när de kommer ut efter två år. Man borde alltså ha varit så långt framme i planeringen.

Sedan säger statsrådet att det är kö till förskoleutbildningen. Ja, men just därför, herr statsråd, hade det varit angeläget för de här ungdomarna att veta vilka andra vägar man på sikt tänker sig skall stå öppna för dem. Det hade varit angeläget att detta varit klart. Jag har fortfarande inte fått något svar tidsmässigt, dvs. om när man kan förvänta förslag som berör de här ungdomarnas framtida utbildning.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Mitt svar på denna fråga är: I det ögonblick vi har fått förslag från barnstugeutredningen beträffande verksamhetens organisation.

Utbildningsdepartementet är i praktiskt taget alla avseenden ett servicedepartement. Vi måste veta hur barnstugeutredningen vill organisera verksamheten, innan vi kan lägga fram förslag. Jag kan för min del, eftersom denna utredning inte är tillsatt av utbildningsdepartementet, inte ge exakt datum då förslag föreligger.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag har bara att konstatera, att det svar jag skall ge de ungdomar som gått denna väg och som jag i olika sammanhang träffar samman med, är att statsrådet för dagen inte vet när förslag kan väntas. Jag tror inte att det är någon tröst för dem. Men svaret är kanske förståeligt mot bakgrunden av den utbildningspolitik som förs i detta land.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 1975 till justitiekottet,
nr 1976 till socialutskottet samt
nr 1977 och 1978 till justitiekottet.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 20 i anledning av propositionen 1973:58 med förslag till lag om ändring i allmänna prisregleringslagen (1956:236), m. m., såvitt avser ändringar i prisregleringslagen jämte motioner.

I propositionen 1973:58 hade Kungl. Maj:t i utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 23 februari 1973, såvitt nu var i fråga, föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i allmänna prisregleringslagen (1956:236).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”I propositionen förordas att begränsad prisreglering i ökad utsträckning skall kunna användas som ett led i stabiliseringspolitiken. Därför föreslås att förutsättningarna för tillämpning av allmänna prisregleringslagen jämkas så att prisreglering kan beslutas, när fara har uppkommit för allvarlig prisstegring på viktigare varu- eller tjänsteområde. Enligt lagens nuvarande lydelse krävs att det uppstått betydande fara för allvarlig stegring av det allmänna prisläget.

Vidare föreslås att möjlighet skapas för två nya former av kontroll över företagens prispolitik. Dels skall prismyndigheten kunna överenskomma med företag om visst pris som sedan inte får överskridas, dels skall det kunna föreskrivas att prishöjning skall anmälas i förväg.”

I detta sammanhang hade behandlats följande i anledning av propositionen väckta motioner

1973:1652 av herr Hovhammar m. fl. (m, c, fp) vari hemställdt att riksdagen skulle

1. avslå propositionen 1973:58, i vad den avsåg ändring i prisregleringslagen,
2. hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående inflationens orsak och verkan samt åtgärder för att begränsa densamma,

1973:1655 av herr Löfgren m. fl. (fp) vari hemställdt att riksdagen skulle

1. avslå propositionen 1973:58, i vad den avsåg ändring i prisregleringslagen samt
2. hos Kungl. Maj:t begära att en utredning om inflationsbekämpande åtgärder tillsattes skyndsamt,

1973:1656 av herr Magnusson i Borås (m) vari hemställdt

att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i lagen om allmän prisreglering (1956:236),

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att Kungl. Maj:t skulle tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att överse de ekonomisk-politiska metoderna för att bemästra inflationen samt i samband därmed överse gällande prisregleringslag,

1973:1657 av herr Regnéll m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen beslutade

A. att avvisa förslaget i propositionen 1973:58 med förslag till lag om ändring i allmänna prisregleringslagen (1956:236),

B. att för sin del anta ett motionen bifogat förslag till lag om ändring i allmänna prisregleringslagen, innebärande att lagen för att kunna tillämpas även fortsättningsvis skulle förutsätta betydande fara för allvarlig prisstegring, samt

1973:1659 av herrar Sjönell (c) och Nilsson i Tvärålund (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1973:1652, 1655 och 1656 samtliga såvitt nu var i fråga och 1973:1657 skulle anta vid propositionen 1973:58 fogat förslag till lag om ändring i allmänna prisregleringslagen (1956:236),

2. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1652, 1655 och 1656 såvitt avsåg utredning om inflationsbekämpande åtgärder,

3. att motionen 1973:1659 ej föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) beträffande ändring i prisregleringslagen av herrar Löfgren (fp), Möller (fp), Brundin (m) och Fridolfsson i Stockholm (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionerna 1973:1652, 1655, 1656 och 1657, samtliga såvitt nu var i fråga, avslå propositionen 1973:58 i vad den avsåg ändring i allmänna prisregleringslagen (1956:236),

b) avslå motionen 1973:1657 i vad avsåg ändring i prisregleringslagen,

2) beträffande utredning om inflationen av herrar Löfgren (fp), Möller (fp), Brundin (m) och Fridolfsson i Stockholm (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1652, 1655 och 1656, samtliga såvitt nu var i fråga, skulle anhålla hos Kungl. Maj:t att en parlamentarisk utredning snarast tillsattes med uppgift att se över metoderna för att bemästra inflationen och i samband därmed föreslå eventuellt erforderliga smärre justeringar i gällande prisregleringslag.

Herr MÖLLER (fp):

Herr talman! Det är inte alltid politiker nämner företeelser vid deras rätta namn. Man är kanske i sak helt kritisk men säger sig vara "förvånad", man "ifrågasätter de handlingar som vidtagits" eller använder liknande uttryck. Jag ska inte göra detta utan säga rakt på sak: *regeringens sätt att sköta prispolitiken är en skandal.*

Misslyckandet är stort. Inflationen är värre än på mycket länge. I dag ser vi i en av tidningarna, att regeringen i kompletteringspropositionen spår att prisuppgången kommer att bli närmare 6 procent i år. Prisstegringarna tillsammans med skattesystemets marginaleffekter skapar

orimliga lägen för envar som hoppats på att det ska bli något kvar av en ökad inkomst. Det måste vara fel på systemet när löntagarna för att få 2 procent kvar i verklig löneökning tvingas begära lönehöjningar av storleksordningen 10 procent.

Detta beror inte på några naturens makter som är ogina. Det är i stället ett av människor uppbyggt skattesystem och en av människor förvärrad inflation som är orsakerna. De orsakerna skall vi då ha kraft och mod att ändra på.

Låt mig i fråga om prispolitiken, som vi behandlar i dag, säga att grundfelet för socialdemokraternas del är att man silar mygg men sväljer kameler. För vad är det som sker? Regeringen missköter år efter år den ekonomiska politiken, så att priserna rusar i höjden alldeles för snabbt. Då störtar regeringen in och angriper – inte grundorsakerna till inflationen utan symtomen. Den ekonomiska politiken läggs inte om. I stället finslipar man regleringsinstrumenten. Den ideologiskt betingade glädjen att reglera, dirigera, ingripa i efterhand tar ut sin rätt.

Men handelsministern, som främst är ansvarig för proposition nr 58 om ändrad prisregleringslag, bör inte handla som om det fanns vattentäta skott mellan hans fögderi och finansministerns. Regeringens åtgärder måste ses som en helhet. Det är då inget försvar för herr Feldt, att herr Sträng missköter den ekonomiska politiken. Ändra i stället på den och koncentrera er inte på regleringsinstrumenten – det är den uppmaning som bör ges.

Vad vi i folkpartiet länge krävt – ett krav som hela den icke-socialistiska oppositionen står bakom, såsom framgått av finansutskottets betänkande nr 1 – är åtgärder mot inflationens *grundorsaker*. Sådana åtgärder är utförligt redovisade i motion 982 av Karl Erik Eriksson m. fl. där ett konkret sexpunktsprogram är uppställt. Jag hänvisar till dessa två dokument. Det är illa att socialdemokraterna röstade mot de förslagen nyligen.

Men vi tycker att prisstegringarna är så allvarliga att ni nu i varje fall kunde gå med på vad som begärs i reservation 2 till det betänkande nr 20 från finansutskottet som behandlas i dag, nämligen en skyndsamt parlamentarisk utredning som skall se över metoderna att bemästra inflationen. Varför vill ni socialdemokrater inte gå med på en sådan utredning? Är inte prisstegringarna så allvarliga att det vore rätt och riktigt om vi satte oss ned tillsammans för att söka mildra dem, för att diskutera hur de medel som finns skulle kunna användas och för att diskutera nya vägar? Varför vara sig själv nog – i synnerhet på ett område som ni visat er inte kunna klara av?

Det regeringsförslag som nu föreligger avser främst ändringar i prisregleringslagen av sådan art att prisreglering skall tillgripas redan vid fara för allvarlig prisstegring på viktigare varu- eller tjänsteområden – alltså inte som tidigare vid *betydande* fara, och dessutom skulle denna fara hota *hela* det allmänna prisläget.

Förslaget är ett surrogat och obehövligt. Låt mig helt kort, för att inte förlänga debatten när vi är inne i dessa sista veckor av riksdagens vårsession, påminna om de negativa remissyttrandena från näringsfrihetsombudsmannen, Kooperativa förbundet och Lantbrukarnas riksförbund

– instanser som väger verkligt tungt i sammanhanget -- liksom till motion 1655 av herr Löfgren m. fl. Vår syn kan enklast sammanfattas däri att man kan gå endera av två vägar för att bekämpa prisstegringarna: konkurrensvägen å ena sidan parad med en skicklig och förutseende ekonomisk politik, eller å andra sidan regleringsvägen. Den senare är behäftad med stora nackdelar. Fri konkurrens är att föredra, fri och effektiv konkurrens i kombination med sådana genomgripande åtgärder i den ekonomiska politiken som jag hänvisat till.

Jag yrkar, herr talman, dels bifall till reservationen 1 om avslag på propositionen, dels bifall till reservationen 2 om en snabbt tillsatt parlamentarisk utredning för att minska prisstegringarna.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Landsorganisationens utredningsavdelning säger i sin nyligen utkomna konjunkturrapport att "under de senaste åren har vi fått vänja oss vid större prisökningar än tidigare". Man justerar också upp siffrorna i prognoser för prisökningarna under 1973 i förhållande till vad finansministern hade tänkt sig när han lade fram sin finansplan i januari. Precis samma bedömning gör Industriförbundet i sin konjunkturöversikt, och om man får tro de uppgifter som hittills kommit fram tvingas även finansministern inse att prisstegringstakten under året blir högre än han tänkte sig i början av året.

Den här ökande inflationstakten är självfallet bekymmersam. Det är mot den bakgrunden som vi i reservationen 2 föreslagit att man skall tillsätta en utredning som skall se över metoderna att bemästra inflationen. En sådan översyn är i allra högsta grad behövlig för att man i tid skall kunna bemästra de faror som den ökande inflationstakten utgör för de ekonomiska grundvalarna för vårt lands -- och för den delen även andra länders -- ekonomi.

Inte heller, herr talman, behöver en sådan utredning stå utan uppslag och idéer om vad som borde göras för att man skall komma till rätta med prisstegringarna. Låt mig kortfattat bara ange fyra huvudpunkter i en ny politik som bättre skulle bemästra prisstegringsproblematiken.

För det första måste man naturligtvis se till att näringslivet har sådana resurser att man kan bygga ut och förbilliga produktionen, så att löneökningar inte måste skickas vidare i form av prisökningar. Regeringens politik har brustit i detta avseende. Det visas av att det under den senaste perioden icke kunnat ställas tillräckligt med pengar till förfogande för investeringar.

För det andra behöver vi ett skattesystem som inte driver upp priserna. De nuvarande enorma skatterna på inkomstökningar gör att lönerna måste ökas med synnerligen höga procenttal före skatt för att det skall bli någonting kvar efter skatt. På det viset tvingas kostnader och priser i höjden. Ständiga höjningar av löneskatter och olika indirekta skatter verkar självfallet prishöjande.

För det tredje behöver den ekonomiska politiken vara sådan att konkurrenskraften gentemot utlandet gradvis förbättras, varigenom man skulle kunna hamna i den trevliga belägenheten att den svenska kronan skulle kunna skrivas upp gentemot andra valutor i stället för att skrivas

ned, som nu skett. På det sättet skulle man kunna avskärma sig från de prisstegringar som har sitt ursprung utomlands. Den växelkurspolitik som vi här i landet tvingats föra har inte haft denna fördelaktiga verkan på prisnivån utan tvärtom.

För det fjärde måste man ta fasta på nödvändigheten av att föra en konkurrensbefrämjande politik. Man måste sträva efter att inte införa statliga monopol och en byråkratisering på olika ekonomiska områden. Regleringsekonomi är *en* förklaring till prisstegringarna. De snabba prisstegringar som förekommit på olika offentliga tjänster, t. ex. postens, SJs och televerkets, visar att det inte är lätt att sätta konkurrensen ur spel utan att få mycket snabba prisstegringar. De mycket häftiga hyreshöjningarna visar också hur det går när man sätter konkurrensen ur spel. Regeringen har sagt att den vill ha en regleringsekonomi på bostadssidan för att det inte skall uppstå snabba hyreshöjningar. I själva verket är det, enligt vad jag försöker göra gällande, alltså sannolikt tvärtom. De snabba hyreshöjningarna har till icke oväsentlig del sin grund i att man satt konkurrensen ur spel.

Vad gör då regeringen i stället för att försöka fundera ut vilka grunderna till de snabba prisstegringarna är? Jo, för att inge sig själv och andra känslan av dådkraft vill man nu ge sig själv en lag som vidgar möjligheterna att införa prisreglering. Men, herr Feldt, om det vore så enkelt att man kunde avskaffa inflationen genom att bara kriminalisera den, om man kunde bota prisstegringarna genom att bara förbjuda dem, då borde man väl ha gjort det för länge sedan! Det är uppenbarligen mycket starkare krafter som här verkar. Genom en sådan här lag kan man inte åstadkomma någonting annat än möjligen att inbilla en del människor att man har gjort något verkligt för att häva de snabba prisstegringarna.

Jag vill inte förneka att man tillfälligt kan bromsa prisökningar genom att förbjuda dem. Men allmänheten är inte särskilt betjänt av vad som händer tillfälligtvis utan är i stället intresserad av vad som händer på sikt. Det är endast under mycket speciella omständigheter, omständigheter beskrivna i den nuvarande prisregleringslagen – i krislägen av allvarligt slag – som man genom lagstiftningsåtgärder kan få till stånd annat än tillfälligt gynnsamma verkningar på prisbildningen genom att göra regleringsingripanden.

Mot denna bakgrund är det naturligt att, som vi har gjort i reservation 2, föreslå en utredning om inflationsmekanismen. En sådan utredning skulle också, om det visar sig rimligt, kunna framlägga förslag om vissa justeringar i den nuvarande lagstiftningen om prisreglering. Vi kan inte godta den nu föreslagna lagen, som ger mycket svepande befogenheter på mycket lösa grunder. Vi yrkar därför i reservation 1 avslag på det förslaget.

Avigsidorna med en prisreglering är ju många, herr Feldt och herr Franzén. Det är dyrt att administrera en prisreglering, och för att den skall bli effektiv fordras det förskräckligt många tjänstemän, som måste kunna följa med vad som händer med alla de miljontals priser som finns ute på en marknad. En annan nackdel är att ett prisstopp kan kringgås, hur intensiv övervakningen än är. Exempelvis kan kvaliteterna försämr

Torsdagen den
3 maj 1973

Ändringar i pris-
regleringslagen

och service minskas så att en prisreglering kringgås på ett helt omärkligt sätt omärkligt för alla dem som skall kontrollera efterlevnaden av prisregleringen, men kännbart för kunderna.

Man kan också tänka sig att tillverkningen läggs ner av sådana produkter som vid en prisreglering inte blir lönande. Det är då sannolikt att det närmast blir tillverkningen av enkla standardvaror som kommer att läggas ner, vilket framför allt skulle komma att drabba låginkomsttagarna. Där finns således en inkomstfördelningspolitisk avigsida med en prisreglering. Vi har för övrigt ett exempel som belyser detta, nämligen bostadsmarknaden.

Vad är det som har försvunnit genom priskontrollen på bostäder? Jo, det är – som vi kunde se i TV i går – framför allt de äldre, billiga bostäderna som det genom priskontrollen, hyresregleringen, inte har varit lönande att underhålla. Man har helt enkelt förlorat pengar, och husen har fått stå och förslummas, och så småningom har de rivits. Vi skall inte tro att förhållandena blir bättre bara för att kommunen övertar husen – vilket hyresgästföreningen tänkte sig i TV-programmet i går. Vi vet mycket väl att Stockholms kommun har en lång rad mer eller mindre förslummade lägenheter.

Problemen ligger mycket djupare: de ligger just i att prisreglerade produkter försvinner när de inte längre lönar sig. Detta är bakgrunden till att, som Assar Lindbeck har sagt, en hyreskontroll, en prisreglering, är det absolut effektivaste sättet att åstadkomma en ödelagd stad, om man inte skall tänka sig att ett krigstillstånd i stället ödelägger staden. Det är precis detta vi har sett i Stockholm. Det är även mot den bakgrunden som vi vänder oss mot den lättvindighet som präglar regeringens inställning när det gäller att skaffa sig själv befogenheter till en utvidgad priskontroll.

Jag tror också att småföretagen är de som lättast kommer i kläm vid en priskontroll. Det är enklare för de stora företagen, herr Feldt, att skicka i väg sina deputationer till pris- och kartellnämnden för att förklara varför företagen måste ha prisökningar av den och den anledningen. Betydligt svårare är det för småföretagare, som har så många uppgifter – och inte mycket assistans i sina egna företag – att resa till Stockholm och redogöra för varför de måste öka sin priser.

Därmed är vi inne på en annan nackdel med priskontroll: man får en lång rad undantagsregler för att hindra företagskollapser. Om t. ex. importpriserna har stigit eller om det varit kraftiga löneökningar och priserna inte får höjas, kommer företagen lätt att gå i kvav. Därför blir man tvungen att göra en lång rad av undantag. Man tvingar då också företagen till branschsamarbete, vilket medför minskad konkurrens, som inte kan annat än verka i riktning mot snabbare prisstegringar än man annars skulle få på litet längre sikt. Jag upprepar att jag tror att man kan uppnå gynnsamma verkningar av en prisreglering *på kort sikt*. Det går kanske att i statistiken se, om man huggar till med prisregleringar, att det för den eller den perioden blev litet mindre prisökningar, men det är vad som händer *på lång sikt* som vi måste intressera oss för.

De här sidoverkningarna, herr talman, har faktiskt icke observerats eller beaktats i det material som ligger till grund för propositionen och

inte i propositionen heller. Detta är oroväckande. Det är på grundval av de synpunkter som jag har anfört som en hel del tunga remissinstanser – vilket också herr Möller påpekade -- har sagt att prisregleringslagen är ett slag i luften. Kooperativa förbundet, näringsfrihetsombudsmannen och LRF har insett att det i en sund ekonomi inte behövs någon prisreglering. Och i en osund ekonomi fungerar ingen prisreglering.

Det är mot den bakgrunden, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Herr FRANZÉN (s):

Herr talman! Vid ett sådant här tillfälle är riskerna för att det blir en ny ekonomisk debatt uppenbara -- det har de två talare som varit uppe före mig visat genom att föra in en mängd olika detaljer i resonemanget. Herr Burenstam Linder har på de få minuter han varit uppe berört nästan alla avsnitt inom den allmänna politiken. Det är ganska meningslöst att dra i gång en stor ekonomisk debatt i just detta ärende, som gäller en speciell fråga. För det första har vi haft ett par ekonomiska debatter tidigare i år och för det andra skall vi om bara ett par veckor ha en ny ekonomisk debatt i anledning av kompletteringspropositionen. Därför kommer jag för min del att ägna mig mer åt den fråga som vi nu behandlar.

Låt mig först konstatera att socialdemokraterna och centern är eniga i denna som vi tycker viktiga fråga. Båda partiernas representanter i utskottet anser att prisregleringen som ekonomiskt politiskt instrument bör byggas ut och förfinas. Skälen är inte så svåra att förstå, och de finns uttalade såväl i den bakomliggande departementspromemorian som i propositionen.

Runt om i världen finns starka tendenser till prisstegringar. De är inte någonting speciellt för Sverige -- på många håll är de för övrigt mycket starkare än här. Överallt söker man vägar för att begränsa prisstegringarna och komma åt den mekanism som utlöser dem. Man försöker kväva fröet till prisstegringarna innan det växer upp och utvecklas. Multinationella företag, skillnader i produktivitet mellan olika branscher, klappjakt på råvaror när de internationella konjunkturerna stiger osv. är bara några av de faktorer som ligger bakom prisstegringarna. I allt fler länder har man prövat att använda skilda former av prisreglering för att komma åt en del av prisstegringstendenserna. Det har man gjort i USA, Frankrike, Belgien, Finland, Norge och Danmark -- för att ta några exempel. OECD har vidare i en översikt konstaterat att prisregleringen i ett stort antal fall kommit att utgöra ett nyttigt bidrag till antiinflationpolitiken.

Det är då naturligt att även vi i vårt land söker komplettera det relativt trubbiga instrument som vi nu har för att via prisreglering påverka prisstegringarna. Centern och vi är eniga om att man måste göra det. Men moderaterna och folkpartisterna i utskottet ställer sig vid sidan om och säger helt enkelt nej till denna ändring i prisregleringslagen. De vill hänskjuta alla dessa frågor, som de har svårt att komma förbi, till en utredning om inflationsproblemen.

Detta är som jag ser det en svårförståelig attityd, även om den i och för sig inte är så ovanlig. I dessa partier ställer man sig i första ledet när

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

det gäller att tala om prisstegringar och deras förödande verkningar för samhällsekonomin, men när det gäller åtgärder mot inflationen – antingen det är fråga om att strama åt finanspolitiken eller att vidta åtgärder av det slag som vi nu diskuterar -- viker man undan och talar om att hela frågan bör bli föremål för en omfattande utredning.

Vad anför man då i reservationen 1 som motiv för sin inställning? Det är inte mycket: Vi bör, som också herr Burenstam Linder och herr Möller var inne på, gå på konkurrenslinjen i vår pris- och konkurrenspolitik. Prisstopp är inte en effektiv metod för att stoppa prisstegringarna, säger man. Vi har också hört i dag att varje form av prisreglering medför risker för varusortimentet och för en snedvridning av produktionen. Ungefär detta bygger man upp sin reservation på.

Ingen i utskottet har hävdats att vi skall bryta denna huvudlinje i vår pris- och konkurrenspolitik. Prisreglering måste också i fortsättningen användas mycket restriktivt. Det har klart uttalats i utskottets skrivning. Varje gång som prisregleringslagen sätts i kraft – och det är ändringar i den lagen det nu gäller, ingenting annat – måste grunderna för tillämpningen inom kort tid underställas riksdagen. Det är i praktiken detsamma som att man stiftar en ny tidsbegränsad lag varje gång prisregleringsåtgärder tillämpas – skillnaden är bara den att lagen har fullmaktskaraktär för att möjliggöra snabba ingripanden, motverka hamstringar och prisstegringsvågor osv.

Jag vill upprepa att det härvidlag inte föreligger något förslag om ändring. Även i fortsättningen skall, om prisregleringslagen sätts i kraft, frågan så fort som möjligt underställas riksdagen. Det är väl garanti nog för att Kungl. Maj:t inte i onödan använder sig av prisreglering som instrument i den ekonomiska politiken. Vi har sagt att prisreglering möjligtvis kan vara ett instrument bland många andra. Det är alltså riksdagen som alltför får slutligt avgöra i vilken omfattning det här instrumentet bör användas.

Vi som bildar utskottsmajoritet har emellertid funnit det vara underligt att inte även moderaterna och folkpartisterna i utskottet har kunnat ansluta sig till det som är huvudfrågan, nämligen om man skall få använda prisreglering för att stämma inte bara i ån utan helst redan i bäcken. Den föreslagna lagändringen innebär ju att Kungl. Maj:t skall få befogenhet att sätta lagen i kraft och tillämpa någon form av prisreglering även innan en inom en sektor fortsatt prisstegring hunnit sprida sig till hela prisområdet. Det är ju ändå ingen som vill bestrida att risker för sådana spridningseffekter föreligger i vår ekonomi – liksom i andra länders – och att vi i vissa fall skulle slippa att ta till storsläggan, t.ex. prisstopp över hela området, när vi skulle kunna nöja oss med att ta mindre hårda tag om det bara sker på ett tillräckligt tidigt stadium.

Ett bifall till reservationen är sålunda detsamma som att man anser att det räcker med ett enda instrument i utrustningen, dvs. en prisreglering över hela fältet. Man tar på sitt ansvar att Kungl. Maj:t, som man vill skall ansvara för den ekonomiska politiken, skall behöva sitta och vänta tills faran för prisstegringar är så överhängande på hela prisområdet att det inte finns mycket annat än ett generellt prisstopp att ta till.

Jag hoppas att det rena avslagsyrkandet och yrkandet om utredning

Torsdagen den
3 maj 1973

---

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

inte innebär att man tar avstånd från att Kungl. Maj:t också i fortsättningen skall få använda lagen i sådana fall som föranledde att den tillämpades 1970 och 1972 och där tillämpningen sedermera godkändes av riksdagen. Det skulle ju vara inkonsekvent när man själv godkände förordnandena och när man så våltaligt i reservationen ordar om behovet av åtgärder mot inflationen.

Men när det gäller den inflationsutredning, som berörs i reservationen 2, vill reservanterna hänskjuta frågan om ändringar i prisregleringslagen till denna utredning, som skall ta sig an hela komplexet med inflationsbekämpande åtgärder. Det är ingen liten uppgift man här skisserar. Emellertid har den ju föga samband med den fråga vi nu diskuterar. Vem föreställer sig i sin vildaste fantasi att en utredning av aldrig så stora dimensioner – den borde ju nästan vara internationell – skulle kunna hitta på lösningar som gjorde prisregleringen som medel mot prisstegringar i vissa lägen helt inaktuell. Vi har ju erfarenheter av situationer då vi ansett oss behöva prisregleringsåtgärder, närmast ett prisstopp på vissa varor, för att kunna stå till svars. De erfarenheterna blir inte annorlunda av att man skjuter frågan framför sig.

Reservanterna vill tydligen basera utredningens direktiv på de relativt löst framkastade synpunkter som återfinns i en folkpartimotion, väckt i början av året. Den har inte bara, som det heter i reservationen, behandlats av utskottet i annat sammanhang. Den har också avvisats av riksdagen så sent som för mindre än ett par månader sedan.

En huvudtanke i den motionen var bl. a. att man skulle tillgripa indexreglerade skatteskalor. Det skulle vara en effektiv insats mot prisstegringar. Man skulle tillgripa sparstimulerande åtgärder av typen indexlån exempelvis. Motionärerna tror också att det skulle vara en effektiv insats mot inflationen att indexreglera allt flera faktorer i samhällsekonomin. Då borde man studera de länder, som försökt sig på detta system. Så har skett i Danmark, men det manar knappast till efterföljd.

Herr talman! Slutligen vill jag något kommentera motionen 1659 av herrar Sjönell och Nilsson i Tvärålund. I den motionen för motionärerna ett resonemang i största allmänhet om prisregleringens roll som ett instrument i stabiliseringspolitiken. De framhåller att det finns risker för en snedvridning, som kan inträffa vid längre perioder av prisstopp, vilket också vi är medvetna om. Motionärerna medger även att det är svårt i praktiken att avgöra den rätta tidpunkten för att tillgripa prisregleringslagen. Därför vill de att riksdagen i skrivelse till regeringen uttalar att vid eventuella störningar i den normala prisbildningen mycket stor restriktivitet måste iakttas.

Utskottsmajoriteten, eller utskottet över huvud taget, har inte någon annan mening än den som motionärerna för fram. Man skall helt enkelt hantera dessa ting med mycket stor urskillning. Handelsministern har många gånger sagt precis samma sak. För övrigt skriver han in detta i propositionen på s. 35. Liknande tankegångar har anförts i flera remissvar, och om jag inte minns fel har handelsministern även här i riksdagen i interpellationssvar gjort detta. Motionärerna och utskottet är således ense på denna punkt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till finansutskottets hemställan.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

Herr MÖLLER (fp):

Herr talman! Jag vill ge herr Franzén rätt på en punkt, nämligen när han talar om hur skeptiskt utskottet varit till förslaget och att det försökt understryka hur begränsad tillämpningen av den nya lagstiftningen måste vara; det talas just om mycket stor restriktivitet. Dessa uttalanden från utskottets talesman och i propositionen visar hur föga entusiastiska ni i själva verket är.

Sedan säger herr Franzén att det är meningslöst att dra i gång en ekonomisk debatt, när vi behandlar just denna proposition. Men om man på område efter område inte med allmänt verkande ekonomiska medel åstadkommer en rimlig politik, kommer det att uppstå felaktigheter och missförhållanden, som regeringen måste ingripa mot, och den går då in med dirigeringsmetoder. När vi här har förslag om en utvidgad dirigering, är det därför självklart att ställa frågan: Har man när det gäller de allmänna metoderna försökt angripa inflationens grundorsaker effektivt? För om man inte har gjort det, bör man snarare ändra på den allmänna ekonomiska politiken än att införa ytterligare ett sådant här regleringsinstrument.

Jag nämnde i mitt förra inlägg helt kort att prisstegringarna har varit så allvarliga. Jag kan ge några få exempel på detta.

Det slog mig häromdagen att när jag var liten pojke i slutet av 1930-talet och gick och handlade mjölk så kostade den mindre än 30 öre per liter. Jag skaffade fram statistik genom upplysningstjänsten över priserna på några varor för att se vad det är för liknande utveckling som vi har haft på varuområde efter varuområde och skall nämna några exempel. Medelpriset i hela riket för mjölk är nu -- uppgiften avser mars i år -- 1:56. 1938 var det 24 öre. 1 kilo vetemjöl kostar 2:03 nu men kostade 43 öre år 1938. Medelpriset för en biografbiljett är numera 8:39, medan det 1938 var 1:09. Ett kilo "nötkött, stek" kostar numera 23:82. 1938 var motsvarande pris 1:97.

Mjölkköpet har som jag nämnde gått upp från 0:24 till 1:56 och alltså drygt sexfaldigats. Med samma ökningstakt som för dessa de senaste 35 åren kommer mjölken att kosta exakt 10 kronor per liter vid sekelskiftet. När man ser saken i ett sådant längre perspektiv, måste man säga sig att om inte regeringen och de riksdagsledamöter som håller på regeringen vill angripa grundorsakerna utan i stället endast tar till litet prisreglering då och då, så kommer den stora inflationsvägen att fortsätta att välla fram.

Låt mig understryka att bakom de siffror jag nämnde ligger till mycket stor del internationella prishöjningar, men de utgör minsann inte hela orsaken.

Herr Franzén nämnde också de förslag som vi lagt fram om konkreta åtgärder. Han hänvisade i själva verket till Karl Erik Erikssons motion. Låt mig bara kort räkna upp sex punkter som där krävs och är redovisade i detalj:

1. En offentlig besparingsutredning.
2. En bättre och mer aktiv konjunkturpolitik.
3. En på flera sätt angiven bättre ekonomisk planering.
4. Stabiliseringskonferenser, så att enskilda och organisationer inte försöker lyfta sig själv i håret och till sist alla lurar alla, när det

ekonomiska utrymmet inte är tillräckligt för hur stora faktiska lönehöjningar som helst.

5. Sparstimulerande åtgärder.

6. Indexreglerade skatteskalor.

Detta är ett program mot inflationens grundorsaker, herr talman. Indexskyddade skatteskalor är något som vi inte skall debattera nämnvärt i dag, men låt mig, eftersom herr Franzén själv tog upp saken, bara säga att om man ökar skatten för människor när de *inte* har fått en ökad skattekraft – när man alltså beskattar det som bara är kompensation för prisstegringarna – så är det självklart att löntagarorganisationer och andra kommer att tvingas att begära nominellt sett än mycket större inkomsthöjningar. Då ökas efterfrågan för mycket i landet, kostnaderna stiger, och vi får en ökad inflation. Det är ett ganska enkelt samband att förstå. Förslaget om indexskyddade skatteskalor går inte att trola bort med att det skulle vara någon nackdel för folket – tvärtom.

Herr talman! Det som sålunda kvarstår som resultat av den här debatten är att en utvidgad prisreglering är ett surrogat. Vad vi från vårt håll i stället vill ha är äkta vara.

Jag vill upprepa ett par frågor, ifall herr Franzén kommer med ett inlägg till: Är ni inte verkligt allvarligt oroad över prisutvecklingen? Om ni anser att prisutvecklingen kan vara besvärande även några år i framtiden, vad är det som gör er så förmätna att ni inte vill gå ihop med oppositionspartierna för att i en snabbutredning se över och försöka komma överens om vissa ökade åtgärder mot prisstegringarna?

Det har hänvisats till remissuttalandena tidigare. Jag skall till slut bara anföra några rader ur näringsfrihetsombudsmannens yttrande – NO är ändå ett ämbete där det finns specialkunskap just om prisleförhållanden och om vad som därvidlag kan göras: ”Det är dock självklart att man inte av och till kan införa prisstopp eller andra former av prisreglering utan att prisrelationerna snedvrides och näringslivet anpassar sina åtgärder till de ändrade villkoren för företagande. Effekterna av en ofta återkommande prisreglering kan därför förväntas bli av samma art som vid en mera permanent prisreglering.”

NO fortsätter längre fram i sitt yttrande, och det gäller just det konkreta förslag som handelsministern lagt på riksdagens bord i dag: ”Riskerna för snedvridning av produktion och varuförsörjning ökar med regleringsperiodernas längd och är naturligen särskilt uttalade vid partiell prisreglering. En utvidgning av regleringen till nya områden kan därför framtvingas av ett begränsat ingrepp.” Detta gör att man inte borde vara enbart något skeptisk utan som vi vill i stället avslå hela förslaget, herr talman. Och NO fortsätter: ”Prisreglering kan dock inte ersätta traditionella ekonomisk-politiska stabiliseringsåtgärder eftersom prisregleringar otvivelaktigt endast angriper symtomen och inte själva orsakerna till en inflatorisk prisutveckling. Eftersom det inte går att komma ifrån sambandet mellan priser och kostnader är prisstopp ett mindre lämpligt instrument om prisstegringen beror på kostnadsökningar.”

Herr talman! Vad vi reserverar vill är att angripa kostnadsstegringarnas grunder och därmed på allvar bekämpa prishöjningarna.

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

---

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Herr Franzén hade en genomgång av aktuella skeenden, som ger en bakgrund till varför man skulle behöva sätta en prisregleringslag i kraft. Han nämnde därvid som orsak bl. a. den klappjakt på råvaror som finns – om jag förstod honom rätt. Denna har som bekant lett till råvaruprishöjningar av märkbart slag.

Låt oss ta detta till utgångspunkt för att se hur pass verkningsfull en sådan lag skulle kunna bli. Vi kan se på råoljesidan. Vi är medvetna om att det finns ansatser till en energikris och att oljepriserna varit ganska kraftigt i stigande sedan en tid.

Skulle man då i kraft av en sådan här lag kunna på ett verkningsfullt sätt avskärma Sverige från dessa prisstegringar, herr Franzén? Skulle det vara möjligt att införa ett slags prisstopp på oljeimporten? Det skulle i så fall vara att staten steg in och började subventionera oljeimporten för att hålla den svenska oljeprisnivån orörd. Jag föreställer mig att exempelvis arabländerna inte kommer att ta intryck av om herr Franzén här i Stockholm säger att de inte får höja oljepriserna mera.

Vi kan vända på steken och se på en svensk exportvara. Pappersmasspriserna stiger för närvarande. Det är klart att det är möjligt att låta en svensk myndighet säga att priserna inte får stiga. Men det skulle innebära att vi – om vi satte detta i system – i fortsättningen skulle vara villiga att sälja pappersmassa till utlandet billigare än vi skulle behöva. Det är inte heller tilltalande, och jag tror inte att svenska folket skulle begripa detta. Jag tror heller inte att det av olika andra anledningar skulle vara möjligt att länka sig hålla en lagstiftad lägre pappersmassnivå i Sverige och en högre exportprisnivå. Det skulle säkerligen uppstå en hel mängd underliga fenomen vid försäljning av pappersmassa här i landet, om man gjorde på det viset.

Jag ville bara ur högen hugga ett av de olika inslagen i den bakgrund till den nya lagstiftning som herr Franzén angav. Jag undrar hur han själv tänker sig att det skulle fungera.

Herr Franzén hade anledning att falla tillbaka på de erfarenheter som OECD fått av en undersökning av prisregleringar i andra olika länder. Herr Franzén sade att dessa ingripanden inneburit kraftiga bidrag till prisstabiliteten.

Jag har naturligtvis läst denna utredning och har den även framför mig här. Man behöver bara titta på inledningen till denna för att få en helt annan bild. Det står att resultaten är blandade. Men man tycker sig ändå känna, heter det, att i en del länder har ingripandena bidragit till den allmänna stabiliseringspolitiken. Man säger dock att det finns mycket olika uppfattningar om erfarenheterna.

Jag kan avge det omdömet om OECD:s utredning att den är skäligen ytlig. Den gör ej heller anspråk på att vara någon verkligt vetenskaplig och grundlig genomgång av erfarenheterna av en prisreglering. Man har helt enkelt haft olika diagram framför sig och försökt bilda sig ett synintryck av läget. Däremot finns det, herr Franzén, en ganska kvalificerad litteratur av mera solitt slag. Denna går igenom erfarenheterna från ingripanden i olika länder, och de slutsatser som man kommer fram till är helt andra än dem som herr Franzén drog och rimmade mera

med dem som exempelvis herr Möller och även jag själv för den delen tidigare pekade på.

Herr Franzén vill göra gällande att vi står här och beklagar oss över de snabba prishöjningarna men att vi när det blir fråga om åtgärder som denna inte är med längre.

Vi har faktiskt i dag och även tidigare angivit huvudpunkterna i vad en verklig antiinflationspolitik skulle bestå av. För att undvika herr Franzéns typ av kommentar gjorde jag mig även i det här sammanhanget besvär med att räkna upp vad jag tyckte borde vara huvudingredienserna i en sådan politik. Det är också värt att upprepa dem därför att jag anser att regeringen har brutit mot möjligheterna att i de verkligt betydelsefulla avseendena försöka komma till rätta med prisstegringarna. Det man vidtar för närvarande är ingen åtgärd. Om det verkligen vore fråga om det slag mot prisstegringar som t. ex. herr Franzén och socialdemokraterna vill göra gällande, varför säger ni då att det måste vara en restriktiv tillämpning av åtgärderna? Jag fattar inte det.

Herr Franzén vill göra gällande att man med den föreslagna lagstiftningen kan stämma i bäcken i stället för att stämma i ån. Jag skulle vilja säga att era förslag på den här punkten inte stämmer i bäcken; de stämmer inte alls. Det är det som är det oroande.

Herr FRANZÉN (s):

Herr talman! Herr Möller sade i början av sitt anförande att jag hade påstått att det var meningslöst att ha en lång ekonomisk debatt i detta ärende. Jag sade att den fråga vi nu diskuterar gäller en utökning av fullmaktslagen, dvs. prisregleringslagen, med ett par meningar, innebärande att man skall kunna göra snabbare ingrepp. Jag tyckte då att det var onödigt med en lång ekonomisk och allmänpolitisk debatt i detta ämne, eftersom vi haft ett par debatter tidigare i år och även kommer att få en sådan debatt om några veckor.

Herr Möller drog fram en del exempel från 1930-talet. Han talade om vad mjölken kostade, och det vet vi alla. Det var på den tid då bönderna inte fick så mycket betalt att de kunde klara sig. Vi har olika värderingar av 1930-talet, och herr Möller får väl ha sina värderingar om det fina 1930-talet. För min del tycker jag inte att det var så mycket att längta tillbaka till. Jag tror nog att 1950- och 1960-talen var mycket bättre och att 1970-talet kommer att visa sig vara mycket bättre än 1930-talet.

Det är ett ganska meningslöst resonemang att här tala om vad mjölk, vetemjöl och annat kostade 1930 utan att samtidigt ta fram andra bakomliggande faktorer. Alla har sedan dess fått betydande löneökningar, vilket i sin tur medfört prisökningar. Vi kan ju inte stå kvar på 1930-talets nivå. Det är ett fullkomligt meningslöst resonemang.

Ni hänvisar ofta till från er synpunkt positiva yttranden från olika remissinstanser. I reservationen har man gjort ett stort nummer av detta. Där omtalas att KF avstyrkt förslaget i den departementspromemoria som ligger till grund för den av utskottet tillstyrkta propositionen. Det är t. o. m. fler som avstyrkt med ganska beska kommentarer, och jag tycker det över huvud taget inte är något märkvärdigt. Näringsorganisationerna – och det är många som yttrat sig – upplever det som ett avbräck i sin

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

planering och i sin verksamhet om det plötsligt skulle kunna införas ett prisstopp, antingen partiellt eller på annat sätt. Från deras synpunkt är det väl ganska logiskt att de stegrar sig och avstyrker varje form av prisreglering. Det är inte så märkvärdigt. Men vi i riksdagen måste göra en avvägning av de samhällsekonomiska motiven för en sådan utvidgning som det är fråga om.

Medborgarna har rätt att bli skyddade mot prisstegringar. Vi kan inte anse det vara något fel att en prisstegringsprocess motverkas genom ingripanden från samhällets sida. Det är inte heller så märkvärdigt att näringsorganisationerna har bekymmer för detta. Men man skall inte göra det så lätt för sig, att man säger nej till en lagändring och hänger upp det på en rad nej från vissa partsorganisationer. De stora konsumentgruppernas uppfattning och omdöme måste också vägas in i sammanhanget. Jag kan räkna upp många mycket tunga remissinstanser som tillstyrkt lagen: LO, TCO, SACO, Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Såvitt jag minns var det 37 remissinstanser som hade yttrat sig. Av dem var det 14 som tillstyrkt och 10 som direkt avstyrkt. Resten hade ingen speciell uppfattning om vad som skulle ske, utan hade bara skrivningar i största allmänhet. Ni skall således inte hänga upp er alltför mycket på den punkten.

Vidare var det frågan om tillsättandet av inflationsutredningen. Såväl herr Burenstam Linder som herr Möller har resonerat om det nödvändiga i en utredning samt hur man skall kunna klara inflationsproblemen över huvud taget. Jag tycker mig kunna spåra en uppföljning av tidigare krav i riksdagen. Under den gamla tvåkammarriksdagen förföljde det oss i bankoutskottet under många år. Då hette det rundabordskonferenser. Under senare år har det fått namnet stabiliseringsutredning. Nu heter det således antiinflationens utredning. Vi tror det är så pass besvärligt, att vi inte kan sitta och vänta på långa och tidsödande utredningar i alla sammanhang. Där inflationen gått fortast är i fråga om de borgerliga partiernas framställningar om att man skall utreda allting. Vi vet hur det är i det här huset: så fort det finns en utredning av något slag på gång, säger vi alltid — vilket är ganska bekvämt — från utskottets sida och från riksdagens sida att "här finns en utredning, så vi får väl vänta och se vad den kommer till för resultat".

En utredning kan arbeta i 10 år. Skall vi då avstå från att vidta åtgärder bara för att det sitter några och diskuterar hur de skall kunna bekämpa inflationen? Jag tror inte det vore möjligt. Det vore ganska meningslöst att försöka göra som herr Möller säger, nämligen att opposition, socialdemokrater, fackföreningsrörelsen, löntagarnas organisationer och många andra instanser sätter sig ner och resonerar om det här. Jag tror det skulle bli en ganska meningslös debatt, och man skulle säkert inte komma så värst långt med den.

Herr Burenstam Linder undrade om vi inte var oroade över prisutvecklingen och om vi inte tyckte det var besvärligt. Det är klart att vi är oroade över prisutvecklingen. Vi är precis lika oroade över den som ni. Men vi försöker genom den proposition som handelsministern lagt och som vi ställer oss bakom att få ett bättre och smidigare instrument för att angripa prisstegringar osv.

Sedan länge har vi haft pris- och kartellnämnden som övervakare för att se till att man inte går för långt i det här avseendet. Vad som kan hända är att det inom en enda bransch eller sektor av näringslivet förekommer ohemula prisutvecklingar, dvs. man tar mer betalt än man borde göra. Det innebär inte i och för sig någon överhängande eller betydande fara. Men om det smittar av sig, kan det bli både "betydande fara" eller kanske enbart "fara" – man har litet olika tolkningar inom oppositionen av "betydande fara" och bara "fara". Om olika sektorer låter sina priser skjuta i höjden, skall man gå in på just dessa sektorer eller i den delen av näringslivet hellre än att vänta tills det gått så långt, att man fått en allmän prisstegring som inte är acceptabel och man i stället får gå in med ett allmänt prisstopp. Det är det som är avsikten, och det är det som vi resonerar om. Sedan kan herrarna ha olika uppfattningar om hur långt man skall gå vid ingreppet.

Herr Burenstam Linder ställde en fråga till mig. Jag sade att det var en klappjakt på råvaror. Ja, det bevisar att detta är en internationell företeelse som inte är så enkel för oss att klara. På den punkten är vi överens, herr Burenstam Linder och jag. Om vi får betala 10 eller 20 kronor mer per kubikmeter för oljan till de oljeproducerande länderna, så skall naturligtvis svenska försäljare och distributörer få ta ut dessa prisökningar. Men om de skulle komma på idén att ta ut 10 eller 20 kronor extra, då skall man använda denna lag för att stävja sådana prishöjningar. Det är återigen ett sådant exempel som är relevant i sammanhanget.

Det finns fler frågor som skulle ha besvarats, men eftersom vi befinner oss i det sista skedet av riksdagsarbetet, skall jag avstå från att ta upp dem.

Huvudsaken är att ni försöker sätta er in i vad det är fråga om. Det gäller inte att göra några stora ingrepp på prisregleringens område. Det gäller att skapa en bättre möjlighet för regeringen att via fullmaktslagen gripa in i ett tidigare skede. För övrigt tycker jag ni för ett underligt resonemang. Ni målar bara upp svarta spöken på väggen. Ni går ut och talar om för alla människor som vill lyssna att efter den 16 september skall ni bilda en borgerlig regering här i landet. Vilka problem kvarstår då när det gäller fullmaktslagen? Det är två och en halv månad kvar till den 16 september. Efter den 16 september -- om det nu skulle gå så illa, att ni får bilda regering och måste ta ställning till hur ni skall göra – kan ni hindra prisregleringslagen att träda i kraft. Då är det inget bekymmer med det. Allteftersom tiden går kan ni avstå från att hos riksdagen begära ytterligare förlängning av lagen. Det är inte några märkvärdigheter. Förmodligen är det så, att ni är bekymrade över att det kanske inte blir någon borgerlig regering, eftersom ni agerar så hårt, just i det här läget.

Det här är en sådan fråga som man tydligen anser är mycket besvärlig och som därför bör låsas in i den borgerliga oppositionens kylskåp. Man måste ha klart för sig att den här frågan måste drivas. Herr Füllidin sade i ett tidningsuttalande bara för några dagar sedan, att alla dessa besvärliga och kontroversiella frågor får tills vidare läggas på is. Det här är tydligen en sådan fråga som man skall låsa in i oppositionens frysskåp i framtiden.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

Jag tror att det är ett ganska sunt tänkesätt när ni inte tror att ni skall få regeringsmakten efter den 16 september.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag har begärt ordet i den här diskussionen därför att jag tycker mig se ett intressant principiellt spörsmål dyka upp. Det är en ideologisk eller principiell skiljelinje som går rakt igenom det s. k. borgerliga blocket — i varje fall går linjen väldigt klar mellan socialdemokratien och de två partierna längst ut till höger.

Det är riktigt att man av en regering kräver att den tar sitt ansvar för prisutvecklingen. Det är riktigt att av samhället kräva att det skall försöka skydda konsumenterna mot onödiga prisstegringar. Detta är, såvitt jag förstår, en uppfattning som oppositionen i sin helhet delar eftersom den så ofta begagnar den här talarstolen för att föra fram just de kraven. Vad vi i dag diskuterar är inte detta, utan det är vilka resurser, vilka möjligheter och metoder som skall stå till samhällets förfogande för att fylla detta ansvar och för att åstadkomma detta skydd mot onödiga prisstegringar.

Nu har två talesmän för oppositionen i en som jag tycker opåkallad liberal yra kommit fram till att någon ytterligare möjlighet för samhället behövs inte, dvs. någon rätt för samhället att ingripa i prisbildningen skall inte existera. Däremot — detta säger de inte, men det följer obönhörligt av detta resonemang — har företagen rätt att höja priserna när de vill och hur mycket de vill. När prisstegringar uppstår beror detta, anser man tydligen, inte på att företagen möjligen kan tänkas vilja utnyttja en marknadssituation för att kunna sko sig litet extra på konsumenternas bekostnad. Det beror i stället på att ekonomin är osund eller att regeringen i något avseende handlat fel, säger man.

Det är ganska intressant att när herr Burenstam Linder ändå kommer fram till att det finns ett antal företag här i landet som höjer priser, väljer han som exempel stalliga, kommunala och kooperativa företag. Men i hans föreställningsvärld finns det inte ett enda privat företag som någon gång har befunnit sig i en sådan konkurrenssituation att det haft anledning att höja priserna mer än vad som var ofrånkomligt på grund av kostnadsstegringar och andra omständigheter.

Det allvarliga är att herrarna här gör sig skyldiga till en allmän legitimation, en auktorisering av en ohämmad prishöjningspolitik från privatföretagens sida. Varför gör ni detta? Varför får vi aldrig någon gång här höra att också de privatägda företagen har ett ansvar, att också de kan tänkas i olika situationer medverka till en inflation? Är blodet så mycket tjockare än vatten så att ni inte vågar säga detta till era närstående?

I alla de här resonemangen gör man en verklighetsbeskrivning som i vissa avseenden passar in i den allmänna ideologiska bilden, i andra avseenden är alldeles på tok. När man försöker tala om vad regeringen egentligen skulle göra, nämligen att ingripa mot inflationens grundorsaker, använder man ett antal exempel eller referenser som visar att man inte tycks ha upptäckt mycket av vad som har hänt under de senaste åren — inte bara i det här landet utan i hela den västerländska

industrivärlden. Det är alldeles riktigt att man har haft en stigande inflationstakt i Västeuropa, i Nordamerika, i Japan och också i ett antal andra industrialiserade länder. Det har inträffat under andra hälften av 1960-talet. Den tendensen består nu i början på 1970-talet. Detta har oroat alla dessa länders regeringar.

Det intressanta och samtidigt oroande är att även länder med en hög arbetslöshet har haft en snabb inflation. Även länder som t. o. m. haft minskad produktion – en så hård åtstramning i ekonomin att produktionen har gått tillbaka – har haft en snabb inflation. Även länder med mycket låga marginalskatter har haft en snabb inflation. Även länder, herr Burenstam Linder, där man har privatägda, konkurrerande TV-bolag och järnvägsbolag har haft en mycket snabb inflation. Även länder som aldrig har drömt om att införa hyresreglering har haft samma inflations-takt, och även länder som inte har något enda kommunalägt eller kooperativt bostadsföretag står med mycket höga inflationssiffror. Det väsentliga i det här sammanhanget är att många av de här länderna har haft en snabbare prisstegringstakt än Sverige under de senaste åren. I själva verket har vi genom olika insatser lyckats begränsa prisstegringarna i förhållande till den internationella prisstegringen även om de jämfört med det tidiga 1960-talet är höga. Vi ligger lägre än genomsnittet.

Vad är det då som gjort att möjligheterna till direkta ingripanden har aktualiserats i praktiskt taget hela den västliga industrivärlden under de senaste åren? Jo, det är just precis detta att alla de åtgärder som man tidigare trodde skulle medverka till att begränsa prisstegringarna inte längre tycks fungera. Den allmänna deflationspolitiken har inte fungerat. Länder som revalverat, t. ex. Västtyskland, har en snabbare prisstegring än vad de någonsin haft. En gammal teori – som möjligen herr Burenstam Linder fortfarande hyllar – gäller alltså inte. Det är detta som är förklaringen till att regeringar – socialdemokratiska, liberala, konservativa – har övervägt och också infört några olika former av prisregleringar eller priskontroll. Vi har fått en ny typ av inflation som kräver nya medel.

Regeringen har försökt beskriva .. jag skall inte gå in på propositionens text – hur vi tror att förutsättningarna för inflationsbekämpningen gradvis och successivt förändrats i västvärlden. Fortfarande kommer den stora tyngden i antiinflationpolitiken att ligga på finanspolitik, kreditpolitik och konkurrensbefrämjande åtgärder. Men dessa åtgärder räcker inte i vissa lägen. Vi behöver en utbyggd och stärkt priskontroll, en prisreglering, i vissa lägen.

Också OECD har tvingats intressera sig för den här frågan. Behoven har uppstått inom de olika länderna. Jag vill bara säga till herr Burenstam Linder att om OECD ändå anser sig kunna konstatera att detta är ett bidrag till prisstabiliseringen så är det ingenting att rynka på näsan åt. Det har ju i en rad länder varit ohyggligt svårt att hitta medel som kan visa sig effektiva ens marginellt.

Om vi genom prisstoppet i år kan hålla tillbaka prisstegringar på 0,5 till 1 procent så är det åtskilliga hundratal miljoner vi sparar åt de svenska konsumenterna. När vi under prisstoppet 1970-1971 kunde begränsa prisstegringarna till 1 eller 1,5 procent så betydde det oerhört mycket.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

Bara ett bidrag här är värt mycket, herr Burenstam Linder.

Herr talman! Av inläggen att döma finns en bred majoritet i kammaren för det här förslaget. Det skulle emellertid roa mig att höra herr Möller beskriva hur det regeringsprogram som hans partiledare utlovat ser ut när det gäller prispolitiken. Var finns centerpartiet? Någon centerpartist tycks inte vara villig att i dag här i kammaren diskutera en borgerlig prispolitik, men eftersom herr Möllers partiledare har utlovat ett regeringsprogram: Hur ser det ut på denna punkt? Vilket parti skall driva politiken? Är det det största partiet, centerpartiet, eller är det herr Möllers och herr Burenstam Linders partier som skall avgöra hur en eventuell borgerlig regering bedriver prispolitiken?

Vi har i olika sammanhang och i olika omgångar haft utredningar som gällt inflationsproblemen. Nu kommer det på nytt – litet trött, litet rutinmässigt – ett borgerligt förslag om ytterligare en sådan utredning. Den enda poängen är nu att man vill att det skall vara en snabbutredning. Men när jag hör herrarna Möller och Burenstam Linder så frågar jag mig om det verkligen är snabbheten som kommer att karakterisera den utredningen, för vad herr Burenstam Linder talar om – och det gör också herr Möller – är att man skall ha bättre konkurrens t. ex. när det gäller järnvägstaxor, teletaxor och posttaxor. Vad menar herr Burenstam Linder? Skall den här utredningen föreslå ett konkurrerande postverk? Eller vad är det för slags snabbtänkande som den skall utveckla?

Herr Burenstam Linder säger att man skall ha lägre marginalskatter. Skall det snabbutredas av denna utredning?

Det var ju en enorm triumf för er när ni tillsammans med kommunisterna fick fram skatteutredningen. Den sitter med detta spörsmål. Hur många utredningar skall snurra omkring i dansen kring marginalskatter och skatter som ni vill ha i gång?

När det gäller ett ökat sparande så finns ju en rad sparstimulerande åtgärder. Och vi har under 25 år diskuterat de positiva och de negativa sidorna av andra sådana åtgärder. Om folkpartiets och moderaternas bidrag till stabiliseringspolitiken blir att snabbutredningen resulterar i att man skulle föreslå skattesänkning för folk som har höga kapitalinkomster, önskar jag er verkligen lycka till i försöket att övertyga människor om att det är på det fundamentet en borgerlig prispolitik skall byggas.

Herr BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Feldt konstaterade att här gick en skiljelinje i politiken och att vi inte ville komma med några förslag till åtgärder. Herr Feldt ironiserade över de förslag som vi faktiskt har lagt fram. Det är dumt att ironisera över dem. På grund av att ni gjort det har ni också fått se att Sverige har haft en hög prisstegringstakt, att vi har legat högre än andra länder när det gäller inflation – tvärt emot vad handelsministern angav.

Den här skiljelinjen skulle också innebära att folkpartiet och moderaterna inte skulle vara villiga att ställa ytterligare medel till statens förfogande för att kontrollera priser. Tänk om det ändå vore så enkelt som herr Feldt vill göra gällande att kontrollera priserna! Varför har det i så fall varit så snabba stegringar i hyrorna, herr Feldt? Där har ni ju haft

fullständiga kontrollmedel. Varför har det, herr talman, varit så snabba stegringar när det gäller biljettpriser på statens järnvägar? Där har ni, herr Feldt, fullständiga möjligheter att utöva kontroll. Varför har portot ökat? Varför har teleavgifterna ökat?

Det är icke, herr Feldt, så att jag inte vet att man inom ett privat konkurrerande näringsliv ofta företar prishöjningar. Det vet både herr Feldt och jag. Det är riktigt att jag har fäst uppmärksamheten på de speciella prishöjningar som statliga myndigheter har företagit. Det har jag gjort därför att om ni tror att det bara är fråga om att ha lagstiftning och statliga maktmedel, så har ni ju hela skåpet fullt med sådana fullmakter i dessa fall. Varför använder ni inte dem, om ni tror så mycket på dessa speciella åtgärder?

Om det är så förträffligt med priskontroll, varför är det då så att finansministern enligt uppgift kommer att justera upp sina förutsägelser om inflationstakten i år i förhållande till vad han tänkte sig i januari? Varför behöver han göra det? Ni har ju sedan dess satt i gång en priskontroll.

Jag har också – för att ta upp en annan tråd i herr Feldts anförande – sagt att ett prisstopp förvisso kan förefalla ge någon sorts vinning på kort sikt, och det är vad även OECD uttalar. Men jag tror inte att en konsument är betjänt av vad som händer på ett par månaders eller ett halvårs sikt. Konsumenten är betjänt av en förbättring på lång sikt. De olika undersökningar som gjorts pekar på att verkningarna av denna priskontroll på lång sikt är negativa.

Herr Feldt säger, herr talman, att det förekommer ohämmade prishöjningar och att det på något sätt är bakgrunden till att staten måste ha ökade maktmedel. Men varför skall det då vara en så restriktiv tillämpning, om ni ser framför er någon sorts ohämmade prisökningar över hela linjen? Varför inte argumentera som om ni verkligen tänkte er att ingripa över hela linjen för att på något sätt hålla tillbaka prisutvecklingen? Det måste bero på att ni inte själva tror på era olika åtgärder.

Och hur rymmar dessa som ni kallar ohämmade prishöjningar med förhållandet att vinstmarginalerna kraftigt har minskat i näringslivet?

Slutligen, herr talman, har Kooperativa förbundet gått emot denna priskontroll. Anser herr Feldt att Kooperativa förbundet icke menar sig självt betjäna stora konsumentintressen?

Herr MÖLLER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag lämnar därhän inledningen i handelsministerns inlägg. Den innehöll mycket av överdrifter och jag kände inte igen handelsministern i sättet att försöka klassa oss eller företagen med avseende på motsättningar eller icke motsättningar. Men allt det var väl inte avsett för den sakliga debatten.

När det gäller sakståndpunkterna har åtskilligt redovisats tidigare, och handelsministern anförde från sitt håll vissa synpunkter. Jag tror inte att vi kommer mycket längre i det avseendet och vill bara ta upp en enda sak, nämligen försöket att göra gällande att det är så mycket värre ställt när det gäller inflationen i utlandet än vad det är i Sverige.

Så förhåller det sig inte. Det är visserligen riktigt att man har en stegrad

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

inflationstakt också i utlandet, och eftersom vi får in vissa prisstegringar genom import osv. är detta förhållande ett skäl för oss i Sverige att i stället ännu mera angripa inflationen än vad vi tidigare har gjort.

Om man ser utvecklingen över ett antal år har utlandet inte haft en högre inflationstakt än Sverige. Det påståendet kan lätt tillbakavisas. Dess värre är Sverige alldeles för "framgångsrikt" på detta område.

Som bakgrund är det bra att gå till en källa, som från regeringshåll förvisso inte kan misstänkliggöras. I LO-ekonomernas dokument från i höstas, "Ekonomiska utsikter hösten 1972", redovisas på s. 8 en tabell som omfattar 14 länder, 12 i Europa – däribland Sverige – samt Förenta staterna och Canada. Grundmaterialet utgörs av statistik från OECD och från annat håll. Däri finner man följande, om man räknar på det för den svenska regeringen behagligaste sättet i fråga om bostadskostnaderna.

Under tiden 1965 -1969 var det tre länder som hade en snabbare prisstegringstakt än Sverige. Tio länder hade en lägre takt! År 1970 var det bara två länder som hade en starkare prisstegringstakt än Sverige. Läget var likartat för 1971: bara två länder hade en starkare prisstegringstakt. LO-ekonomerna hade också hunnit studera perioden maj 1971 till maj 1972, och för denna var bilden densamma. Bara två länder överträffade vår prisstegringstakt.

På den allra senaste korta tiden har denna internationella jämförelse slagit bättre ut för svensk del. Men det är mycket mer rättvisande att vid internationella jämförelser studera flera år än en mycket kort tidsperiod, vilken den än må vara. Sverige ligger då verkligen illa till, det går inte att förtiga.

Herr KRISTIANSSON i Harplinge (c):

Herr talman! Egentligen skulle jag ha lust att återföra båda de stridande parterna till utgångspunkten för denna debatt. Utgångspunkten var såvitt jag förstått inte prisregleringslagens vara eller icke vara och inte heller den ekonomiska politiken utan en ändring i gällande prisregleringslag. Som centerns representanter i utskottet har bedömt detta är det fråga om en mycket marginell ändring, och med den bedömningen har vi sällat oss till majoriteten.

Jag hade inte för avsikt att göra något inlägg i den här debatten. När jag ändå gör det beror det därpå att herr Franzén i slutskedet av sitt anförande – liksom senare också statsrådet Feldt – sade sig spåra en ny ideologisk skiljelinje. Herr Feldt gav stora proportioner åt detta och ställde frågan: Hur skall det vara möjligt att hantera det här i en eventuell ny regering?

Jag tycker, herr handelsminister, att det här är att göra för stor sak av det hela. För min del tror jag att den praktiska tillämpningen skulle vara möjlig att klara för centerpartiet både i en regering tillsammans med moderater och folkpartister och i en regering tillsammans med socialdemokraterna. Det där problemet bör inte vara så förfärligt svårt att lösa. Väl kan vi bedöma läget litet olika, men med utgångspunkt i den situation som är för handen när det kan bli aktuellt att sätta ett prisstopp i funktion tror jag att det finns möjligheter att komma överens. Det har väl också visat sig i åtskilliga sammanhang inte minst under den senaste tiden.

Jag vill göra den principiella deklARATIONEN för centerns vidkommande när det gäller den grundläggande frågeställningen, att vi tror icke att man klarar någon prisstegringsvåg med ett prisstopp, och jag hoppas att socialdemokraterna är med på den grundsynen. Vi säger att detta instrument inte kan undvaras, men som herr Sjönell och herr Nilsson i Tvärälund har sagt i en motion, som har blivit beaktad i utskottets skrivning, förmenar vi att det bör användas mycket varsamt. När vi har fått dessa synpunkter tillgodosedda har det för oss inte varit någon svårighet att ta denna lagändring.

Jag vill säga avslutningsvis, herr talman, att självfallet sällar vi oss till dem – och dit hoppas jag att kammarens flertal hör – som förmenar att man aldrig i längden med en prisreglering löser de här problemen. Ett prisstopp har ju också i sig så stora begränsningar – som redan framhållits i debatten här i riksdagen – att det inte heller från den utgångspunkten är svårt för oss att godta de förändringar som föreslagits, under förutsättning att lagen används när särskilda skäl kan så föranleda.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag förstår det behov som herr Kristiansson i Harplinge har av att spela ner hela den här frågan, att göra så litet väsen av den som möjligt. Men när han säger att centerpartiet har upplevt det här som en marginell ändring av prisregleringslagen, kan jag bara konstatera att han och hans partivänner inte har lyckats övertyga sina koalitionsbröder i den regering som han hoppas på. De upplever det här som en stor principiell fråga. Varför skulle annars i varje fall herr Burenstam Linder ta i så våldsamt som han gjorde i sitt inledande inlägg?

Herr Kristianssons anförande lämnade fler frågor än upplysningar när det gäller hur han tänker sig att centerpartiet skall få med sig moderata samlingspartiet på att införa prisstopp och gå till riksdagen och begära fullmakt för detta prisstopp. Hittills har moderata samlingspartiet aldrig accepterat prisstopp. Vad är det nu som har inträffat? Är det herr Burenstam Linders mycket hårda markering av moderata samlingspartiets ståndpunkt som gör att herr Kristiansson nu tror att kommer moderaterna bara in tillsammans med er i en borgerlig regering så kommer de att ändra uppfattning på denna såvitt jag förstår grundläggande fråga för moderata samlingspartiet?

Sedan håller jag helt med herr Kristiansson om att vi inte skall införa prisreglering om det inte finns skäl för det – och starka skäl. Vid de två tillfällen – 1970 och i december i fjol – när vi införde prisstopp så fanns det enligt vår mening starka skäl för det. Det är den typen av situationer vi har tänkt på. Vi anser att prisstoppet då fyllde en funktion och hade välgörande effekter genom att kyla ned inflationsklimatet en aning.

Till herr Möller vill jag säga att om jag har gjort jämförelser med andra länder avseende de senare åren, så beror det just på att det är under dessa år som Sverige – och även andra länder – har arbetat med prisreglerande åtgärder. Det är därför som jämförelsen under de åren är intressant. Jag vill bara rekommendera herr Möller, eftersom han läste upp en del siffror, att studera den reviderade finansplanen som väl kommer i dag och varav framgår att under 1972 hade Sverige den lägsta prisstegringen i

Torsdagen den
3 maj 1973

Ändringar i pris-
regleringslagen

Västeuropa. Övriga länder hade en prisstegringstakt som var minst 0,5 procent, i vissa fall hela 2 procent, över den svenska prisstegringstakten.

Herr Burenstam Linder fortsätter – och han har ingen annan väg att gå – att försvara de privata företagens rätt att höja sina priser. Jag har aldrig påstått att det för närvarande pågår några ohämmade prishöjningar. Jag har bara sagt att i det historiska perspektiv som herr Burenstam Linder anlade borde det ha funnits utrymme för åtminstone misstanken att det någon gång, vid något tillfälle, i någon situation funnits något privat företag i det här landet som faktiskt drivit upp priserna på sina produkter eller på sina tjänster, utnyttjande en marknadssituation och bristande konkurrens av olika slag. Men om herr Burenstam Linder har den misstanken så anser han det i varje fall inte passande att framföra den offentligt.

Sedan ropar han med hög och fast stämma: ”Varför är det så kolossala prishöjningar på statens järnvägar och på posten? Detta kontrollerar ju staten.” Ja, herr Burenstam Linder vet mycket väl vad det beror på att priserna på tjänster i det här landet stiger snabbt. Hur är det med privata företag som levererar tjänster med samma lönekostnadsandel som posten och statens järnvägar? Hur har prisstegringen på de tjänsterna varit? Hur är det när herr Burenstam Linder någon gång går på restaurang? Har han då upptäckt vad som har hänt med priserna på den service som där ges? Jag kan nämna transportnäringen med dess höga lönekostnadsandel, där ju de privata bussföretagen har höjt lika mycket eller t. o. m. mer än statens järnvägar, och andra privata tjänsteområden.

Jag måste protestera när herr Burenstam Linder – och jag antar också herr Möller – säger gång på gång att konsumenterna är betjänta av vad som händer på längre sikt. Det är en självklarhet att de är det, men de är också intresserade av vad som händer på kort sikt. När man då säger att priskontroll är skadlig på lång sikt så håller jag med om det. En permanent, långvarig prisreglering stöder jag inte. Men jag hävdar att en kortsiktig priskontroll även kan ha på lång sikt gynnsamma verkningar. Jag har inte heller funnit något i herr Burenstam Linders resonemang som visar att den slutsatsen är felaktig.

Till slut: Vi har inte priskontroll i år. Vi har ett prisstopp på vissa livsmedel, och på de livsmedlen kommer priserna att vara stabila.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Herr Feldt argumenterar som om det skulle vara något motbudande för mig att säga att det finns många exempel på privata företag som kan ha höjt priser oskäligt. Det är inte det minsta motbudande – det finns säkerligen många sådana fall. Jag sade det för övrigt i min tidigare replik, och jag kan upprepa det, eftersom herr Feldt tydligen inte hörde det.

Men då är frågan: Ger den här lagen utrymme för att ingripa i sådana speciella fall, då det kan tänkas att ett visst företag har höjt priserna på ett sätt som kan tyckas icke vara i överensstämmelse med vad som borde vara rimligt ur konsumentsynvinkel? Jag kan inte riktigt läsa lagen på det viset, men det är möjligt att herr Feldt har tänkt sig att lagen skall kunna användas för att ingripa mot enstaka företag i enstaka lägen. Om det inte

är så att lagen skall kunna användas på detta vis faller ju herr Feldts kommentar helt vid sidan av ämnet.

Så några ord om detta huruvida det på kort och lång sikt är skadligt med en sådan här prisreglering. Jag har alltså den uppfattningen att på kort sikt kan man antagligen genom att förbjuda prisökningar få priserna att öka mindre än de annars skulle ha gjort. Men när tillämpningen av lagen upphävs – också herr Feldt sade ju att detta måste ske – är det min uppfattning att mycket talar för, bl. a. de vetenskapliga utvärderingar som gjorts av sådana här försök, att prisutvecklingen blir snabbare än den annars skulle ha blivit. Man är därför tvungen – detta var ju fallet med Kooperativa förbundet, som kämpade med väldiga svårigheter när det tidigare prisstoppet rådde – att genomföra kraftigare marginalökningar än man annars skulle ha gjort.

Ur den synvinkeln är det kanske på lång sikt inte alls någon fördel för konsumenterna med en prisreglering. Och det är måhända i starkt medvetande om dessa negativa verkningar som ett organ som Kooperativa förbundet har sagt sig att en utvidgning av lagen kommer att vara skadlig inte bara för Kooperativa förbundet utan också för mera allmänna intressen, som även företagen företräder.

Slutligen hade herr Feldt oerhörda bekymmer för hur man skulle kunna komma överens på den här punkten, om det bleve en annan regering i detta land. Men det är ju inte alldeles uteslutet, herr Feldt, att hela detta problem försvunne i och med att det under en annan regering skulle bli mindre inflation och mindre prisstegringar än under den socialdemokratiska regeringen!

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag antar, herr Burenstam Linder, att detta då förutsätter att denna regering vidtar ett antal åtgärder.

(Herr Burenstam Linder: Precis!)

Och vad vi hittills har kunnat avläsa och avlyssna har i varje fall inte imponerat på mig som uttryck för en insikt om de nya problem som har dykt upp i världsekonomin och i den svenska ekonomin och som kräver en ytterligt bred attack på inflationsproblemen och inte bara dessa petningar på marginalskatterna och dessa sparsimulerande åtgärder som är det enda konkreta som jag har sett komma fram under den här debatten och under många tidigare debatter.

På den fråga som herr Burenstam Linder ställde vill jag svara att lagen ger utrymme för ingripanden mot enskilda varuområden. Och eftersom det är prisutvecklingen på varorna eller tjänsterna som är det intressanta är det därmed också givet att om det på ett område sker oskäligen prishöjningar eller uppstår tendenser till sådana kan lagen användas. Men lagen har ett vidare syfte. Genom att göra ingripanden på enstaka områden kan man förhindra att farsoten sprider sig till andra. Och det är ingen upptäckt som jag har gjort, utan det är någonting som har tillämpats i andra länder där man haft dessa möjligheter. Jag vill bara erinra om de ingripanden som president Kennedy på sin tid gjorde gentemot den

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändringar i pris-
regleringslagen*

amerikanska stålindustrins planer på prishöjningar och som upprepats senare. Vi kan förvisso komma i lägen där man behöver göra sådana ingripanden.

Herr Burenstam Linder skall alltså inte vara bekymrad över att lagen då inte skulle ge utrymme för de ingripanden som han själv nu i denna allra sista minut tydligen erkänner kan vara befogade. Jag är tacksam för att jag lyckades pressa ut den insikten, redovisad klart och tydligt av herr Burenstam Linder.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Möller begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Möller begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	218
Nej	-	92
Avstår	-	1

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Löfgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Möller begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Löfgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Möller begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	215
Nej	-	94
Avstår	-	1

§ 9 Meddelande ang. plenum fredagen den 11 maj

Herr TALMANNEN yttrade:

Plenum fredagen den 11 maj blir ett bordläggningsplenum och tar sin början kl. 15.00.

§ 10 Ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 40 i anledning av propositionen 1973:58 med förslag till lag om ändring i allmänna prisregleringslagen (1956:236), m. m., såvitt propositionen gäller ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd och anslag till nämnden, jämte motioner.

I propositionen 1973:58 hade Kungl. Maj:t såvitt nu var i fråga föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för organisation av statens pris- och kartellnämnd som chefen för handelsdepartementet förordnat i propositionen,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en extra ordinarie tjänst som chef för huvudenhet,

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som behövdes med anledning av omorganisationen, samt

4. till Statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 12 714 000 kronor.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”I propositionen föreslås en omorganisation av statens pris- och kartellnämnd (SPK). Den löpande pris- och konkurrensövervakningen samt utredningsverksamheten sammanförs till en huvudenhet, fördelad på fyra sakenheter vilka ansvarar för olika näringsområden. Därtill kommer en statistisk enhet, en informationsenhet och en administrativ enhet samt ett planeringssekretariat, knutet till verksamheten. Vissa informationsaktiviteter – kampanjer av typen jämförprismärkning samt aktiviteter som vänder sig till utbildningssektorn och har till syfte att sprida allmän konsumentkunskap – överförs till konsumentverket. Nämndens styrelse får ändrad sammansättning. Antalet ledamöter minskas från tretton till nio, och nuvarande föreskrift om balans i styrelsen mellan å ena sidan företagsintressen och å andra sidan allmänna konsument- och löntagarintressen utgår. Den senare gruppen av intressen skall i fortsättningen ha majoritet i styrelsen, som skall vara allsidigt sammansatt.”

I detta sammanhang hade behandlats följande i anledning av propositionen väckta motioner

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändrad organisa-
tion av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.*

1973:1651 av herr Andersson i Örebro m. fl. (fp, c, m) vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna att statens pris- och kartellnämnds styrelse borde bevara sin nuvarande sammansättning,

1973:1653 av herr Lindahl m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen vid behandling av propositionen 1973:58 beslutade

1. att den föreslagna överföringen av informationsansvar och -resurser från pris- och kartellnämnden till konsumentverket inte skulle komma till stånd, förrän en närmare utredning visat om detta över huvud var lämpligt,

2. att de fortsatta övervägandena rörande priskontorens uppgifter och organisation borde ske med förtur och i syfte att successivt konsolidera verksamheten,

1973:1654 av herrar Lothigius (m) och Komstedt (m) vari hemställdes att riksdagen uttalade att styrelsen för statens pris- och kartellnämnd även i framtiden borde vara så sammansatt att balans rådde mellan företagarintresset och löntagare- och konsumentintresset,

1973:1658 av herr Romanus (fp) vari hemställdes

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t underströk vikten av de utredningar om konkurrensförhållandena i olika branscher, som utfördes inom statens pris- och kartellnämnd, och framhöll att denna verksamhet fortsättningsvis borde få minst samma omfattning som den hade före införandet av prisstoppet 1970, samt

2. att riksdagen uttalade att informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd borde få fortsätta i minst samma omfattning som hittills, i vad gällde funktioner och resurser.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1658 såvitt gällde uttalande rörande utredningar om konkurrensförhållandena i olika branscher (punkten 1),

2. att riksdagen med avslag på motionerna 1973:1651 och 1973:1654 godkände de i propositionen 1973:58 angivna riktlinjerna för organisation av statens pris- och kartellnämnd såvitt gällde styrelsens sammansättning,

3. att riksdagen med avslag på motionerna 1973:1653 punkten 1 och 1973:1658 punkten 2

a) godkände de i propositionen 1973:58 angivna riktlinjerna för organisation av statens pris- och kartellnämnd såvitt gällde överflyttning av viss informationsverksamhet till konsumentverket,

b) med bifall till propositionen 1973:58 i ifrågasvarande del till Statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1973/74 anvisade ett förslagsanslag av 12 714 000 kronor,

4. att riksdagen med avslag på motionen 1973:1653 punkten 2 godkände de i propositionen 1973:58 angivna riktlinjerna för organisation av statens pris- och kartellnämnd i övrigt,

5. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:58 i övrigt

- a) bemyndigade Kungl. Maj:t att vid statens pris- och kartellnämnd inrätta en extra ordinarie tjänst som chef för huvudenhet,
b) bemyndigade Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som behövdes med anledning av omorganisationen av nämnden.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande sammansättningen av statens pris- och kartellnämnds styrelse av herrar Börjesson i Glömminge (c), Wirtén (fp), Sjönell (c) och Rydén (fp), fru Hambræus (c) samt herr Nordgren (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av propositionen 1973:58 i ifrågavarande del, med bifall till motionen 1973:1654 och i anledning av motionen 1973:1651 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om sammansättningen av statens pris- och kartellnämnds styrelse,

2. beträffande överflyttning av viss informationsverksamhet till konsumentverket av herrar Börjesson i Glömminge (c), Wirtén (fp), Sjönell (c) och Rydén (fp), fru Hambræus (c) samt herr Nordgren (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1653 punkten 1 och i anledning av dels motionen 1973:1658 punkten 2, dels propositionen 1973:58 i ifrågavarande delar

a) som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om föreslagen överflyttning av viss informationsverksamhet från statens pris- och kartellnämnd till konsumentverket,

b) till Statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1973/74 anvisade ett förslagsanslag av 13 579 000 kronor.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! I det föreliggande betänkandet från näringsutskottet, nr 40, behandlas propositionen 58 år 1973 med förslag till lag om ändring i den allmänna prisregleringslagen, såvitt lagen gäller ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd.

Den första delen av propositionen om prisregleringen har redan behandlats i det av finansutskottet nyligen framlagda och diskuterade utskottsbetänkandet, varför jag här icke skall gå närmare in på det problemet. Låt mig bara, herr talman, få säga att erfarenheten av prisregleringar - jag har själv som företagare upplevt verkningarna för såväl konsumenten som företagaren - inte alls, som många tror, enbart är positiva för konsumenten.

En prisreglering är ett utomordentligt allvarligt ingrepp i marknads-ekonomin. Den hindrar företag att anpassa sina priser, och därmed sina intäkter, efter den allmänna kostnadsutvecklingen. Särskilt kan för de mindre företagen utan stora kapitalresurser prisreglering få förödande konsekvenser. Företag kan tvingas upphöra till följd av prisstopp - det har erfarenheten visat. Detta får återverkningar på sysselsättningen och föranleder förvisso besvärligheter för de konsumenterna som de företagen betjänat.

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

Ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd, m. m.

Torsdagen den
3 maj 1973

Ändrad organisa-
tion av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.

En prisreglering för vissa varugrupper kan leda till att företagen inte alltid genomför de prissänkningar som under normala förhållanden skulle ha skett. Prisreglering får således den konsekvensen att prisörligheten minskar, och det gäller både prishöjningar och prissänkningar. Eftersom ändringar i prisförhållandena mellan olika varor och tjänster är av central betydelse för att ekonomin skall fungera effektivt kan en prisreglering, särskilt på sikt, få ytterligt allvarliga konsekvenser för vår välfärd. Den svenska bostadsmarknaden erbjuder ett belysande exempel på de kaotiska förhållanden och de stora orättvisor mellan olika grupper som offentliga ingrepp i prisbildningen kan åstadkomma.

Vi vill från näringslivets och moderata samlingspartiets sida inte generellt förkasta prisstopp som ett ekonomisk-politiskt instrument. Men som företagare vill jag betona att ett prisstopp förutsätter ett skattestopp och ett lönestopp — annars kan det i realiteten inte genomföras. Därför vill vi inte ge regeringen en så vidsträckt rätt att ingripa i prisbildningen i fredstid som föreslagits i propositionen. Enligt vår uppfattning strider det mot de grundläggande principerna om näringsfrihet och fri konkurrens, som är förutsättningen för en utveckling av det svenska näringslivet och den svenska ekonomin.

Detta ärende är emellertid redan behandlat. Jag skall därför övergå till den andra delen av propositionen. I den föreslås en omorganisation av statens pris- och kartellnämnd. Vissa informationsaktiviteter överförs till konsumentverket, och pris- och kartellnämndens styrelse får ändrad sammansättning. Antalet ledamöter minskas från tretton till nio, och nuvarande balans i styrelsen mellan å ena sidan allmänna konsument- och löntagarintressen och å andra sidan företagsintressen rubbas. Den första gruppen skall i fortsättningen ha klar majoritet.

Denna ändring av reglerna för styrelsens sammansättning är — i tider då man talar om rättvisa och jämlikhet — mycket anmärkningsvärd. I ett organ som pris- och kartellnämnden med huvudsaklig uppgift att främja konkurrensen inom näringslivet och med väsentliga prisövervakande funktioner, där ingående kännedom om näringslivets förhållanden är en förutsättning, borde en styrelsesammansättning som innebär balans mellan löntagarintressen och löntagar- och konsumentintressen vara en självklarhet.

Resultatet av det föreliggande förslaget blir sannolikt att det som vanligt går ut över de mindre och medelstora företagens möjligheter att få sina synpunkter framförda, och mot det måste vi reagera.

Propositionens förslag beträffande överflyttning av viss informationsverksamhet till konsumentverket synes inte grundat på någon analys av informationens syften och metoder. De uppgifter som skall förmedlas till allmänheten genom de här aktuella informationsaktiviteterna måste hämtas från pris- och kartellnämnden. Inom pris- och kartellnämnden finns redan nu en väl fungerande informationsenhet med rik erfarenhet av sådan information som det här gäller och med ett välförgrenat kontaktnät ute i landet. Förslaget innebär att denna enhet bryts sönder och berövas en väsentlig del av sina resurser. Konsumentverket som skall överta den berörda informationsverksamheten befinner sig som bekant i ett uppbyggnadsskede, då en koncentration på problem som redan är

högaktuella för verket måste vara särskilt angelägen.

Mot bakgrund av vad jag framfört här synes det naturligt att något beslut om ändrad arbetsfördelning på prisinformationens område inte fattas för närvarande.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i föreliggande betänkande.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Vad gäller de inledande synpunkterna som herr Nordgren framförde vill jag mycket kortfattat understryka att utskotts-majoriteten inom näringsutskottet delar departementschefens uppfattning att det kan vara klokt att införa en ordning där man kan tillämpa en s. k. begränsad prisreglering. Detta bör då ses som ett led i stabiliseringspolitiken.

För den som åhörde den debatt som handelsministern här tidigare deltog i framgick det klart att handelsministern inte såg detta som en lösning när det gäller prisstegringen men att han ansåg att det vid vissa tillfällen kan vara nödvändigt att tillgripa denna lag. Jag delar på denna punkt helt handelsministerns uppfattning.

Låt mig också till detta lägga att jag inte heller ser införandet av prisstopp som lösningen då det – det är då självfallet helt andra faktorer som kommer in i bilden – utan såsom ett led i en stabiliseringspolitik; då är det motiverat. Men den frågan har riksdagen tidigare tagit ställning till; nu gäller det den organisation som är föreslagen för pris- och kartellnämnden.

Herr talman! Det som föreslås i propositionen 58 är en omorganisation av statens pris- och kartellnämnd. Av propositionen framgår även att förslaget till ändrad organisation framför allt beror på en tyngdförskjutning i riktning mot en alltmer aktiv prisövervakning inom ramen för den organisation som ursprungligen skapats för en verksamhet med tyngdpunkten lagd på utredningsverksamhet. I detta sammanhang har departementschefen i propositionen bl. a. uttalat följande:

”För egen del vill jag framhålla att det under senare år har skett en tyngdpunktsförskjutning i nämndens verksamhet i riktning mot en mera aktiv prisövervakning. En av SPK:s huvuduppgifter kommer även i fortsättningen att vara att aktivt övervaka priser och marginaler i samtliga förädlings- och distributionsled. Syftet med verksamheten bör vara att påverka prissättningen i en för konsumenterna gynnsam riktning. – – – En annan betydande uppgift för nämnden blir även fortsättningsvis att biträda NO, marknadsdomstolen, KO m. fl. med utredningar av olika slag.”

I anslutning till detta vill jag bara göra följande kommentar till vad herr Nordgren sade i sitt anförande om att det då skulle vara motiverat att pris- och kartellnämnden finge bibehålla denna lilla bit av informationssidan som man planerar att flytta över till en informationsenhet därför att pris- och kartellnämnden gör utredningarna. Såvitt jag har

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändrad organisation
av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.*

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändrad organisa-
tion av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.*

uppfattat det rätt ingår det i pris- och kartellnämndens verksamhet att verkställa utredningar, som i sin tur skall vara till stöd för den information som exempelvis konsumentverket har tillgång till.

Den nya organisationen innebär att den löpande pris- och konkurrensövervakningen samt utredningsverksamheten sammanförs till en särskild enhet, som i sin tur skall vara uppdelad i fyra sakenheter, vilka ansvarar för olika näringsområden. Genom att sammanföra de utredande och de prisövervakande uppgifterna till en enhet och genom att samma befattningshavare har ansvar för båda uppgifterna inom sitt speciella näringsområde erhålls en bättre kontinuitet i verksamheten samt en fördjupad kompetens hos ansvarig personal. För gemensamma statistiska och juridiska frågor inrättas en statistisk enhet och en juridisk administrativ enhet. Planerings- och samordningsfrågor kommer att åvila ett nyinrättat planeringssekretariat. Den externa informationsverksamheten kommer att handhas av en fristående informationsenhet.

Jag vill gärna understryka att det är ett enhälligt utskott som ställt sig bakom denna del av organisationsförslaget. Det är på några andra områden som det fogats reservationer vid utskottsbetänkandet, vilket även framgått av herr Nordgrens anförande.

I reservationen I har reservanterna följt upp förslagen i motionerna 1651 och 1654 rörande styrelsens sammansättning. Motionärerna hävdar bl. a. att en styrelsesammansättning som innebär balans mellan företagsintressen samt konsument- och löntagarintressen borde vara en självklarhet. I reservationen understryks att man kan ansluta sig till förslaget om att antalet styrelseledamöter i SPK minskas till nio. Men sedan säger reservanterna: "Den balans i styrelsen mellan företagsintressen samt allmänna konsument- och löntagarintressen som nu är föreskriven bör emellertid inte rubbas."

För närvarande leds nämnden av en styrelse bestående av nämndens generaldirektör och tolv andra ledamöter. I styrelsen företräder fem ledamöter företagsintressen och fem ledamöter allmänna konsument- och löntagarintressen. Reservanterna vill behålla en liknande balans i den nya styrelsen.

Liksom departementschefen anser utskottsmajoriteten att en ökad tyngd bör läggas på representationen av konsument- och löntagarintressen. Vi anser att det kan vara lämpligt att slopa den nuvarande balansen i styrelsen mellan företagsintressen samt konsument- och löntagarintressen. I detta sammanhang vill jag gärna peka på att utskottsmajoriteten har understrukt departementschefens uttalande att styrelsen bör vara allsidigt sammansatt.

När nu herr Nordgren använder ett så starkt ord som "anmärkningsvärt" i samband med att detta förslag blivit framlagt vill jag bara deklarerat den uppfattning som utskottsmajoriteten har. Vi anser att med den uppgift som pris- och kartellnämnden har bör konsument- och löntagarintressena ha ett avgörande inflytande. Därmed har varken jag eller utskottsmajoriteten sagt att det inte är nödvändigt med ett gott förhållande till företagsintressena – alldeles uppenbart är det på det sättet. Som jag tidigare har sagt utgår vi från att handelsministern ser till att det blir en företagarepresentation i den kommande styrelsen.

Torsdagen den
3 maj 1973*Ändrad organisa-
tion av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.*

I motionerna 1653 och 1658 har frågan om att överflytta en viss del av SPK:s informationsverksamhet till konsumentverket tagits upp. Motionärerna och reservanterna anser att ökad informationsverksamhet spelar en stor roll för allmänhetens prismedvetande. Nu har SPK under årens lopp lyckats bygga upp ett väl förgrenat kontaktnät. Nämnden har också förvärvat stor erfarenhet av de särskilda problem som är förknippade med information i prisfrågor.

I reservationen 2 har man främst tagit fasta på synpunkterna i motionen 1653, alltså motionen av herr Lindahl m. fl. Man anser att ett slutgiltigt avgörande om vilken myndighet som skall svara för den ifrågavarande informationen bör anstå till ett senare tillfälle. Det har också herr Nordgren här tidigare understrukit. Dessutom vill man att frågan närmare skall utredas och att de båda organisationsalternativen skall prövas.

Som jag tidigare anfört är det här fråga om att överföra en viss del av SPK:s informationsverksamhet till konsumentverket. Det innebär att man från pris- och kartellnämnden överför 865 000 kronor till konsumentverket, varav 580 000 kronor utgör medel till allmän upplysningsverksamhet och 285 000 kronor löner och följdutgifter till tre anställda från pris- och kartellnämnden. I detta sammanhang kan nämnas att det för närvarande finns elva personer anställda vid SPK:s informationsavdelning. Efter överflyttning av berörd personal kommer personalstyrkan att uppgå till åtta personer. Och, herr Nordgren, då är det väl litet överdrivet att påstå att det skulle betyda så oerhört mycket när det gäller SPK:s fortsatta informationsverksamhet. Det återstår ändå nio personer och de tre personer som nu skall överflyttas har, såvitt jag förstår, varit engagerade i ett intimt samarbete med representanter för konsumentverkets informationsenhet.

Jag tycker alltså inte att det är en så avgörande del av SPK:s informationsavdelning som kommer att röstas ned. Jag vill tvärtom betrakta det som bara en liten bit av dess informationsverksamhet.

Här framhåller handelsministern att detta främst berör en del av de informationsaktiviteter som för närvarande ligger på SPK. Han understryker också att det skall vara uppgifter i anslutning till konsumentverkets mera allmänt konsumentorienterade informationsverksamhet. Han pekar alldeles särskilt på sådana kampanjer som jämförelseprismätning och aktiviteter som vänder sig till utbildningssektorn och som har till syfte att sprida allmän konsumentkunskap med tonvikt på prisfrågor. Utskottsmajoriteten har ansett att det här är fråga om sådana aktiviteter som kan och bör tillhöra en mera allmän konsumentupplysning och som det åligger konsumentverket att driva.

För närvarande pågår ett samarbete mellan SPK och konsumentverket genom en undersökning om hur kampanjpriser kan påverka planeringen av och kostnaderna för hushållens mathållning. Vidare prövas i sex butikskedjor fyra olika inköpsmodeller för en trebarnsfamilj. Här kommer också in det fortsatta samarbetet mellan SPK och konsumentverket när det gäller konsumenten och jämförpriserna. För närvarande finns det en grupp på SPK och konsumentverket som undersöker hur systemet med jämförpriserna skall kunna utvecklas i snabbare takt.

Torsdagen den
3 maj 1973

Ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd, m. m.

Jag vill erinra om att utskottet har uttalat sin förståelse för den önskan som kan finnas på olika håll att SPK:s nuvarande informationsverksamhet skall vara intakt. Men jag vill gärna upprepa att utskottet har ansett det nödvändigt att konsumentupplysningen i möjligaste mån sammanförs till en enhet. Vi anser också att en sådan uppfattning har en direkt förankring i proposition 33 år 1972, den s. k. konsumentpolitiska propositionen. Där uppdrogs riktlinjer för en utbyggd och förnyad konsumentpolitik. Där slogs fast att det huvudsakliga målet för konsumentpolitiken bör vara att stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden. Ett led i ett sådant arbete måste vara upplysningsverksamheten.

I ett sådant långsiktigt arbete kommer den föreslagna förstärkningen av informationsenheten inom konsumentverket att fylla sin betydelsefulla uppgift. Enligt vår mening har verket, som i dag och i framtiden har ett stort ansvar för konsumentinformationen, även på detta område en väsentlig arbetsuppgift när det gäller att utveckla och sprida lättillgänglig information till konsumenterna.

Jag vill gärna understryka detta med lättillgänglig information. Det är därför jag har så svårt att förstå motionärernas och reservanternas oro över den ganska begränsade förändringen inom SPK:s informationsavdelning. Jag vill upprepa: Denna lilla bit av den statliga konsumentinformationen bör kunna få en allt större genomslagskraft, om en samordning sker inom konsumentverket.

Det finns här all anledning att framhålla vikten av en ständig förnyelse och vidareutveckling av konsumentupplysningen så att den intresserade konsumentkretsen utvidgas. Med de personella resurser konsumentverket nu har till sitt förfogande bör det vara möjligt att i samarbete med exempelvis SPK arbeta fram en tillfredsställande informationsverksamhet inom de här aktuella områdena.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! I motionen 1658 har jag tagit upp två frågor i anslutning till denna proposition. Den ena av dem har en viss principiell innebörd. Det gäller den utredande verksamhet som från början var pris- och kartellnämndens kanske viktigaste uppgift. Som jag påpekar i motionen är det viktigt att den nya tonvikten på prisövervakande arbete inte går ut över de utredningar om konkurrensförhållandena och strukturen i olika branscher som pris- och kartellnämnden gör, ofta på uppdrag av näringsfrihetsombudsmannen. Det är en mycket viktig verksamhet för att belysa hur priskonkurrensen fungerar. Den får därmed också effekt på prisbildningen.

Det har tidigare framgått att när man införde prisstoppet första gången, fick de övervakande uppgifter som då lades på pris- och kartellnämnden till konsekvens att utredningsverksamheten minskade. Det är inte något att förundra sig över att man inte kunde bibehålla den gamla verksamheten vid oförändrad volym. Att konstatera detta innebär inte någon kritik mot pris- och kartellnämnden. Men det är viktigt, när

Torsdagen den
3 maj 1973*Ändrad organisa-
tion av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.*

man nu förutser mera permanenta prisövervakande uppgifter, att de inte får gå ut över utredningsarbetet.

Det nya näringspolitiska verket kan inte fylla den funktionen på samma sätt. När pris- och kartellnämnden gör utredningar, gör den det från konkurrenssynpunkt – en viktig konsumentsynpunkt. När ett industripolitiskt verk gör utredningar, kan man i vissa fall befara att andra synpunkter och hänsyn får väga tyngre och att konsumentsynpunkterna inte får samma betydelse.

I sitt betänkande uttalar utskottet enhälligt att stor vikt skall tillmätas båda uppgifterna, dvs. både utredningarna och den prisövervakande verksamheten. Jag tar fasta på detta.

Jag hoppas att pris- och kartellnämnden också får resurser till utredningsarbetet, så att prisstopp och intensivare prisövervakning inte går ut över de här viktiga utredningarna.

Den andra frågan, som jag har tagit upp i motionen, är av mera praktisk natur. Den gäller det som herr Blomkvist var inne på i slutet av sitt anförande, nämligen om en viss informationsverksamhet skall föras över från SPK till konsumentverket. Det är inte alls någon ideologisk fråga. Det är en administrativ fråga, och sådana problem kan ofta vara ganska besvärliga för oss politiker att ta ställning till. Det finns ofta argument för både den ena och den andra lösningen.

Detta är, som herr Blomkvist påpekat, inte någon stor och avgörande fråga. Men lika väl som det kan sägas att man inte omintetgör pris- och kartellnämndens informationsverksamhet genom att flytta över den här biten, så kan det sägas att det inte heller innebär någon allvarlig försvagning för konsumentverket, om man låter bli att flytta över den.

Vilka skäl är det då som talar för att man bör låta bli? Det viktigaste skälet är att här finns en väl intrimmad informationsverksamhet, som enligt vitsord från alla berörda parter har fungerat bra och lämnat ett viktigt bidrag till informationen till konsumenterna när det gäller prisbildning, priskonkurrens och liknande frågor. Då är frågan: Skall man slå sönder den i dagens situation?

Det är självklart att här måste ske ett samarbete mellan konsumentverket och pris- och kartellnämnden, hur man än ordnar informationen. Men när konsumentverket befinner sig i ett uppbyggnadsskede, tycks det mest välbetänkt att tills vidare avstå från att göra den här förändringen. Man bör i stället bibehålla den verksamhet som fungerat bra inom pris- och kartellnämnden. Det är också att märka att just den här organisationsändringen inte har varit föreslagen i de utredningar som har legat till grund för propositionen och som har remissbehandlats.

Om det nu råder en viss osäkerhet i fråga om det riktiga i att vidta den här förändringen och det nya konsumentverket befinner sig i ett uppbyggnadsskede, så förefaller det mig lämpligast att avvakta med förändringar. Det är lättare att vänta och utreda vilken effekt ändringen kan få och sedan genomföra den än att nu något förhastat genomföra den och sedan eventuellt få reparera detta genom att flytta tillbaka enheten igen.

Med den här motiveringen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 2.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändrad organisa-
tion av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.*

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Som första namn på en av sju socialdemokrater framlagd motion ber jag att få yrka bifall till reservationen 2 vid näringsutskottets betänkande nr 40. Det är väl inte så ofta som jag tar till orda för att yrka bifall till borgerliga reservationer. Situationen är faktiskt en smula ovanlig, och jag vill därför göra ett litet inlägg som närmare motiverar detta mitt ställningstagande.

Men först några inledande synpunkter på propositionen i stort, även om det vid behandlingen i kammaren skett en uppdelning av debatten i två olika avsnitt.

Den svenska prislagstiftningen moderniseras enligt min mening i väsentliga avseenden genom de ändringar som föreslås i proposition nr 58 till årets riksdag. Utan att man överger de principiella utgångspunkter som hittills gällt för prispolitiken kommer effektiviteten att öka. Ingrepp i prisbildningen från samhällets sida kommer vid inträffade behov att kunna göras i smidigare form. Metoderna kan i högre grad än tidigare också varieras med hänsyn till situationen vid varje särskilt tillfälle. Åtgärder av mera begränsad omfattning blir med den nya uppläggningsen ett naturligt alternativ till mera långtgående ingrepp. Det står klart att Sverige med dessa lagändringar anpassar sig till en utveckling som under viss tid kunnat iaktas i många andra industriländer vad gäller det allmännas inflytande över prisbildningen. Konstruktionen är samtidigt sådan att ingripanden av tvångsmässig art alltså blir att betrakta som undantag eller mellanspel.

Pris- och kartellnämnden har sedan början av 1960-talet med statsmakternas stöd successivt ökat sin utåtriktade information. Brett upplagda aktiviteter av kampanjkaraktär, som samordnats med framställning av publikationer och studiematerial, har vid sidan av en aktiv presstjänst, konferens- och upplysningsverksamhet i andra former kommit att utgöra ett verkningsfullt inslag i opinionsbildning och kunskapsförmedling. Från många håll har också omvittnats att den ökade informationsverksamheten spelat stor roll för allmänhetens prismedvetande. Inte minst inom löntagar-, konsument- och bildningsorganisationerna har man i många sammanhang med lyckat resultat kunnat utnyttja material och medverkan från SPK. Nämnden har med åren kunnat bygga ut ett välförrenat kontaktnät med dessa organisationer.

En annan viktig målgrupp för informationsaktiviteter från SPK är företag och organisationer inom näringslivet. Trots att där i viss mån ett motpartsförhållande kan sägas föreligga har även från detta håll omvittnats att SPK:s upplysningsverksamhet åtnjuter förtroende.

När det gäller de särskilda problem som är förknippade med information om prisfrågor har SPK efter hand samlat stor erfarenhet, och många initialsvårigheter har övervunnits. Det måste därför kunna åberopas mycket starka skäl för att man inte skall låta ansvaret för dessa funktioner bli kvar hos den myndighet där denna sakkunskap redan finns.

Man kan enligt min mening inte med fog hävda att informationsåtgärder av det slag som SPK vidtar har större samband med konsumentverkets allmänna inriktning och arbetsuppgifter än med den målsättning som

Torsdagen den
3 maj 1973*Ändrad organisa-
tion av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.*

gäller för SPK såsom prisövervakande och konkurrensfrämjande myndighet. Någon analys som skulle stödja ett ändringsförslag har såvitt bekant inte gjorts. Allt talar tvärtom för att upplysningsverksamhet även i fortsättningen bör spela en viktig roll som ett verksamt element i prispolitiken. Självfallet föreligger ett samband t. ex. i den meningen att konsumenterna ute på marknaden behöver information om både priser och kvaliteter. Men det är å andra sidan inte möjligt att i varje sammanhang kräva en parallell uppläggning av pris- och kvalitetsupplysningen. I åtskilliga fall, exempelvis när det gäller information om prisnivåerna i olika butiker på en viss ort, har prisupplysningen ett egenvärde, och kvalitetsaspekten tillgodoses då främst därigenom att enhetliga principer tillämpas vid varuurlvalet.

Genom fortlöpande kontakter mellan SPK och konsumentverket bör utan svårighet planeringen på både utrednings- och informationsidan kunna samordnas i erforderlig utsträckning och de båda myndigheterna ömsesidigt bistå varandra utan att ansvarsfördelningen dem emellan rubbas.

Mot den här tecknade bakgrunden vill jag anföra tre motiv för att inte beskära SPK:s informationsresurser.

Det första gäller information som en del av prispolitiken. För att SPK:s prisövervakning och prisundersökningar skall få full effekt krävs att informationsåtgärder av olika slag integreras i verksamheten. Det gäller inte bara att publicera utredningsresultat efter hand som de framkommer utan också att genom bearbetning på olika sätt underlätta spridningen till olika grupper. Informationen bör sålunda vara differentierad med hänsyn till olika målgrupper. Löntagare- och konsumentorganisationer är en väsentlig målgrupp. Genom medverkan i och materialframställning för mötes- och studieverksamhet får SPK en bred kontaktyta. Under våren 1973 medverkar exempelvis SPK i ABF:s veckokurser på inte mindre än sex platser ute i landet.

För det andra gäller det möjligheterna att samplanera och samordna olika slags information. Informationsfunktionen inom SPK har under 1960-talet byggts ut successivt. 1960 års prisövervakningskommitté under Rudolf Meidners ordförandeskap, arbetsgruppen för prisövervakningsfrågor 1965 under Hans Hagnells ledning och riktprisutredningen 1967 under Nils Kellgrens ledning förordade var för sig sådan utbyggnad, och statsmakterna anslöt sig härtill.

Upplysningsverksamheten har därmed fått en sådan bredd att en planering av samverkande aktiviteter blivit möjlig. Åtgärder av olika slag – och riktade till skilda målgrupper – har sålunda under senare år kunnat samordnas i betydande grad.

För det tredje gäller det de regionala prisnivåundersökningarna. De prisnivåundersökningar inom geografiskt avgränsade regioner som SPK i fortsättningen skall genomföra i större utsträckning än hittills kommer till sin fulla rätt endast om materialet snabbt bearbetas och förs ut till allmän kännedom. Informationseffekten är här dubbel. Dels får konsumenterna vägledning vid val av inköpsställe, dels påverkas handeln genom att skillnader i prishänseende mellan olika butiker och butiksgrupper markeras.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Ändrad organisa-
tion av statens pris-
och kartellnämnd,
m. m.*

I princip bör hela landet täckas med undersökningar av detta slag. Men varje enskild undersökning har intresse bara inom en mindre region. Informationsåtgärderna måste därför differentieras även geografiskt och blir tillsammans av betydande omfattning. För planering, samordning och genomförande måste finnas godtagbara resurser centralt hos SPK, även om också priskontoren kommer att vara inkopplade. Det skulle vara mycket opraktiskt – och ur ansvarssynpunkt diskutabelt – att överföra informationsverksamheten kring dessa undersökningar till annan central myndighet än SPK.

Det vore från många synpunkter värdefullt om en allsidig diskussion och utvärdering av den hittills bedrivna upplysningsverksamheten på prisområdet kom till stånd. En sådan analys borde naturligtvis göras *innan* statsmakterna går till beslut om vilka resurser som i fortsättningen skall ställas till förfogande för upplysning åt allmänheten-konsumenterna i pris- och konkurrensfrågor och vilket organ som skall vara huvudman för denna informationsverksamhet. SPK-informationen har under hela 1960-talet byggts ut i etapper, och ett genomtänkt utredningsförslag har varje gång föregått utbyggnaden.

Enligt propositionen och näringsutskottets förslag skall resurser i personal- och penningmedel av storleksordningen 865 000 kronor överföras från SPK till konsumentverket. Enligt min mening bör inte detta ske hux flux.

Regeringens proposition nr 58 har, såvitt jag kan bedöma, i de bredaste lager fått ett mycket positivt mottagande, och behandlingen i finans- och näringsutskotten har också varit mycket positiv. Det är alltså en stor framgång för regeringen. På en enda punkt anmäler vi en avvikande mening, och jag kan gärna hålla med om att den gäller en liten detaljfråga i det stora sammanhanget. Vi vill bara att man skall hejda sig ett ögonblick och tillsätta en arbetsgrupp – eller kalla det gärna en utredning – innan man gör denna omdiskuterade förändring på det organisatoriska planet.

Vi motionärer är ju inte ute efter några nya pengar – det vore naturligtvis mycket känsligt om så vore fallet – men vi är nog rätt många även inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen som skulle önska en utredning, och jag tycker för min del att det är en rätt blygsam begäran. Vi menar att den socialdemokratiska motionen 1653, som undertecknats av sju riksdagsmän med intresse för de konsumentpolitiska frågorna, har någonting ganska väsentligt att säga på ett litet men viktigt område. Och den motionen har inte blivit sämre därför att den nu har fått stöd av de borgerliga partierna i näringsutskottet. Den är fortfarande lika konsumentvänlig, och därför kan jag med gott samvete yrka bifall till reservationen 2 vid näringsutskottets betänkande nr 40.

Vad går då reservationen ut på? Jo, enbart detta att den föreslagna överföringen av informationsansvar och resurser från pris- och kartellnämnden till konsumentverket inte skall komma till stånd förrän en närmare utredning visat om detta över huvud taget är lämpligt. Jag har inte försvurit mig åt tanken att det nuvarande tillståndet skall råda i all framtid, men jag tycker att detta är så intressanta och viktiga frågor att de borde kunna bli föremål för en utredning. Det är det som är avsikten

med motionen, och jag yrkar därför, som sagt, bifall till reservationen 2 i näringsutskottets betänkande.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Herr Romanus delar ju min uppfattning att den här organisationsfrågan som sådan inte är något stort problem. Man kan ha skilda meningar, det finns skäl som talar för och emot. Jag vill bara understryka att utskottsmajoriteten har den åsikten att övervägande skäl talar för genomförande av en organisationsförändring.

Jag skulle gärna vilja läsa in den mening som jag saknade, när herr Romanus citerade utskottets skrivning beträffande resursfördelningen. Där skriver bl. a. ett enhälligt utskott: "Det bör få ankomma på nämndens styrelse och ledning att från tid till annan med hänsyn till den aktuella situationens krav närmare besluta vilka insatser som skall göras på olika områden." Det finner vi från utskottets sida vara oerhört viktigt, och vi räknar självfallet med att nämnden skall ha de resurser som krävs för att göra de utredningar man anser lämpliga.

När det gäller herr Lindahls kritik mot utskottsmajoriteten tycker jag inte att han behöver hysa så stor oro därför att hans och våra partivänners motion har bildat underlag för en borgerlig reservation. Herr Lindahl säger att det är en ovanlig situation, och det är alldeles uppenbart – det är inte så ofta vi har ett sådant förhållande.

Men det finns ändå en del saker som jag särskilt vill understryka. När herr Lindahl talar om alla de goda kontakter som pris- och kartellnämnden har byggt upp med olika organisationer i vårt land, med myndigheter och med företag, ställer man omgående frågan: Kommer alla dessa förbindelser, som pris- och kartellnämnden har byggt upp, att försvinna om dessa frågor överförs till konsumentverkets informationsavdelning? Jag tror att herr Lindahl får svårt att hävda en sådan uppfattning, inte minst därför att det i stor utsträckning blir samma personal som konsumentverkets informationsavdelning får arbeta tillsammans med.

Men herr Lindahl tog upp exempel på utredningar som hade skett under 1960-talet och underströk att man där hade arbetat steg för steg i samband med de olika arbetsuppgifter och målsättningar som man hade i anslutning till konsumentpolitiken. Det var närmast en sak som jag ändå tyckte att herr Lindahl glömde, och det var just att vi har fattat ett beslut om konsumentverket. En av de viktigaste uppgifterna som konsumentverket kommer att stå inför är, såvitt jag kan förstå, att gå ut till konsumenterna och sprida information om angelägna konsumentfrågor. Till den uppgiften har verket i dag en personal som omfattar 30 à 35 personer. Jag tror att konsumentverket icke kommer att missköta den arbetsuppgift som verket, om riksdagen så beslutar, kommer att få överta från pris- och kartellnämnden.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Herr Blomkvist påpekade att det inte är så vanligt att en socialdemokratisk motion kan vara underlag för en reservation från de tre icke-socialistiska partiernas representanter i ett utskott. Nej, men det är väl i det här fallet ett tecken på att det inte är någon ideologisk

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

Ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd, m. m.

Torsdagen den
3 maj 1973

Ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd, m. m.

principiell fråga som vi diskuterar, utan att det mera är en lämplighetsfråga, en praktisk avvägningsfråga. Det är ju också, som herr Blomkvist är medveten om, både en socialdemokratisk motion och en motion från folkpartihåll som har varit underlag, även om det i reservationen yrkas bifall till den socialdemokratiska motionen, som ju är minst långtgående och som föreslår utredning i stället för ett rent avslag på den här punkten.

Den slutsats man kan dra av den här situationen är väl just att det här inte är en fråga där partilinjer eller ideologiska linjer är så viktiga, utan det är en fråga om praktiska bedömningar. Det är riktigt - det är vi ense om -- att det inte är någon stor fråga i det här sammanhanget. Det betyder inte att den är oviktig. Vi tycks vara ense om att det finns skäl för och emot den här ändringen. Herr Lindahl redovisade ganska framgångsrikt att de övervägande skälen talar emot ändring. I den situationen bör man väl, när man har en väl fungerande verksamhet, tills vidare behålla den och göra ytterligare överväganden innan man vidtar en förändring och för över den till ett verk som helt naturligt ändå kommer att ha ganska mycket att göra med att bygga upp sin nya verksamhet.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag nämnde inte i mitt förra inlägg konsumentverket, men det beror inte på glömska.

När regeringen på sin tid tog ställning till den frågan och riksdagen fattade beslut om konsumentverket, så beslöt man samtidigt att SPK skulle finnas kvar som ett självständigt organ. Och det är min förhoppning att när regering och riksdag har gjort denna bedömning skall man heller inte avlösa detta organ, utan SPK skall ha möjligheter även i fortsättningen att bedriva en intensiv och ständigt förbättrad prisupplysande verksamhet.

Jag tror att utskottsmajoriteten inte har varit alldeles okänslig för de här argumenten. Det står på ett ställe i utskottsmajoritetens skrivning följande: "Utskottet saknar visserligen inte förståelse för den önskan som kan finnas på olika håll om att SPK:s nuvarande informationsverksamhet skall förbli intakt." Det tycker jag är ett viktigt medgivande. Man drar visserligen enligt mitt förmenande inte de rätta slutsatserna av denna uppfattning, men det finns ändå en positiv synpunkt också i majoritetens skrivning.

Herr Blomkvist påpekade att det finns åtta personer kvar i SPK som kan syssla med den informationsverksamheten. Det är kanske riktigt. Men det bör då också framhållas att man flyttar över 580 000 kronor till konsumentverket, och SPK har sälunda kvar allt som allt 80 000 kronor för allmän upplysningsverksamhet. Därtill kommer 310 000 kronor för publikationsverksamhet, exempelvis för tidskriften Pris- och kartellfrågor. Men den summan är alltså bunden till utgivning av trycksaker som vänder sig till en begränsad publik.

Det är mot denna bakgrund jag menar, att har vi bestämt oss för att vi skall ha en intensifierad prisupplysningsverksamhet i det här landet, skall vi också ge detta organ sådana resurser att det kan verka och göra nytta. Ett beslut i dag, utan utredning, kommer enligt min mening att leda till

en avlövnning av pris- och kartellnämndens resurser på detta viktiga område.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Jag vill bara påpeka att det avsnitt av utskottsmajoritetens skrivning som herr Lindahl läste upp citerade jag i mitt inledningsanförande, och när jag hade gjort det anförde jag de skäl som utskottsmajoriteten anser väger över för ett bifall till propositionen.

Jag skall i övrigt, herr talman, inte ta upp någon debatt med herr Lindahl om hans påstående om avlövnning. Det är ju alldeles uppenbart att skall konsumentverket ta över denna bit av verksamheten och skall verket över huvud taget kunna göra en insats på detta för konsumenterna så viktiga område, måste konsumentverket, herr Lindahl, ha medel till sitt förfogande för att kunna göra den insats som vi alla ändå anser är så betydelsefull.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	148
Nej	--	152
Avstår	—	4

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lindahl begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 78

Torsdagen den

3 maj 1973

Ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd, m. m.

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lindahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	128
Nej	—	169
Avstår	—	7

Punkterna 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 11 Översyn av skattesystemet, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 19 i anledning av motioner om översyn av skattesystemet, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1973:15 av herr Sjöholm (fp),

1973:129 av herr Johansson i Skärstad m. fl. (c),

1973:258 av herrar Richardson (fp) och Hyltander (fp),

1973:386 av herr Josefson i Arrie m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t anhålla att den tillsatta skatteutredningen med förtur skulle pröva frågan om rätt till individuell beskattning enligt i motionen angivna grunder i de fall då äkta makar båda var verksamma i ett av dem drivet företag inom jordbruk, småindustri, hantverk, handel eller annan rörelse,

1973:399 av herr Taube (fp),

1973:558 av herr Bohman m. fl. (m) vari såvitt nu var i fråga hemställdes att riksdagen skulle

besluta om en fyraårsplan för marginalskattesänkningar med början den 1 januari 1974,

hos Kungl. Maj:t anhålla att 1972 års skatteutredning fick i uppdrag att så snabbt lägga fram förslag till närmare utformning av fyraårsplanen att förslaget kunde föreläggas innevarande års höstriktdag,

besluta att ett extra familjeavdrag om 2 000 kronor per år infördes vid inkomstbeskattningen för enarbetstagarfamiljer med barn under 10 år

fr. o. m. inkomståret 1973,

besluta att fr. o. m. inkomståret 1973 införa en till 3 000 kronor begränsad avdragsrätt — extra förvärvsavdrag — vid inkomstbeskattningen för faktiska tillsynskostnader för barn under 10 år för familjer där båda makarna förvärvsarbetade och för ensamstående familjeförsörjare, allt under förutsättning att barnen icke erhållit plats på barn- eller familjedaghem,

hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och förslag angående avdragsrätt för tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig,

hos Kungl. Maj:t anhålla att 1972 års skatteutredning fick tilläggsdirektiv att utreda frågan om indexreglering av skattesystemet i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen 1973:241,

besluta anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), innebärande rätt till avdrag fr. o. m. 1975 års taxering för lön till make enligt av riksskatteverket fastställda grunder, om båda makarna varit verksamma i jordbruk eller rörelse i ej blott ringa omfattning,

1973:561 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade att grundavdraget för ålders- och förtidspensionärer inom folkpensioneringen fr. o. m. 1975 års taxering skulle ökas till 90 % av basbeloppet för ensam pensionär och för var och en av pensionerade makar till 70 % av basbeloppet i enlighet med vad i motionen 1973:241 anförts,

1973:566 av herr Elmstedt m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade, att 52 § 1 mom. kommunalskattelagen (1928:370) skulle ha av motionärerna angiven lydelse, innebärande att inkomst av jordbruksfastighet och rörelse skulle beskattas hos den av makarna, som svarat för den största arbetsinsatsen i förvärvskällan,

1973:582 av herrar Marcusson (s) och Göransson (s),

1973:1002 av herr Adolfsson m. fl. (m, fp),

1973:1020 av herrar Gustafsson i Säffle (c) och Norrby i Gunnarskog (c),

1973:1022 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) vari såvitt nu var i fråga hemställdes

att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till 1972 års skatteutredning avseende införande av ett inflationsskydd i det direkta skattesystemet,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till pågående skatteutredningar av innebörd att man vid konstruktionen av nya skattesystem beaktade kravet på ekonomisk tillväxt,

att riksdagen av Kungl. Maj:t begärde förtursbehandling inom 1972 års skatteutredning av de frågor som i motionen angetts böra behandlas med prioritet,

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

Torsdagen den
3 maj 1973

Översyn av skatte-
systemet, m. m.

att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts
beträffande skattepolitikens allmänna inriktning,

1973:1053 av herr Nordgren m. fl. (m, fp, c) vari hemställdt att
riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att 1972 års skatteutredning
anmodades att snarast framlägga förslag till särbeskattning av äkta makar
som arbetade i enskild firma,

1973:1060 av herr Olsson i Edane (s) samt

1973:1064 av herr Romanus (fp).

Utskottet hemställde

- A. **Beträffande skattepolitikens allmänna inriktning**
att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1022,
- B. **Beträffande marginalskattesänkningar m. m.**
att riksdagen skulle avslå
  1. motionen 1973:129,
  2. motionen 1973:558,
  3. motionen 1973:1002,
  4. motionen 1973:1022,
- C. **Beträffande folkpensionärernas beskattning**
att riksdagen skulle avslå motionen 1973:561;
- D. **Beträffande faktisk sambeskattnng**
att riksdagen skulle avslå
  1. motionen 1973:386,
  2. motionen 1973:558,
  3. motionen 1973:566,
  4. motionen 1973:1022,
  5. motionen 1973:1053.
- E. **Beträffande förvärvsavdragen m. m.**
att riksdagen skulle avslå
  1. motionen 1973:258,
  2. motionen 1973:558,
  3. motionen 1973:582,
  4. motionen 1973:1022,
  5. motionen 1973:1060,
- F. **Beträffande vissa andra avdrag**
att riksdagen skulle avslå
  1. motionen 1973:15,
  2. motionen 1973:399,
  3. motionen 1973:1020,
- G. **Beträffande skattereduktion m. m.**
att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1022,
- H. **Beträffande indexreglering av skattesystemet**
att riksdagen skulle avslå
  1. motionen 1973:558,
  2. motionen 1973:1022,
- J. **Beträffande individuell förmögenhetsbeskattning**

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1064,

K. Beträffande tjänstemannataxering

att riksdagen skulle avslå motionen 1973:15.

Reservationer och ett särskilt yttrande hade avgivits

beträffande skattepolitikens allmänna inriktning

1. av fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Olof Johansson i Stockholm (c) som ansett att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1022 gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

2. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) (särskilt yttrande),

beträffande marginalskattesänkningar m. m.

3. av fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Olof Johansson i Stockholm (c) som ansett att utskottet under B 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1022 i denna del hos Kungl. Maj:t begärde förtursbehandling inom 1972 års skatteutredning jämväl av frågor om justering av marginaleffekterna i skatte- och bidragssystemet,

4. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) som ansett att utskottet under B 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:558 skulle fatta principbeslut om att en fyraårsplan för marginalskattesänkningar borde utarbetas,

beträffande folkpensionärernas beskattning

5. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) vilka ansett att utskottet under C bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1973:561 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag om ökade grundavdrag för ålders- och förtidspensionärer fr. o. m. 1975 års taxering i enlighet med vad i motionen anförts,

beträffande faktisk sambesättning

6. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) som ansett att utskottet under D 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:558 i denna del skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

7. av fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Olof Johansson i Stockholm (c) som ansett att utskottet under D 1 och D 3 -5 bort hemställa,

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1973:386, 1973:566, 1973:1022 och 1973:1053 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till 1973 års höstriksdag beträffande individuell beskattning i de fall, då äkta makar båda var verksamma inom jordbruk, småindustri, hantverk, handel eller annan rörelse,

beträffande förvärvsavdragen m. m.

8. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) som ansett att utskottet under E 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:558 i motsvarande delar skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

9. av fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Olof Johansson i Stockholm (c) som ansett att utskottet under E 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1022 i denna del gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

10. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) vilka ansett att utskottet under E 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:558 i denna del hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt utredning och förslag angående rätt till avdrag för tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig,

beträffande skattereduktion m. m.

11. av fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Olof Johansson i Stockholm (c) som ansett att utskottet under G bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1022 i denna del hos Kungl. Maj:t begärde att 1972 års skatteutredning med förtur behandlade frågan om bidrag i stället för nuvarande avdrag på den slutliga skatten för hemmavarande make,

beträffande indexreglering av skattesystemet

12. av herr Magnusson i Borås (m), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Nilsson i Trobro (m) och Olof Johansson i Stockholm (c) som ansett att utskottet under H bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1973:558 och 1973:1022 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till skatteutredningen i syfte att med förtur utreda frågan angående inflationsskydd av skattesystemet eller andra åtgärder i syfte att förhindra att en fortgående inflation skulle skärpa skattetrycket i enlighet med vad reservanterna anfört.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 19 behandlar bl. a. moderata samlingspartiets skattemotion. I år, liksom under föregående

år, begär vi en genomgripande förändring av skatteuttaget för att åstadkomma en lägre beskattning. Dels begär vi mer långsiktiga beslut, dels har vi krav på omedelbara lagstiftningsåtgärder som genast skulle rätta till uppenbara orättvisor i beskattningen, som vi menar icke kan vänta på sin lösning tills utredningen är färdig.

Det långa socialdemokratiska regeringsinnehavet har inneburit att vi för varje år fått allt högre skatter. Moderata samlingspartiet har i sina varje år återkommande stora partimotioner på skattepolitikens område varnat för denna utveckling, som vi menat kommer att leda fram till stagnation i tillväxten och samtidigt en ökad risk för arbetslöshet. Tyvärr har de senaste åren verkligen visat att vi haft fullt fog för våra varningar. Våra krav på skattelindringar har kallsinnigt avslagits av riksdagens majoritet.

Det grundläggande felet är naturligtvis att man låter de allmänna utgifterna stiga på ett så ohämmat sätt. Våra krav på besparings- och rationaliseringsåtgärder är därför mycket befogade. Nog finns det möjlighet till besparingar i den offentliga förvaltningen. Sedan länge har vi varnat för de stigande kommunalskatterna, och partiet har uppmanat sina ledamöter i kommunala församlingar att verka för större sparsamhet. I den vädjan fick vi under föregående år hjälp av självaste finansministern, som gjorde en överenskommelse med Kommunförbundet om en vädjan till kommunerna att icke ytterligare höja kommunalskatterna.

Var det så enkelt att bromsa upp det kommunala skattetrycket, varför går det då inte att göra detsamma med det statliga? Detta krav är så mycket mer befogat sedan finansministern låtit förstå att stoppet för kommunalskattehöjningar skall bestå även efter utgången av de två berörda åren. Naturligtvis går det att sänka de statliga utgifterna bara viljan finns. Det är nödvändigt att stat och kommun kräver samma sparsamhet av sig själva som de nu kräver av barnfamiljerna i vårt land genom det hårda skattetrycket.

Felet med det nuvarande skattesystemet är framför allt att det endast tar ringa hänsyn till skatteförmågan och att skatten är för hög för de nya ökade inkomsterna.

Vi befinner oss nu i ett sådant läge, att det inte längre är möjligt för enskilda människor att genom ytterligare arbete eller tagande av större ansvar förbättra sin inkomstsituation. Därmed har vi tagit bort det effektivaste medlet till framåtskridande. Detta har vi sagt många gånger tidigare. Men nu börjar man t. o. m. på LO-håll inse att så är förhållandet. De höga marginalskatterna har blivit en realitet för alla inkomsttagare i vårt land. Det är naturligt att man reagerar när vanliga arbetsinkomster drabbas av en marginalbeskattning på över 60 procent. Inte sällan blir marginaleffekten ännu högre genom kombinationen av stigande priser, höga marginalskatter och bortfallande bidrag. En skattepolitik som tvingar allt fler människor att bli bidragstagare måste det uppenbarligen vara något fel på.

Sedan den socialdemokratiska regeringen nu uttömt möjligheterna att öka skatterna genom direkt och indirekt skatt har man kommit underfund med att det går att få in pengar genom att lägga en skatt på arbetet. Särskilt i en tid av ovanligt stor arbetslöshet är det anmärknings-

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

Översyn av skatte-
systemet, m. m.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

värt att skattechungern är så stor, att man t. o. m. har mod att fördubbla denna skatt. Det är verkligen att på grymmaste sätt driva arbetslöshetspolitik. Så gör den regering som sagt sig vara en garanti för den fulla sysselsättningen.

Denna åtgärd ansåg man sig tvungen att vidta för att rätta till något av alla de misslyckanden som 1970 års skattebeslut medförde, till vilket moderata samlingspartiet sade ett bestämt nej. Det som med stort skryt skulle bli en skattesänkning blev i stället en stor skattechöjning. Särskilt barnfamiljerna kom i kläm. Fortfarande har emellertid alla fått skattechöjning, trots alla försök till ändringar och trots alla felaktiga påståenden i annonser o. d.

Situationen är minst sagt förvirrad på skattefronten. Nu föreslår LO-ekonomerna att man skall höja löneskatten ytterligare för att få medel att dela ut i bidrag eller skatteavdrag så att människorna inte skall märka hur hög beskattningen i verkligheten är. Nej, det går säkerligen icke att med några medel eller omregleringar av skatteuttag trola bort den höga beskattningen. Känningarna av denna är alltför uppenbara för folk för att det skall kunna gå. Det blir ändå det arbetande svenska folket som får betala alltsammans, vare sig det gäller direkt skatt, indirekt skatt, arbetsavgivaravgift, miljöavgift eller prisstegringar som orsakas av inhemska åtgärder.

Jag skall säga några ord om de olika reservationerna som finns fogade till detta utskottsbetänkande. Herr Yngve Nilsson kommer i sitt anförande att närmare beröra vissa av dem, varför jag mycket hastigt kan gå igenom förslagen.

Inom moderata samlingspartiet ser vi det som en mycket angelägen uppgift att få ned de helt orimligt höga marginalskatteerna. Vi är medvetna om att dessa nu nått en sådan höjd, att det inte går att på en gång få ett tillfredsställande uttag. Vi föreslår därför att riksdagen omedelbart skall fatta ett principbeslut, innebärande krav till skatteutredningen att lägga fram ett fyraårigt nedbantningsförslag.

Vi menar också att riksdagen bör besluta att folkpensionen i princip skall vara skattefri.

De faktiskt sambeskattade, nämligen de makar som gemensamt sköter ett jordbruk eller en rörelse, har genom 1970 års skattebeslut drabbats av en hård och mycket orättvis beskattning. Sålunda får två makar som vardera förtjänar 25 000 kronor betala över 5 000 mer i skatt än om de såsom lönarbetare hade haft motsvarande inkomst. Det är förvånansvärt att riksdagsmajoriteten kan fortsätta att säga nej till dessa av oss år efter år framförda ändringskrav.

1970 års skattebeslut blev också för den stora gruppen av barnfamiljer synnerligen olyckligt. Detta gäller särskilt de familjer där bara en av makarna har arbetsinkomst. Vi kräver nu beslut om att dessa familjer skall få göra ett avdrag med 2 000 kronor, benämnt familjeavdrag, allt under förutsättning att det finns barn under tio års ålder i familjen.

De familjer som ordnat sin barnpassning själva och där båda makarna har arbete utom hemmet är orättvist behandlade gentemot dem som har lyckats få in sina barn på offentliga barndaghem. En sådan plats kostar samhället ca 15 000 kronor minus det belopp som vederbörande själv

erlägger. Vi anser att dessa familjer, som själva har ordnat sin barnpassning, bör ha rätt till avdrag för sina kostnader intill ett belopp av 3 000 kronor per år. Det är förvånansvärt att man inte kan gå med på ett så blygsamt avdrag. Vi kräver också att den som vårdar nära anförvant skall ha rätt att göra sådana avdrag.

Slutligen har vi liksom tidigare är föreslagit att skatteskalor och grundavdrag skall bli indexreglerade, så att skatterna inte kan stiga på grund av prisstegringar och utan riksdagens godkännande. De höjda löner som vederbörande nu erhåller, bl. a. för att täcka ökade priser, blir genom de höga marginalskatterna ofta meningslösa. Det är något som de flesta i vårt land fått lära sig under den senaste tiden. Socialdemokraterna tycker tydligen att detta är riktigt, när de år efter år säger nej till vårt krav. Man är t. o. m. så rädd för en ändring att man inte ens vågar vara med om den utredning som vi nu begär.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 4, 5, 6, 8, 10 och 12.

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 19 behandlas ett flertal motioner som berör vårt nuvarande skattesystem. Redan när detta skattesystem beslutades under vårriksdagen 1970, innehöll det vissa brister och även direkta orättvisor mot mindre grupper i samhället. Debatten om dessa och om skattesystemet i dess helhet har också fortgått och bl. a. resulterat i riksdagens krav på en ny skatteutredning — och en sådan tillsattes ju på våren 1972.

Men även om så skett är vissa av bristerna i det nuvarande skattesystemet så framträdande att åtgärder snarast krävs för att ta bort de största orättvisorna. Här skall då främst nämnas den faktiska sambeskattningen i de fall då båda makarna arbetar i det egna företaget.

Andra oformligheter är bl. a. den bristande samordningen mellan bidrag och skatter och därmed följande orimligheter i vissa fall när det gäller marginalskatten.

Skattesystemet bör ju ha en sådan utformning att arbetsintresset och viljan att satsa på framtiden stimuleras. Den pågående penningvärdeförsämringen har ytterligare påskyndat kravet på ett nytt skattesystem och vi hoppas verkligen att 1972 års skatteutredning snart framlägger förslag som tar bort de negativa effekter det nuvarande skattesystemet innehåller.

Centern och folkpartiet har i en gemensam partimotion tagit fram vissa frågor som vi ansett att skatteutredningen skall behandla med förtur. Det är avskaffande av den faktiska sambeskattningen, förbättring av barnstödet, införande av hemmamakebidrag i stället för det nuvarande hemmamakeavdraget, införande av inflationsskydd i skattesystemet och justering av marginaleffekterna i skatte- och bidragssystemet.

I de till utskottsbetänkandet fogade reservationerna från centern och folkpartiet framför vi också kravet på skyndsamma åtgärder på här berörda område.

I reservationen 1 berörs frågan om skattepolitikens allmänna inriktning. Betydelsefulla inslag i en kommande skattereform måste vara att

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

Översyn av skattesystemet, m. m.

åstadkomma en bättre samordning mellan skatter och bidrag, större hänsyn till låginkomsttagare och förbättrade förhållanden för barnfamiljer. Ett modernt skattesystem bör ha en sådan utformning att det stimulerar enskilda människors arbetsvilja och rent allmänt är tillväxtbefrämjande.

Direktiven för skatteutredningen är i många avseenden alltför snäva och inte tillräckligt förutsättningslösa. I reservationen 7 berörs frågan om den faktiska sambeskattningen, och enligt vad som framgår av utskottsmajoritetens yttrande skall denna fråga behandlas med förtur av skatteutredningen. Vi ser givetvis det med tillfredsställelse, men när nu detta sker bör man också kunna hinna med att till årets höstriksdag lägga fram ett förslag på denna punkt. Många alternativ och uppslag har presenterats, och finns viljan att ta bort denna orättvisa bör förslag i frågan kunna föreläggas riksdagen i höst.

Den nuvarande utformningen är en uppenbar orättvisa mot makar som båda arbetar i ett eget enskilt företag, och den är inte heller neutral i förhållande till i vilken form man bedriver sitt företag. Detta är en skamfläck i det nuvarande skattesystemet, och den måste bort snarast möjligt. Jag har tidigare i kammaren tagit exemplet med makar som varit anställda i ett företag och sedan övertagit företaget – deras skatteutgift har blivit väsentligt större när de blivit egna företagare. Det kan inte finnas någon som helst motivering för att bibehålla ett sådant förhållande någon längre tid. Detta är anledningen till att vi kräver förslag till höstriksdagen i den frågan.

Reservationen 9 berör barnfamiljernas situation. Här är det angeläget att det direkta stödet till barnfamiljen genom barnbidraget förbättras samtidigt som åtgärder vidtas för att få bort en del av de tröskeeffekter som nu uppstår vid inkomstökningar genom den utformning som skatte- och bidragssystemet har. Vi har hört många exempel på hur denna bristande samordning givit utfallet att av en nyintjänad hundralapp blir det kvar endast ett blygsamt belopp i verklig inkomstökning.

I reservationen 10 krävs en omläggning av skattereduktionen så att det nuvarande avdraget på skatten ändras till att vara ett bidrag. Den nuvarande konstruktionen innebär att den som har en verkligt låg inkomst inte kan utnyttja avdraget. En omläggning till bidragsformen skulle vara till direkt fördel för låginkomsttagarna.

Reservationerna 3 och 12 kommer att närmare beröras av herr Olof Johansson i Stockholm, och jag skall därför gå förbi dem.

Herr talman! Skatteuttaget är i dag för de allra flesta ganska betungande, och den pågående inflationen skärper ytterligare det förhållandet. I detta läge är det ytterst angeläget att en översyn snabbt kan ske och att man snarast rättar till de direkta orimligheter som det nuvarande skattesystemet inrymmer. Därför, herr talman, har vi ställt de yrkanden som framgår av de till utskottsbetänkandet fogade reservationerna 1, 3, 7, 9, 11 och 12, till vilka jag härmed yrkar bifall.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Eftersom centerpartiet och folkpartiet sedan ett flertal år har ett gemensamt arbete i skattefrågorna och har en samsyn i botten

för det skattepolitiska agerandet, skall jag här för att spara tid inte gå in på de olika reservationernas innehåll. Jag nöjer mig med att instämma i vad herr Josefson i Arrie har sagt. Men jag vill anföra några allmänna synpunkter på de frågor som finns berörda.

Under många månader har pressen varit full med annonser som talat om vilket förträffligt skattesystem vi har och hur bra allt har blivit för människorna sedan regeringen och kommunisterna med en höjning av löneskatten putsat litet i skatterna för de enskilda. Men det verkar som om annonserna på något sätt kommit av sig. Och det måste vara svårt att föra en sådan förträfflighetskampanj, samtidigt som det nuvarande skattesystemet blivit underkänt inte bara av oppositionen utan även av de stora löntagarorganisationerna. Det har vänt sig rasande fort. 1970 skulle ju två tredjedelar av svenska folket få skattesänkning. Redan 1972 var regeringen tvungen att försöka komma till rätta med de skattehöjningar som vi fick i stället för de utlovade skattesänkningarna efter 1970. Och nu när vi skulle njuta frukten av det goda som 1972 års beslut förde med sig kommer denna våldsamma kritik, även från sådana som tidigare lojalt tigit still. Det som gavs med ena handen togs igen med den andra. Nya skatter och avgifter kom i stället, och trollerikonsten har snabbt avslöjats som en oblyg kurragömmalek med löntagarna. Löntagarorganisationerna har inte heller varit milda i sin dom. Det blir inget över. Inte ens lönehöjningar i storleksklassen 10 procent förmår längre ge en rejäl standardökning. Det blir i stället mindre kvar: skatter, priser och avgifter tar mer ju högre man trissas upp.

Inte ens LO spar längre på krutet. Och det är väl förstäeligt, eftersom man där känner vardagsmänniskornas bistra verklighet. Gunnar Nilsson och Lars Westerberg är inte vilka som helst. Deras fördömande av marginaleffekterna av skatteuttaget på luften i lönekuverten är mycket hårt, även om de inte använder samma ord som vi gjort under många år. Nu har det kommit fram en rad förslag på senare tid – från Olhede, Larsson, Hedin och Cyril Olsson. Det är många tänkvärda tankar i de förslagen. Cyril Olsson har ett enormt skattetekniskt kunnande. Larsson–Hedin representerar stora grupper. Men ingen skall ju tro att nya sorters skatter är något simsalabim som minskar skattetrycket och gör att vi kommer ifrån alla problem. Att tänka *runt* problemen i stället för att tränga igenom dem är knappast lösningen. Nu är det ju också i hög grad angeläget att något sker snabbt. Och hur skall man t. ex. under detta år kunna åstadkomma den justering av löner och skatter som t. ex. Larsson–Hedins tankegångar bygger på? Skulle t. ex. de som har sitt avtal klart och bundet få skattesänkning med det löneutrymme som finns att förhandla om för dem som ännu inte har något avtal? Och hur skall skattesystemet förenklas – detta har ju länge varit en allmän strävan – om det skall vara särskilda skalor för löntagare och särskilda skalor för andra grupper? Eller skall löneutrymmet användas till att sänka skatterna för både löntagare och andra? Det som ytligt sett kan verka Columbi ägg kan vid närmare påseende ha mängder av komplikationer eller rent av leda helt snett.

Naturligtvis är det av värde att nya tankar kommer fram i debatten, och alla sådana bör förutsättningslöst prövas. Samtidigt bör de inte

anammats oprövade. Det vore alltför lättsinnigt. Nog är det egendomligt att finansdepartementet utan betänketid kunde vara berett att säga ja till att sådana tankar blir utredda men framhärda i ett nej till utredning av en beprövad metod som inflationsskyddet. Skulle vi nu ha haft ett inflationsskydd infört, hade man inte bara en viss lättnad i den direkta skatten i år utan också en garanti för att den inte redan nästa år blir höjd igen.

När man ökar sin inkomst kraftigt och alltså får större bärkraft, är det rimligt att man betalar högre skatt. Det är en självklar princip. Men i dag kan även den som inte ökar sin verkliga inkomst med en enda krona och som inte alls har någon större bärkraft få finna sig i att betala mera skatt. Inflationen gör ju att skatten ständigt höjs även för människor som inte får någon verklig inkomstökning. Staten skall skydda skattebetalarna mot inflationen, inte dra nytta av den genom att låta den höja skatterna i smyg. Ingen skall behöva få höjd skatt bara därför att inflationen försämrar penningvärdet och knuffar upp folk i högre skatteklasser utan att deras verkliga standard höjs. Dessa viktiga frågor har regeringen uttryckligen förbjudit den stora skatteutredningen att ens diskutera.

Reglerna för bostadsbidrag måste och kan lätt göras om så att familjerna får behålla mera av bidragen om inkomsten ökar. En besparingskommission bör tillsättas. Det är inte bara enskilda människor som måste dra åt svängremmen. Även staten måste hushålla.

Avskaffa den faktiska sambeskattningen. Makar, som t. ex. båda arbetar i en egen affär, skall ju beskattas var för sig precis som alla andra. Skattefusket och skatteflykten måste bekämpas hårdare. Föräldrar med små barn bör få ett särskilt vårdnadsbidrag. Föräldrarna bör själva få bestämma om de skall använda pengarna till att betala daghemsavgifter eller om de hellre vill använda pengarna för att göra det lättare för en av dem att stanna hemma och ta hand om barnen. Dessutom bör barnbidragen värdesäkras. Inflationen skall inte ständigt få göra dem mindre värda. Också för en pensionär måste det löna sig att arbeta.

Till sist, herr talman, två frågor, som jag tycker det är viktigt att få besvarade. Hur är den socialdemokratiska synen på skattefrågans läge just nu? Anser man att det är rätt som partihögkvarteret säger i sina annonser, nämligen att man gjort en bra skattesänkning och att allt tydligen i stort sett är ganska gott och väl? Eller ställer man sig bakom LO-företrädarna och deras hårda fördömande av det nuvarande läget i skattefrågan?

Det är viktigt att få svar på de här frågorna, ty det är utifrån de utgångspunkterna som vi kommer att få söka oss fram till olika lösningar.

Den andra frågan, herr talman, gäller tilläggsdirektiven. Vi har ju i en rad spörsmål som vi betraktar som mycket viktiga begärt att det skall utfärdas tilläggsdirektiv till respektive utredningar. De frågor som det här gäller är inflationsskyddet, skatteflykten och reformer inom skattesystemet som gör detta i sig självt tillväxtbefrämjande. Men det vill den socialdemokratiska majoriteten inte vara med om. Den menar i stället att utredningarna självfallet har rätt att ta upp de här frågorna i alla fall. Men då undrar jag: Vad skall direktiv över huvud taget vara till för? Skall man där kunna läsa sig fram till vad utredningarna verkligen har skyldighet att

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

ta upp eller rättighet att ta upp, eller skall man inte kunna göra det? Om det inte vore så, fanns det väl ingen anledning att utfärda ibland ganska ingående, minutiösa direktiv i de olika frågorna. Och ännu mindre fanns det anledning att t. o. m. förbjuda diskussioner och utredningar på ett viktigt fält, just ett som nu är diskuterat. Jag tycker att det är viktigt att få svar även på den frågan.

Herr talman! Med det vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 3, 7, 9, 11 och 12.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Det mesta av vad som yrkas i reservationerna prövas av 1972 års skatteutredning. Utredningen skall enligt direktiven som huvuduppgift bedöma de fördelningspolitiska aspekterna av skatte- och avgiftssystemet. Beskattningen skall medverka till att åstadkomma en jämnare realinkomstfördelning och standardutveckling, heter det. Utredningen skall uppmärksamma såväl konstruktionen av samtliga bidragssystem som frågan om beskattning i stället för inkomstprövning av bidragen. I samband med detta skall den även pröva de indirekta skatternas fördelningspolitiska effekter och lämpliga konstruktion. Men utredningen skall också pröva den faktiska sambeskattnings problem och konstruktionen av existensminimireglerna, samtidigt som den bör tillgodose önskemålet om så enkla skatteregler som möjligt, enkla såväl för den enskilde som för skatteadministrationen. Enligt de tilläggsdirektiv som riksdagen har beslutat skall utredningen också överse beskattningen av folkpensionärernas extrainkomster.

Av denna korta uppräknning framgår att utredningen kommer att syssla praktiskt taget med de flesta av de frågor som motionärerna och reservanterna yrkar på att den skall få göra. Men det är alldeles uppenbart att utredningen inte kan ta ställning till de här problemen utan omfattande och tidskrävande ekonomiska och statistiska undersökningar, och det är såvitt jag förstår uteslutet att utredningen innan detta är klart skall kunna framlägga någon plan för marginalsattesänkningar. Jag vill också betona att jag anser det mycket ovisst om utredningen skall kunna lägga fram något som helst delförslag innan den har skapat sig en helhetsbild av hur man vill ha det nya skattesystemet. Under alla förhållanden bör inte riksdagen binda utredningen för något sådant. Att som reservanterna föreslår ersätta den nuvarande skattereduktionen för hemmavarande make med bidrag har ju riksdagen tidigare avvisat, och jag ifrågasätter ett utbrytande även av den frågan. Den kan inte nöjaktigt bedömas förrän utredningen har tagit ställning till övriga avdrag och bidrag vid beskattningen.

I en gemensam reservation yrkar nu samtliga borgerliga partier tilläggsdirektiv till utredningen i syfte att den med förtur skall utreda frågan om indexreglering av skattesystemet. Riksdagen har ju vid upprepade tillfällen avslagit yrkanden om indexreglering därför att den är förenad med stora praktiska svarigheter främst på grund av källskattesystemet och därför att den föranleder stabiliseringspolitiska problem vid en inflationistisk utveckling. Om vi antar att allt annat är oförändrat - som nationalekonomerna brukar säga - vad får då en indexreglering av

skatterna för följer? Det är obestridligt att den för det första minskar statens och kommunernas intäkter och att den för det andra påverkar inkomstfördelningen.

När herr Magnusson i Borås säger att felet med skattesystemet är att det inte tar hänsyn till skatteförmåga, vill jag därför påstå motsatsen – att det är det man gör. Man tar hänsyn till låginkomsttagarna och andra svaga grupper. Med en indexreglering skulle detta inte alls bli fallet.

Om man antar att priserna förra året hade stigit med 4 procent, skulle en indexreglering ha minskat statens inkomster med 700 miljoner kronor. Om fem år skulle det bli 2 miljarder mindre varje år. Och de pengarna skulle huvudsakligen gå till de höga inkomsttagarna – tre gånger mer till dem än till låginkomsttagarna. En löntagare med en inkomst under 20 000 kronor skulle ha fått 60 kronor lägre skatt. Den som har 80 000 kronor skulle få 500 kronor lägre skatt. Men vid 150 000 kronor skulle skatten bli 1 000 kronor lägre, osv. Effekterna skulle alltså kumuleras. På tio år skulle toppinkomsttagarna öka sin konsumtion – eller förmögenhet – med ca 150 000 kronor. För låginkomsttagarna bleve det bara ca 1 000 kronor. Det är konsekvenserna av indexreglering av skatterna. Men det här gäller bara inkomstskatten. Jag vet nu inte om man skall ha även förmögenhets- och arvsskatterna indexreglerade. I så fall blir ju konsekvenserna ännu mer betydande.

Statens och kommunernas inkomster kommer att öka i mindre grad. Möjligheterna till social reformpolitik kommer att minska, och naturligtvis skulle möjligheterna minska att främja många andra ändamål som vi alla här i riksdagen tycks vara ense om är behjärtansvärda.

Man kan alltså slå fast att indexreglering av skattesystemet innebär raka motsatsen till jämlikhet vid beskattningen. Den finge effekter på både inkomstfördelningen och de offentliga resurserna. Det är absolut klart.

Herr talman! I övrigt skall jag inte ingå på de här förslagen i detalj därför att detta har vi diskuterat så många gånger. Och som jag sade i inledningen har 1972 års skatteutredning praktiskt taget alla dessa problem att syssla med. Några tilläggsdirektiv anser vi inte behövs, och vi anser inte heller att någonting behöver utbrytas.

Jag yrkar med detta bifall till skatteutskottets hemställan.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt säger att det inte finns några som helst möjligheter att göra några utbrytningar i utredningsarbetet. Det är beklagligt, och jag tycker att det skulle vara ganska besvärligt att sitta som ordförande i en utredning, som herr Brandt gör, där man redan från första stund är förhindrad att lägga fram några som helst förslag som kommer att medföra en lägre beskattning. Denna utredning ligger väl i linje med socialdemokratiens föresats på senare tid att i stället se till att man får *högre* skatteuttag. För det är ju det som blivit resultatet av hela den skattepolitik som ni under senare tid drivit. Vad ni än säger så har folk i dag högre skatt än de hade tidigare.

Herr Brandt hänvisar till att en indexreglering skulle ha inneburit att staten hade fått 700 miljoner kronor mindre på ett år i skatteinkomster.

Vad är det då som nu har skett? Vi har i stället på grund av en inflationistisk utveckling, utan att ha fattat något som helst beslut här i riksdagen, fått en skattehöjning med just dessa 700 miljoner kronor. Denna skattehöjning har ingalunda gjorts på några reella inkomster utan – som det så ofta har talats om – tagits på bara luft i lönekuverten. Det har också alltmer börjat gå upp för människor i vårt land att detta system är felaktigt.

Vi har en orimligt hög marginalbeskattning, dvs. en för hög beskattning på inkomstökningarna, i förening med ett system som höjer beskattningen utan att man fattar några som helst beslut härom. Det är den inflationistiska utvecklingen som skapat denna helt ohållbara ordning. Vi i moderata samlingspartiet har framhållit detta under en lång rad av år, men vi är nu inte ensamma härom. Även inom de andra borgerliga partierna och från de stora löntagarorganisationerna har man kommit underfund med att det är på detta sätt. Det är orimligt att den socialdemokratiska politiken skall gå ut på att till varje pris försöka förhindra en indexreglering. Vi menar att en sådan måste vara berättigad i allra högsta grad. Jag tycker att herr Brandt som ordförande i utredningen skulle försöka se till att man kommer till rätta med inflationsproblemen i beskattningen, för läget är allvarligt.

Herr JOSEFSON i Arrie (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt sade bl. a. att man för att kunna lägga fram ett särförslag först måste ha en helhetsbild över hela skattesystemet. Jag vet inte om detta uttalande var ett svar på det krav som jag ställde och som har ställts i reservationen 7, nämligen att ett särförslag beträffande den faktiska sambeskattningen skulle läggas fram. Man har redan uttalat att det skall ske med förtur. Frågan är bara i vilken takt det skall ske. Skall man först ha hela denna helhetsbild klar, är det kanske inte så mycket bevänt med förtursbehandlingen. Det är väl ändå på det sättet, herr Brandt, att den faktiska sambeskattnings som nu tillämpas rymmer så pass stora orättvisor att det inte finns någon anledning att kvarhålla detta system längre än nödvändigt.

Partierna har presenterat olika förslag till lösning. Frågan har diskuterats vid 1970, 1971 och 1972 års riksdagar, och nog skulle det vara möjligt, om viljan fanns, att presentera ett förslag till höstriksdagen.

Till slut också några ord om indexreglerade skatteskalor. Som jag ser det innebär en indexreglering av skatteskalorna inte att man för all framtid har bestämt sig för ett visst skattesystem. Avsikten med en indexreglering är ju främst att det inte skall ske några förändringar i skatteuttaget utan att riksdagen har fattat beslut därom. Den väsentliga fördelen med en indexreglering är att man låter riksdagen få beslutanderätten över när det skall ske en förändring av skatteuttaget.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt hade litet otur när han valde exempel, för de var väl ändå ovanligt dåliga. Om det finns någonting som det vore

Torsdagen den
3 maj 1973

Översyn av skatte-
systemet, m. m.

enkelt att bryta loss och lösa med förtur, är det väl just de frågor som herr Brandt här nämnde. Ta förslaget om att ändra hemmamakeavdraget till ett hemmamakebidrag. Vad innebär det i realiteten? Ingen som helst ändrad princip, exakt samma storlek! Och vi vet att avdraget har kommit till för att mildra effekterna vid övergången till individuell beskattning. Det enda vi kräver är att även de som har låga inkomster skall få del av övergångsstödet. Det är framför allt kvinnorna det gäller. Tänk bara hur det skulle låta om förhållandet hade varit det motsatta, om vi hade velat ge stöd till alla hur höga inkomster de än har, men strypa det just för dem med låga inkomster!

Sedan tog herr Brandt upp frågan om inflationsskydd. Det finns faktiskt utarbetade system som har tillämpats både i Danmark och i Holland, fastän finansministern länge har velat förneka att över huvud taget några sådana modeller existerade. Herr Brandt säger att det är obestriddligt att en indexreglering *minskar* statens inkomster och utgifter. Nej, det är inte obestriddligt, för det är ett helt felaktigt påstående. Däremot hindrar indexregleringen en *ökning* av statens inkomster genom en automatisk höjning av skatterna, och det är en väsentlig skillnad mellan det ena och det andra. Jag hoppas att herr Brandt i alla fall någon gång under vårt arbete i skatteutredningen kommer att inse den viktiga distinktionen.

Det är sant att finansministern vartenda år har kammat in 800 miljoner extra utöver det riksdagen beslutat. Om man vill höja skatterna med 800 miljoner får man väl fatta beslut om detta. Vi är väl inte så rädda, hoppas jag, för att klart redovisa principerna för en skattehöjning och för en fördelning av skatterna, att vi inte kan föra en diskussion här i riksdagen om det och ta de stötar och den allmänna insyn som det blir i samband med ett riksdagsbeslut? Det är detta det gäller.

Herr Brandt har faktiskt också fått det hela om bakfoten när han säger att en indexreglering generellt skulle gynna höginkomsttagare. Nej, det är inte så. På grund av den branta marginalskaftetrappan just i mellaninkomstlägen är det där man nu verkligen får en hård stöt.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Det blir inte lätt att hinna svara på allt det här!

För att först tala om utbrytningen vidhåller jag vad jag sade tidigare rent allmänt, nämligen att skall vi kunna få något rationellt skattesystem – om man nu anser att man kan få ett som är bättre än det nuvarande – bör man ha en mera klar bild för sig av hur det skall se ut innan man bryter ut delar.

Den faktiska sambeskattningen, herr Josefson i Arrie, nämnde jag inte med avsikt. Jag är inte alldeles säker på att vi inte skulle kunna bryta ut den. Vad jag nämnde var makebidraget, för riksdagen har klart och tydligt sagt ifrån att den inte vill vara med om det, och jag har fattat också utredningen på det sättet. Jag uttalar alltså min betänksamhet mot att göra det.

Om den här utredningen drar ut på tiden skulle jag tänka mig att vi får göra som vi har gjort hittills och vidta skattesänkningar. Här resonerar man som om vi aldrig skulle ha beslutat om sänkning av den statliga

skatten, men det har vi ju gjort periodvis. Det blir väl så att vi får göra det i fortsättningen också, och det är det argument vi har haft emot indexregleringar.

När fru Nettelbrandt talar om indexreglering i Danmark skall vi komma ihåg att där har man också indexreglerade löner. Det går alltså inte att jämföra Sverige och Danmark.

Beträffande de här skatteförslagen som framförts av olika personer har fru Nettelbrandt tydligen läst på vad finansministern har sagt. Det var i stort sett de argument han använde mot förslagen som hon nu framhöll, så det var egentligen ingenting nytt. När fru Nettelbrandt säger att Landsorganisationen kräver en utredning vill jag framhålla att vi fick det beskedet i skatteutredningen att Landsorganisationen inte står bakom något förslag om en sådan utredning. Nu har förresten statsministern förklarat att det inte blir någon särskild utredning vid sidan av skatteutredningen.

Så sade fru Nettelbrandt i sitt tidigare anförande att det blir inget över. Men fråga de sjuka, de handikappade, folkpensionärer, fråga stora grupper i samhället om de inte får någonting för skatterna! Fråga den enskilde med vanliga inkomster om han vill avstå från vad samhället nu erbjuder! Ställ detta i relation till skatten! Om fru Nettelbrandt går ut till människor i kommunerna, skall hon finna att de nu kanske knorrar över att man inte höjer kommunal- och landstingsskatten, eftersom man anser att man inte tillräckligt snabbt kan få fram den service som människorna vill ha. Ställer man alltså frågan med rätt relation, så får man ett mer nyanserat svar än om man ställer frågan till höginkomsttagare och andra. Människorna ser ju i regel hur det är. Och talar man om för dem vad de får för de skatter vi har, så kvirrar de inte bara över skatterna. Då förstår de kanske att det inte bara är pengar som kastas bort utan att det sker en clearing mellan människorna så att de bättre situerade med de största inkomsterna och förmögenheterna får bidra till att vi hjälper de människor i samhället som är behövande. Det är inte så, som i det allmänna talesättet, att finansministern tar pengarna, utan de används.

Något förslag om att sänka statens och kommunernas utgifter har jag inte ännu sett. Om man samlar ihop allt vad ni motionerar om så betyder det snarare kraftiga höjningar för staten, samtidigt som ni skall ha avdrag på alla möjliga områden och sänkta statliga inkomster.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt säger att om utredningen drar ut på tiden så kanske man måste komma med några förslag om skattesänkningar. Det var ju intressant att höra. Det betyder alltså att herr Brandt också menar att skattetrycket i dag är för högt, och det är någonting som jag tror att alla människor har konstaterat i dag. Man behöver inte, herr Brandt, gå ut och fråga några höginkomsttagare om skatten är för hög, utan då en stor del av vanliga löneinkomsttagare drabbas av marginalskatter på omkring 60 procent, fränsett vad det betyder om bidragen faller bort, kan man inte säga annat än att det är en mycket hög beskattning.

Herr Brandt framhåller att jag har sagt att det nuvarande skattesyste-

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

met är felaktigt på det viset att det inte tar hänsyn till skatteförmågan. Det är på det sättet att 1970 års skattebeslut definitivt förkastade den gamla fina principen i vår skattelagstiftning att ta hänsyn till skatteförmågan i och med att man införde ett system där man inte längre tar hänsyn till familjen såsom en enhet vid beskattningen. Det är därför som vi bl. a. nu har föreslagit t. ex. att de mycket hårt drabbade barnfamiljerna skall få göra ett avdrag på 2 000 kronor när bara den ena av makarna har inkomst och den andra är hemma och sköter om barnen. Ett annat förslag innebär att den som inte har kunnat utnyttja samhällets barnpassning också skall ha rätt att göra det här avdraget intill ett belopp av 3 000. Detta är ju ingenting annat än förslag som är ägnade att rätta till de mycket stora orättvisor i beskattningen som för närvarande drabbar barnfamiljerna. Det är därför som vi har sagt att riksdagen redan nu, när vi går till votering, bör fatta det här beslutet för att åstadkomma rättvisa på detta område, som vi tycker är ytterligt orättvist.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill ge herr Brandt alldeles rätt på en punkt, nämligen att vi hjälper de högre inkomsttagarna, om vi inte höjer skatterna mycket mera än vad fallet är i dag. Vi skulle t. ex. kunna avskaffa 80-procentsregeln och höja taket till 90 eller 95 procent av inkomsten. Varför gör inte herr Brandt det? Det är ju verkligen att hjälpa de högre inkomsttagarna.

Men det är väl ändå galet att föra resonemanget så.

Det är väl ändå de skatteförslag som ligger på riksdagens bord som skall diskuteras och genomlysas, och det som händer därefter utan riksdagens medverkan borde vi ju vara överens om att sätta stopp för.

Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att be om svar på de två frågor jag ställde till herr Brandt i mitt första inlägg. Eftersom herr Brandt är en värderad ordförande både i skatteutskottet och i den stora skatteutredningen har det ju en särskild betydelse vilken uppfattning han hyser.

Min första fråga gällde hur man skall se på direktiv över huvud taget. Är det inte så noga med de frågor som inte är berörda i direktiv? Är det alltså inte så noga med tillväxten — det som har varit vårt problem i ett decennium nu här i landet? Eller är detta, som vi menar, en viktig fråga som också bör genomlysas i samband med att man bygger upp ett skattesystem? Varför finns det då inte med i direktiven? Detsamma gäller skattefusket och skatteflykten. Bör dessa frågor finnas med när man utformar ett skattesystem? Dessutom gäller det inflationsskyddet.

Min andra fråga, herr Brandt, som i dagens läge inte är mindre viktig, var: Hur ser just herr Brandt, med den dignitet han har inom det socialdemokratiska partiet när det gäller skattefrågorna, på partisekreterare Sten Anderssons värdering av vårt skattesystem och på Gunnar Nilssons och Lars Westerbergs värderingar? På vilken sida står herr Brandt? Är det så dåligt som LO-företrädarna menar eller är det så bra som partihögkvarteret proklamerar?

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall börja med det sista - frågan om skattesystemet är så dåligt som vissa säger eller om det inte är så dåligt. Personligen anser jag att det inte är så dåligt som man vill göra gällande, och jag tror att det blir väldigt svårt att få någon betydelsefull ändring av det nuvarande systemet. Det kan jag gott säga.

Så detta med direktiven. Jag vet inte om fru Nettelbrandt nämnde skattefusk och skatteflykt i sitt tidigare inlägg - jag var väl upptagen med att anteckna, så jag hörde det inte - och att man på allvar skall se på det. Jag har ju redan sagt att man skall ta upp dessa frågor, och även frågan om tillväxten har vi diskuterat i utredningen. Inte heller finns det, såvitt jag förstår, någonting i direktiven som hindrar att vi tar upp frågan om skatternas inverkan på arbetslust o. d. Allt som jag och utredningens övriga ledamöter anser vara av värde för att bedöma det skattesystem som vi till slut kommer att lägga fram förslag om skall vi naturligtvis ta reda på. Vi skall inte förakta något av detta utan skaffa fram material, så att vi får en riktig bild.

Jag vill alltså svara positivt och menar att även om det inte står klart utsagt i direktiven skall vi undersöka och titta på den här saken. Men det står klart och tydligt att vi inte skall syssla med indexregleringen.

Herr Magnusson i Borås sade att vi har en hög beskattning. Det har ju inte heller finansministern förnekat. Finansministern säger att den nuvarande beskattningen är så hög, att vi inte kan ta ut mera skatt på annat sätt än genom indirekta skatter alternativt höga arbetsgivaravgifter.

Då kommer fru Nettelbrandt och talar om 80-procentsregeln, och hon säger att man gynnar de högre inkomstagarna genom att inte ta ut skatt upp till 100 procent. Det är väl ett sätt att resonera som inte egentligen hör hit.

Jag sade inte, herr Magnusson i Borås, att vi skulle sänka skatten nu för att den var för hög, utan jag sade i stället att vi kommer säkerligen att sänka den periodvis som vi har gjort tidigare. Det är den metoden vi har använt i stället för indexreglering.

Herr tredje vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! I mitt anförande kommer jag att behandla reservationerna 3 och 12 om marginalskattesänkningar m. m. och indexreglering av skattesystemet. Vi har hört av den debatt som förts hittills att det finns en tendens att de här sakerna speciellt kommer i fokus, och att de, vill jag påstå, förenklas en aning. Debatten blir då också något onyanserad. I båda fallen gäller yrkandena utredning och då lämpligen inom 1972 års skatteutredning. Som bekant har finansministern i direktiven till skatteutredningen avlägsnat möjligheterna att utreda indexregleringen. Vi vänder oss mot den restriktionen i utredningsdirektiven. Vi begär vidare att båda dessa delar skall utredas med förtur. Förklaringen är naturligtvis till en del teknisk. Olika tänkbara åtgärder på dessa områden kan komma att påverka själva skattesystemuppbyggnaden, och därmed bör de vara

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

med i bilden från början. Självklart kan man tänka sig att förverkliga en indexreglering i någon del av ett skattesystem. Ja, tänka sig kan man alltid, men det är inte särskilt lämpligt innan man har ett skattesystem som man är någorlunda nöjd med. När det gäller kombinationen bidrag och skatter finns marginaleffekter som borde angripas snabbt, helt enkelt därför att dessa effekter inte har någon uttalad avsikt i skattelagstiftningen. Däri ligger också det väsentliga och den gemensamma nämnaren för reservationerna 3 och 12.

Eftersom kritik mot marginalskatte- och inflationseffekter ofta angrips med utgångspunkt från att de som kritiserar det nuvarande systemet vill gynna höginkomsttagare på andras bekostnad, så vill jag först deklarerat att en sådan politik är i varje fall för centern helt främmande. Vad det gäller är att se till att det skattesystem vi har fungerar så som vi avsett att det skall fungera. Självklart är vår kritik på dessa punkter underordnad det vi uppfattar som viktiga målsättningar för en kommande skattereform. I reservationen I heter det: "Viktiga inslag i en kommande skattereform måste således bl. a. vara att åstadkomma en bättre samordning mellan skatter och bidrag, en omfördelning av skattebördan till förmån för låginkomsttagarna och förbättringar av barnfamiljernas situation." En sådan prioritering innebär naturligtvis en statsfinansiell belastning, eftersom det fortfarande är stora grupper som kan betecknas som låginkomsttagare. Barnfamiljerna inom eller utom den gruppen är inte heller så få som bekant. Det konstaterandet gör det nödvändigt -- enligt min uppfattning -- att betona de rent statsfinansiella begränsningar som ligger i mittenpartiernas skattepolitiska prioritering. En sådan prioritering medger exempelvis inte någon total indexreglering av skattesystemet. Så när herr Brandt här räknar upp en mängd stora siffror om hur mycket det hela skulle kosta tycker jag att han är ute i ojord väder. När han vidare försöker göra gällande att det är fråga om en total indexreglering blir naturligtvis konsekvensen -- om man ackumulerar talen såsom herr Brandt gjorde här tidigare -- en gigantisk omfördelningspolitik i fel riktning, dvs. till höginkomsttagarnas förmån. Jag vill instämma i att det fungerar på det sättet, men det har aldrig sagts från centerhåll att ett indexregleringssystem skall fungera så.

Inom båda de här reservationernas ram krävs en mycket hård prioritering för att undanröja de värsta skönhetsfläckarna -- vad jag tidigare kallade effekter i skattesystemet utan uttalad avsikt. Sedan medger jag att lockelsen på något håll ibland har varit för stor när det gällt att försöka torgföra förändringar i marginalskatterna som något som kommer att sänka skatten för de flesta, men det får väl de som har den uppfattningen svara för. I det fallet är inte regeringspartiet oskyldigt heller efter de marginella skattesänkningar långt över inkomster om 70 000 kronor som annonserats så flitigt på sistone.

Marginalskatteproblematiken har en rad intressanta infallsvinklar, och en del har nämnts tidigare under debatten. En som naturligtvis tillhör de viktigaste är frågan om hur effektiv från fördelningssynpunkt den progressiva direktskatten är. Det finns anledning att tvivla på att skattesystemet förmår förverkliga intentionerna enligt lagstiftningen på denna punkt. Arbetsmarknadens sätt att fungera påverkar avsevärt

Torsdagen den
3 maj 1973*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

slutresultatet från fördelningssynpunkt, och det är alldeles klart att transfereringar, dvs. inkomstöverföringar, är effektivare från denna synpunkt när det gäller att uppnå avsett resultat. Det är viktigt att dessa frågeställningar klaras ut i skatteutredningen, så att man får ett system som kan leva upp till principen om skatteuttag efter bärkraft. De olyckliga och oavsiktliga marginaleffekterna vid höjd marginalbeskattning i kombination med nedtrappade bidrag och höjda avgifter i vissa fall måste tas bort med det snaraste. Det nuvarande förhållandet drabbar i första hand barnfamiljerna, som redan tidigare är hårt klämda. Förändringar av marginalsattes i övrigt bör rimligen baseras på en mer heltäckande genomgång av marginalsattes effektivitet som fördelningssinstrument.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen 3.

När det gäller indexreglering av skattesystemet finns det också anledning att främst ta upp frågan om den prioritering som är nödvändig. Först en självklarhet: det allra viktigaste måste vara skärpt kamp mot inflationen med ekonomisk-politiska och - vilket jag tror är underskattat - näringspolitiska medel. Det allvarliga sedan ett antal år tillbaka är att vi mer eller mindre uttalat tycks acceptera en inflation som i varje fall ligger över de tre procent som tidigare någon gång accepterats som "en tolerabel inflationstakt" per år räknat. Enligt aviseringar i dagens tidningar angående kompletteringspropositionen beräknas prisstegringarna i år bli ungefär sex procent.

När löntagarorganisationerna försöker att i avtalsrörelserna, utöver en standardstegring, hämta in den inträffade okompenserade inflationen och den förväntade inflationen är det naturligt att skyddsklausuler i själva avtalet kommer in i bilden och att inflationsdebatten också sprider sig till skattesystemet. Om den progressiva beskattningen är effektiv som fördelningssinstrument till de sämst ställdas förmån, bedriver vi naturligtvis i dag en viss fördelningsspolitik i samma riktning när skattesystemet tar ut litet större andel av de inflationspengar som höginkomsttagaren ändå får mest av i förhållande till låginkomsttagare. Jag måste bekänna att jag inte kan se något orättfärdigt från fördelningssynpunkt i detta.

Däremot är det - som herr Josefson i Arrie tidigare nämnt - klart att det bör fattas beslut här i kammaren i vanlig ordning om systemeffekterna, som hänger direkt samman med vårt progressiva skattesystem. Sådana förändringar skall inte ske via en ostyrd process, helt beroende av inflationstakten. De flesta av statens utgifter är som bekant också inflationspåverkade, och därför är det mycket svårt att utan standardför-sämring - detta var bl. a. herr Brandt inne på - på något väsentligt område undanta i runt tal 1/4 av statsinkomsterna enligt A-längden för den direkta statliga skatten från dessa inflationseffekter. Därför blir, som jag ser det, en prioritering av rent statsfinansiella skäl nödvändig.

Vad som är viktigast att komma till rätta med här liksom på många andra områden är grundtrygghetsproblemen och de sämst ställdas situation. Man måste alltså föra samma resonemang i skattedebatten som när man indexreglerar folkpensioner, ATP eller barnbidrag, som mittenpartier har föreslagit. Konkret betyder det i detta sammanhang att det är grundavdraget som är det viktigaste att värdesäkra. Också när det gäller

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

en indexreglering av skattesystemet bör prioriteringen vid fördelningen av skatteuttaget vara den som jag tidigare citerade ur mittenpartiernas reservation nr 1 till detta betänkande: skatteuttaget skall innebära en omfördelning av skattebördan till förmån för låginkomsttagarna.

Herr talman! Med hänvisning till det nu anförda yrkar jag bifall till reservationen 12.

Herr NILSSON i Trobro (m):

Herr talman! Det anförande som herr Magnusson i Borås höll med anledning av detta betänkande ber jag att helt och hållet få instämma i.

I övrigt ber jag att få framhålla att skatteomläggningen år 1971, då obligatorisk särbeskattning infördes, i princip innebar en skatteskärpning för de familjer där endast en av makarna arbetar. Övergången till särbeskattningen mildrades något genom införandet av 1800-kronorsavdraget vid beskattningen. Enligt propositionen skulle emellertid detta avdrag endast vara kvar så länge utbyggnaden pågår inom arbetsmarknads- och socialpolitiken. Det är således att befara att regeringen vill försämra situationen ytterligare för enarbetstagarfamiljer.

I vår motion har vi genom exempel visat att en enarbetstagarfamilj med 40 000 kronor i inkomst jämfört med en annan familj, där mannen tjänar 30 000 kronor och hustrun 10 000 kronor, får betala ca 2 700 kronor mer i skatt. Detta tycker vi är orimligt, och vi föreslår därför att ett extra familjeavdrag, maximerat till 2 000 kronor per år, skall utgå till alla enarbetstagarfamiljer med barn upp till tio års ålder. Vid en inkomst av 36 000 kronor per år skulle detta innebära en skattelindring på ca 1 200 kronor per år.

En särskilt betungande post i barnfamiljernas budget utgör barntillsynskostnaderna. Detta gäller framför allt de familjer, som inte kan få plats för sina barn på de av stat och kommun subventionerade barn- respektive familjedaghemmen. För de familjer där båda makarna arbetar skulle en avdragsrätt för nödvändiga faktiska barntillsynskostnader avsevärt förbättra situationen. Vi anser därför att en sådan avdragsrätt bör införas. Avdragsmöjligheten bör dock begränsas till ett visst högsta belopp. Med hänsyn till det omfattandet stödet till barntillsynen i samhällets regi förefaller 3 000 kronor per år vara en rättvis gräns. Det bör uppdragas åt riksskatteverket att årligen fastställa en övre beloppsgräns. Avdragsrätten bör omfatta styrkta tillsynskostnader för barn under tio år.

I detta sammanhang vill jag också understryka att motsvarande avdragsrätt bör införas för skattskyldig som har kostnader för sjuk eller nära åldrig anhörig. Vi hemställer därför att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till riksdagen i den frågan.

En annan i högsta grad orättvis beskattning inträder när en familj drabbas av den faktiska sambeskattningen. Detta inträffar, om makarna gemensamt arbetar i en av dem ägd enskild firma. Ett exempel på detta finns i vår motion, där det visas att om maken ensam skattar för familjeinkomsten — antag 50 000 kronor — får han betala 5 000 kronor mer i skatt än om han och hans maka hade tjänat 25 000 vardera genom förvärsarbete på skilda arbetsplatser. Detta anser vi vara en helt orimlig

och orättvis beskattning, som drabbar småföretagarfamiljerna. såsom jordbrukare, fiskare, affärsmän, trädgårdsmästare m. fl. Vi föreslår med anledning härav att rätt till avdrag för lön till medhjälpande familjemedlem införes från den 1 januari 1974.

När det gäller folkpensionärerna hemställer vi att Kungl. Maj:t måtte lägga fram förslag till riksdagen om höjning av grundavdragen från den 1 januari 1974 för ålders- och förtidspensionärer. Dessutom framställer vi krav på sänkning av folkpensionärernas orimligt höga beskattning på extra inkomster.

Herr talman! Med detta inlägg ber jag att få yrka bifall till samtliga de reservationer som undertecknats av herr Magnusson i Borås och mig.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Får jag först anknyta litet till den debatt som uppstod här mellan herr Magnusson i Borås och herr Brandt om skatteförmågan. De båda herrarna var inte riktigt eniga på den punkten.

Det låter vackert att man skall betala skatt efter förmåga, men det var länge sedan vi hade det förhållandet i vårt land - skatteförmågan trollas ofta bort på olika sätt. Människor med rymliga samveten och mycket ofta med rymliga plånböcker betalar ju inte skatt efter förmåga. Det är inte den materiella förmågan, utan den formella förmågan som kommer fram i deklarationerna. Jag såg senast i någon tidning i går tror jag det var - att man hade gjort en skatterazzia bland en viss kategori inkomsttagare och att det därvid konstaterats att varannan hade fifflat med skatten.

Det finns, herr talman, i den här riksdagsförsamlingen vad jag skulle vilja kalla avdragshysteri - det är en uppfattning att avdrag skall beviljas för än det ena, än det andra. Jag roade mig med i januari, sedan motionerna vid riksdagens början hade avlämnats, att titta efter hur många motioner som innehöll förslag om skatteavdrag på ett eller annat sätt. Jag har glömt den exakta siffran nu, men det var över 150 motioner. Om man skulle bifalla alla dessa förslag, skulle det knappast finnas några skattepengar kvar i det här landet, och de pengar som då funnes kvar skulle ha pressats ut från de stackars låginkomsttagare som inte har någon förmåga att botanisera i den prunkande avdragsrabatten. Det är ett oanständigt skattesystem helt enkelt! Det anses av experter på området att upp till 10 miljarder kronor fuskas eller flyktas bort årligen. Man kan verkligen fråga sig, när riksdagen skall vakna upp och inse att man inte kan fortsätta på den vägen.

Allt talet, särskilt nu den 1 maj, om jämlikhet skorrar som grymt cyniskt när vi har kvar ett skattesystem som faktiskt favoriserar orättvisor och ojämlikhet på detta sätt. Det går väl ändå inte tala om rättvisa och jämlikhet så länge man på ansvarigt håll, som det ser ut, närmast betraktar det som pittoreskt att miljonärer med mycket höga inkomster deklarerar inkomster som är lägre än dem som kroppsarbetande låginkomsttagare deklarerar!

Det är högt på tiden, anser jag, att man i stället för att skapa nya avdragsmöjligheter, vilka i sin tur öppnar nya möjligheter att skoja med skatten - detta är just vad avdragen medför - skulle tillämpa större

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

Översyn av skatte-
systemet, m. m.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

restriktivitet vid avdragsmedgivanden. I konsekvens därmed skulle man få lägre skatt för alla, och i synnerhet för de låginkomsttagare och normalinkomsttagare som inte kan utnyttja alla dessa avdrag.

Jag hoppas verkligen, herr talman, att skatteutredningen tar itu med detta på allvar. Jag har en motion som trycker på den här frågan. Den har behandlats litet fåmält i betänkandet, men det spelar mindre roll; huvudsaken är att man med verkligt allvar tar itu med detta förhållande och försöker skapa vad riksdagen har skyldighet att skapa, nämligen jämlikhet och rättvisa i beskattningen. Och detta är en elementär rättvisefråga. Det är dock beskattningen som reglerar människornas levnadsstandard, och det kan inte vara riktigt att vi fortsätter att sanktionera ett system som medger att stora inkomsttagare lever flott och skattar litet och att låginkomsttagare skattar mycket och lever på en lägre standard.

Jag tror för min del att enda sättet att komma fram till något vettigt är att övergå till att beskatta utgifterna i stället för inkomsterna, alltså indirekt skatt i största möjliga utsträckning, med de inbyggda garantier för barnfamiljer och låginkomsttagare som måste till. Det skulle innebära mindre möjlighet till skattefusk och skatteflykt, samtidigt som människorna — vilket från liberal synpunkt är en viktig princip — fick möjligheter att själva bestämma vad de vill använda sin inkomst till. Vill de arbeta mera lönar det sig, vill de spara lönar det sig också. Och vill man leva gott får man betala högre skatt. Men argumenten för ett förnuftigare skattesystem får anstå till ett senare tillfälle.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson i Arrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 167
Nej — 113
Avstår — 25

Punkten B 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten B 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 41
Avstår - 1

Punkten B 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson i Arrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten B 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 147
Avstår - 2

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

Torsdagen den
3 maj 1973

Översyn av skatte-
systemet, m. m.

Punkten C

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten C röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	263
Nej	.	40
Avstår	-	3

Punkten D 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten D 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	260
Nej	-	39
Avstår	-	7

Punkterna D 1 och D 3 D 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson i Arrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkterna D 1, D 3- D 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl.

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

---

*Översyn av skatte-
systemet, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	154
Nej	-	149
Avstår	—	3

Punkten E 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten E 2 såvitt avsåg avdrag för barntillsynskostnader m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten E 2 såvitt avser avdrag för barntillsynskostnader m. m. röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	263
Nej	—	41
Avstår	—	2

Punkten E 2 såvitt avsåg avdrag för tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

Översyn av skatte-
systemet, m. m.

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten E 2 såvitt avser avdrag för tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	261
Nej	—	41
Avstår	—	4

Punkten E 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten E 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson i Arrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten E 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	156
Nej	—	113
Avstår	—	35

Punkterna E 5 och F

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten G

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson i Arrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten G röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av fru andre vice talmannen Nettelbrandt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 193
Nej - 111
Avstår - 2

Punkten H

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten H röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 145
Avstår - 5

Punkterna J och K

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 12 Den allmänna arbetsgivaravgiften m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 24 i anledning av motioner beträffande den allmänna arbetsgivaravgiften m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1973:7 av herr Helén m. fl. (fp) vari bl. a. hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning rörande kompensation på lämpligt sätt till de fria samfunden för den extra ekonomiska belastning

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

som orsakats dem genom skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgift och genom den successiva övergången från direkt till indirekt skatt,

1973:10 av herrar Henmark (fp) och Rydén (fp) vari hemställda att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande differentiering av arbetsgivaravgiften på sådant sätt, att produktionen från arbetsintensivare företag inte träffades hårdare än produktionen från kapitalintensiva företag,

1973:68 av herr Fridolfsson i Stockholm m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till innevarande vårriksdag om borttagande av den allmänna arbetsgivaravgiften för kristna och andra humanitära organisationer,

1973:246 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställda att riksdagen med verkan från och med den 1 januari 1974 befriade primär- och landstingskommuner från skyldighet att erlägga arbetsgivaravgift,

1973:383 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställda att riksdagen beslutade att kulturarbetare skulle undantas från skyldighet att erlägga arbetsgivaravgift (egenavgift),

1973:560 av herr Bohman m. fl. vari såvitt nu var i fråga hemställda att riksdagen skulle

1. besluta att sänka den allmänna arbetsgivaravgiften inom stödområdet med två procentenheter fr. o. m. den 1 juli 1973,

2. hos Kungl. Maj:t anhålla att en plan för en total avveckling av den allmänna arbetsgivaravgiften förelades riksdagen,

3. hos Kungl. Maj:t anhålla att 1972 års skatteutredning gavs direktiv att snarast framlägga förslag om ändringar i systemet med allmän arbetsgivaravgift för att under avvecklingsperioden avlägsna dess svåraste brister, bl. a. belastningen på arbetsintensiva företag,

1973:579 av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) vari hemställda att riksdagen beslutade att skattskyldig vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt skulle åtnjuta förhöjt avdrag för egenavgift uppgående till 125 % av nämnda avgift,

1973:884 av herr Källstad m. fl. (fp) vari hemställda att riksdagen beslutade att inkomster från av enskild driven konstnärlig eller litterär verksamhet skulle undantas vid bestämmande av allmän arbetsgivaravgift,

1973:892 av herrar Sjönell (c) och Antonsson (c) vari hemställda att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag beträffande en maximering av den allmänna arbetsgivaravgiften (löneskatten) i enlighet med de principer som angivits i motionen,

1973:1015 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställda att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t anhålla om att ett aktionsprogram för

100 000 arbetstillfällen utarbetades i enlighet med vad som angivits i motionen 1973:1459 innehållande bl. a. befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften för företag som nyetablerats eller ökat sin sysselsättning i vad gällde den del av avgiften som svarade mot lönesumman för nettoanställningarna,

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

1973:1027 av herr Hovhammar m. fl. (m, c, fp) såvitt nu var i fråga,

1973:1052 av herr Nisser (m) vari hemställts att riksdagen beslutade att s. k. egenavgift inte skulle uttas på de inkomster fria konstnärliga utövare förtjänade på sitt konstnärliga arbete,

1973:1057 av herr Nordstrandh m. fl. (m) samt

1973:1066 av herrar Sundman (c) och Eriksson i Ulfsbyn (c) vari hemställts att riksdagen beslutade att inkomster från av enskild person driven litterär, konstnärlig och därmed jämförbar verksamhet skulle undantas vid bestämmande av allmän arbetsgivaravgift.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1973:7, i vad den behandlats i detta betänkande
2. motionen 1973:10
3. motionen 1973:68
4. motionen 1973:246
5. motionen 1973:383
6. motionen 1973:560, i vad den behandlats i detta betänkande
7. motionen 1973:579
8. motionen 1973:884
9. motionen 1973:892
10. motionen 1973:1015
11. motionen 1973:1027, i vad den behandlats i detta betänkande
12. motionen 1973:1052
13. motionen 1973:1057
14. motionen 1973:1066.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c) som ansett att utskottet under 1-3, 5, 7, 9, 12 och 14 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:7 i denna del och med anledning av motionerna 1973:10, 1973:68, 1973:383, 1973:579, 1973:884, 1973:892, 1973:1052 och 1973:1066 begärde skyndsamt utredning beträffande den allmänna arbetsgivaravgiften i enlighet med vad reservanterna anfört,

2. av herrar Sundkvist, Olof Johansson i Stockholm och Björk i Gävle (samtliga c) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa,

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1015 begärde skyndsamt förslag om befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften för företag som nyetablerats eller ökat sin sysselsättning i vad gällde den del av avgiften som svarade mot lönesumman för nettonyanställningarna,

3. av herrar Nilsson i Trobro (m) och Söderström (m) som ansett att utskottet under 3, 6 och 7 bort hemställa,

3. att riksdagen med bifall till motionen 1973:68 begärde att Kungl. Maj:t snarast förelade riksdagen förslag om borttagande av den allmänna arbetsgivaravgiften för kristna och andra humanitära organisationer,

6. att riksdagen med bifall till motionen 1973:560 i vad den behandlats i detta betänkande beslutade

a) att hos Kungl. Maj:t hemställa om en plan för en total avveckling av den allmänna arbetsgivaravgiften,

b) att hos Kungl. Maj:t hemställa att 1972 års skatteutredning gavs direktiv att snarast lägga fram förslag om ändringar i systemet med allmän arbetsgivaravgift för att under avvecklingsperioden avlägsna dess svåraste brister, bl. a. belastningen på arbetsintensiva företag,

7. att riksdagen med bifall till motionen 1973:579 skulle anhålla att Kungl. Maj:t snarast förelade riksdagen förslag om att skattskyldig vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt skulle åtnjuta förhöjt avdrag för egenavgift uppgående till 125 procent av erlagd sådan avgift.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Larsson i Umeå (fp) och Hörberg (fp).

Herr SUNDKVIST (c):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 24 behandlar 14 motioner, som är väckta med anledning av den allmänna arbetsgivaravgiften. I dessa motioner tas olika krav upp. En del krav gäller utredning av arbetsgivaravgiftens verkningar såsom skatt betraktad, i andra motioner tar man upp krav på avveckling av vissa delar av den allmänna arbetsgivaravgiften, i någon motion tas krav upp om en avvecklingsplan för hela beskattningsformen.

Den allmänna arbetsgivaravgiften har varit något av en följetong här i riksdagen sedan 1968, då man första gången beslöt om införande av den. Den gången beslöts om införande av en enprocentig arbetsgivaravgift. Den fick en sammankoppling med mervärdeskatten som då infördes.

Utskottet har också hänvisat till starten för den allmänna arbetsgivaravgiften, och jag skall tillåta mig att citera utskottets inledning i ärets betänkande: "När 1968 års vårriksdag beslöt att komplettera mervärdeskatten med en enprocentig allmän arbetsgivaravgift höjdes inte några protester mot denna skatteform, men de senare höjningarna av avgiften har inte skett utan invändningar."

När utskottet skriver på detta sätt är det i och för sig en sanning med modifikation. Det är riktigt att inga förslag om avslag ställdes på propositionen om införande av skatten, men i utskottsutlåtandet år 1968 fanns reservationer fogade som krävde att man skulle utreda arbetsgivaravgiften såsom beskattningsform. Den gången skedde detta med utgångs-

punkt i att denna form av beskattning slog speciellt hårt mot de arbetskraftsintensiva företagen.

Allteftersom skatten år 1970 höjts med ytterligare 1 procent, 1973 med 2 procent har naturligtvis kraven om en utredning växt sig allt starkare.

Vad slags skatt är nu arbetsgivaravgiften? Vi vet exakt hur den beräknas och uttas, och detta är synnerligen enkelt. Beräknings sättet är så enkelt, att vi vet att ingen annan skatt är så lätt att höja som just arbetsgivaravgiften. Men det finns en massa andra frågetecken för vad slags skatt detta är. När arbetsgivaravgiften år 1970 höjdes till 2 procent, skedde detta mot bakgrund av att vi hade en högkonjunktur som borde dämpas. Utskottsmajoriteten socialdemokrater då liksom alltid annars, hade jag så när sagt - ansåg att man kunde förvänta att löneutrymmet skulle minska genom den höjning av arbetsgivaravgiften som genomfördes. Det var den gången som resonemanget uppstod om huruvida vi skulle kalla detta för en arbetsgivaravgift; vore det inte riktigare att kalla den för en löneskatt, när det ändå gäller skatt på lön innan man över huvud taget har undersökt om det finns någon skattekraft.

Dessa saker har gjort att vi ständigt frågat efter utredning om skattens verkningar. Det finns ännu större anledning att göra det i år, inte bara därför att skatten numera stigit till 4 procent. Under vårvintern har man i bl. a. socialdemokratiska kretsar seriöst diskuterat införandet av ett nytt skattesystem. Det talas om att man med detta system skulle beskatta produktionen. Detta skulle ske i form av en förhöjd arbetsgivaravgift. Om man tror vad utskottet sade 1970 kan man i och för sig inte påstå att det är en beskattning av produktionen utan en beskattning av löneinkomsterna, som tas ut innan lönen över huvud taget utbetalats.

Det finns alltså ännu en anledning till att man undersöker hur denna skatt verkar. Vi vet att egenavgiften, som är en del av den här skatten, slår definitivt snett. Där beskattas inte bara arbetsinkomsten utan även inkomsten av eventuellt eget kapital. Vi vet att de ideella organisationerna har stora problem med denna skatt. Vi vet att de arbetskraftsintensiva företagen drabbas speciellt hårt, och vi vet att egenavgiften slår hårt på konstnärlig och litterär verksamhet. Nog finns det anledning att utreda hur den här skatten verkligen slår, i varje fall innan man börjar diskutera en radikal höjning av den. Jag yrkar därför bifall till reservationen 1 i skatteutskottets betänkande nr 24.

I reservationen 2, som är grundad på en partimotion från centerpartiet, kräver vi en differentiering av arbetsgivaravgiften. Sådana krav har framförts i olika sammanhang. Arbetsgivaravgiftens regionalpolitiska verkan kommer vi att behandla så småningom. Den här gången gäller det kravet från centerpartiet en differentiering av arbetsgivaravgiften för att den vägen stimulera till nyetableringar och utvidgningar av verksamheten i redan befintliga företag.

Vi vet att vi haft en stor och besvärlig arbetslöshet. Vi vet att vi kommer att fortsätta att ha det även sedan konjunkturerna ändrats. Den här arbetslösheten är mer strukturellt betingad än konjunkturbetingad. Vi kommer att ha en kvardröjande arbetslöshet. Det finns alltså all anledning i världen att söka sig fram på vägar som kan ge oss nya

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna ar-
betsgivaravgiften
m. m.*

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

arbetstillfällen.

Centerpartiet har sagt att vi måste skaffa 100 000 nya jobb. Vi har här förslaget om en differentiering, ett borttagande av arbetsgivaravgiften. För de företag, som kan visa att man antingen nyetablerar och startar verksamhet eller utökar de personella resurserna för att utvidga verksamheten, föreslår vi att man skulle ta bort arbetsgivaravgiften och på den vägen stimulera till en ökad efterfrågan på arbetskraft.

Det här är ett av de förslag som finns i vårt åtgärds paket för de 100 000 nya jobben. Vi vet att det här ingalunda är tillräckligt, men vi är säkra på att tillsammans med de andra förslag som vi har fört fram skulle det ha en god verkan. Vi vet att det behövs stimulansåtgärder för att komma ur det besvärliga läge vi har på arbetsmarknaden. Vi anser att det här skulle vara en väg, en angelägen sådan, att gå för att komma till rätta med det.

Jag yrkar därmed bifall även till reservationen 2 i det här betänkandet.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Fru talman! Det är riktigt, som utskottet skriver, att det inte höjdes några protester mot arbetsgivaravgiften när den infördes 1968. Men hade någon anat att den på fyra år skulle höjas med 400 procent, så hade det säkerligen inte gått lika lätt att genomföra den. Den enorma ökningen visar klart vad socialdemokraterna menar med företagsvänlig politik. Det är ingen ursäkt att "avgiften har stora uppbördstekniska fördelar genom att den är enkel att administrera och kontrollera", som utskottet framhåller.

När man ser tillbaka på de senaste årens utspel i fråga om lättnader för företagsinvesteringar kan man konstatera att alla förslag fått dyrt betalas av alla företag — både stora och små — medan endast ett fåtal fått del av lättnaderna. Speciellt har de mindre och medelstora företagen missgynnats på de stora företagens bekostnad. Att resultatet av alla åtgärder blivit så dåligt är därför inte ägnat att förvåna och förklarar samtidigt, varför arbetslösheten är så hög. Om en investering i maskiner subventioneras medan samtidigt arbetskraften straffbeskattas, torde varje företagares enkla logik säga honom att han bör ersätta så många människor som möjligt med arbetskraftsbesparande maskiner.

Därför har vi i partimotionen 560 yrkat att regeringen skall länka om och presentera en plan för avveckling av löneskatten och i avvaktan på detta införa temporära åtgärder i stödområdena även för de speciellt arbetskraftsintensiva företagen, vilka i dag drabbas hårdast. I motionen 579 av herrar Magnusson och Nilsson i Trobro har vi ställt yrkande om den s. k. egenavgiften, som ju är en statlig inkomstskatt på 4 procent, vilken drabbar fysisk person med inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet. Därutöver drabbar skatten fiskare och alla innehavare av s. k. enskilda firmor, såsom hantverkare, småbutiksägare samt andra grupper, vilka jämställs. t. ex. författare, konstnärer. Enligt uppgift fanns det totalt 227 564 rörelseidkande fysiska personer 1972, varav ca 110 000

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna ar-
betsgivaravgiften
m. m.*

saknade anställda. Vi tycker att alla dessa, som i de flesta fall har mycket små inkomster, inte skulle straffas genom en extra egenavgift utan i stället borde premieras för sitt slit och släp och sin vilja att försöka klara sig själva och inte ligga samhället till last. Avgiften är dessutom felkonstruerad så att den drabbar låginkomsttagarna hårdast, vilket verkar helt orimligt. Jag har just i dagarna fått brev utifrån landet, som belyser problemet. I ett fall gäller det en fiskare, som har ca 26 000 i inkomst. Hans totala skatt uppgick till 10 570 kronor, men eftersom hans hustru icke arbetade sänktes den genom reduktion till 8 770 kronor. Hans egenavgift utgjorde förra året 436 kronor, men eftersom den numera är fördubblad, blir den med motsvarande inkomster 872 kronor för honom i år. Det motsvarar 10 procent av den andra skatten, och han får så drygt 16 000 kronor att leva på. De enda som kan tänkas vara avundsamma på honom är de av hans kolleger, vilka inte kommer upp till samma förtjänst som han gjort.

En hantverkare som har ett rörelsenetto av 40 000 kronor får en egenavgift på 1 600 kronor, vilket innebär att han betalar 6,3 procent högre skatt än vad en löntagare med motsvarande inkomst får göra. Om han lyckas fördubbla sitt rörelsenetto till 80 000 kronor, får han betala 3 200 kronor i egenavgift, vilket motsvarar 5,3 procent mer i skatt än vad löntagaren har att betala. Den rörelseidkande låginkomsttagaren får en procentuellt sett högre belastning än sin kollega med dubbelt så högt rörelsenetto. Om dessa rörelser i stället hade drivits som enmansbolag, hade egenavgiften i de bägge fallen minskat med 25 procent, därför att såväl sociala kostnader som personalkostnader då är avdragsgilla. Det kan därför sägas att egenavgiften i viss mån kränker den enskildes rätt, därför att den dels bidraget till att vissa fysiska personer drabbas av väsentligt högre skatt än andra kategorier skattskyldiga, dels genom att skatten för alla dessa småföretagare t. o. m. blir större än om de vore aktiebolagsägare. Att så är fallet är ingalunda okänt för regeringen, men man har – förmodligen av politiska motiv – vägrat att rätta till förhållandet. Därför tvingas moderata samlingspartiet att åter komma igen och kräva ändring.

Jag ber, fru talman, att med det anförda få yrka bifall till reservationen 3 till utskottets betänkande.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Fru talman! I reservationen 1 begär vi från folkpartiet och centerpartiet att en skyndsam översyn av arbetsgivaravgiften skall göras. Som skäl anför vi främst följande.

Alla torde vara överens om att arbetsgivaravgiften drabbar speciellt de ideella organisationerna hårt. Dessa har lönekostnader av växande omfattning för sin verksamhet men kan inte "lyfta av" arbetsgivaravgiftens höjningar – beroende på både riksdagsbeslut och löneinflationen – genom att öka priserna på sina tjänster. Organisationerna arbetar nästan helt på basen av frivilliga bidrag och har givetvis svårigheter att få dessa att växa i takt med kostnadsökningarna.

När arbetsgivaravgiften infördes 1969 var det en enkel och rationell lösning att kompensera staten för det skattebortfall som övergången från oms till moms innebar. Arbetsgivaravgiften, som ju är en ren skatt på

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

lönen, innebar redan när den infördes en snedbelastning i jämförelse med momsen på så vis att löneskatten drabbade de arbetskraftsintensiva företagen hårdare än de kapitalintensiva -- en snedbelastning som den avskaffade momsen inte hade medfört.

Ävsikten var i det läget inte att särskilt belasta de arbetskraftsintensiva företagen. Senare har löneskatten visat sig kunna användas som ett konjunkturpolitiskt instrument. Inför lågkonjunktur och hotande arbetslöshet kan den sänkas för att stimulera till ökade nyanställningar. Inför högkonjunktur och väntad överhettning av arbetsmarknaden kan löneskatten höjas för att begränsa efterfrågan på arbetskraft. Som lokaliseringspolitiskt medel kan löneskatten även användas genom olika avgiftsuttag. Dock får man konstatera att fyrdubblingen av löneskatten i rådande lågkonjunktur knappast kan visa på större insikter om dess konjunkturpåverkande effekter. Däremot har löneskatten framför allt skärpt den 1969 icke avsedda snedbelastningen för de arbetskraftsintensiva företagen.

Löneskatten har med sin ökande storlek visat sig drabba vissa yrkesgrupper särskilt hårt. Den s. k. egenavgiften för företagare drabbar i vissa verksamheter inte bara arbetskraftskostnaderna utan dessutom vissa delar av avkastningen på nedlagt kapital, såsom i exempelvis jordbruk.

Även för vissa självständigt utövande konstnärer och författare kan löneskattens rimlighet ifrågasättas.

Det är bl. a. av de nu anförda tungt vägande skälen som vi reservanter vill ha en översyn av löneskatten och dess verkningar. Det är märkligt att en skatt vars allmänna verkningar är så illa utredda skall få ökas utan att erforderlig utredning göres. Det är så mycket märkligare som skatteutskottets majoritet själv vid löneskattens fördubbling 1972 sade att "den framtida utvecklingen får utvisa om speciella åtgärder erfordras för att minska verkningarna av den höjda avgiften för bl. a. de ideella organisationerna".

Fru talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till reservationen 1 av folkpartisterna och centerpartisterna i skatteutskottet.

Fru RYDING (vpk):

Fru talman! Inte heller i år har det lyckats skatteutskottet att begripa vad vi menar, när vi kräver slopandet av arbetsgivaravgiften för kulturarbetare, den s. k. egenavgiften.

I år hänvisar man från utskottets sida till att en av kulturettens huvuduppgifter är att undersöka kulturarbetarnas ekonomiska villkor -- något som för övrigt enligt vad allt tyder på ligger avsevärt långt fram i tiden. Och sedan säger utskottet att man bestämt avvisar tanken att av kulturpolitiska skäl göra författare och konstnärer till ett skattefrälse i berört avseende, och man delar inte den uppfattningen, som framförts i flera motioner i år liksom tidigare, att all konstnärlig verksamhet kännetecknas av sitt skapande inslag och att det en konstnär åstadkommer kan ingen annan utträta för honom eller henne. Produkten är helt knuten till upphovsmannens person. I detta avseende kan alltså en konstnär aldrig någonsin bli arbetsgivare i vad det gäller just den skapande verksamheten.

Torsdagen den
3 maj 1973*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

Att måla tavlor, skulptera, komponera symfonier, skriva prosa eller poesi, experimentera med färg och form – detta är enligt vårt sätt att se inte detsamma som att driva ett företag. Det är likvärt arbete, men givetvis kan man inte jämställa detta med att vara rörelseidkare eller företagare i vanlig mening.

Och beträffande den ekonomiska sidan av kulturarbetarnas egenavgift är det riktigt att de flesta kulturarbetare ligger på en mycket låg genomsnittlig inkomstnivå och att det därför ur denna synpunkt skulle vara en fördel att slippa betala egenavgiften – men detta är inte huvudsaken. Det viktigaste är, att det förekommer en felaktig tillämpning av bestämmelserna om arbetsgivaravgiften, vilket vi i dag kan rätta till.

Fru talman! Det öppna brev som författaren Lars Björkman riktat till finansministern beträffande kulturarbetarnas egenavgift och som vi i vår motion nr 383 återgett in extenso innehåller en hel del frågor som visar på en sida av denna felaktiga beskattning. Frågorna i detta brev har ingenstans besvarats enligt vad jag kunnat finna – varken av finansministern eller av skatteutskottet. Anledningen tror jag är, att det inte går att besvara dessa frågor utan att på ett mycket tydligt sätt avslöja det orimliga i det förfarande vi tillämpar i vad det gäller arbetsgivaravgiften för kulturarbetarna.

I reservationen I har man begärt en skyndsam utredning beträffande den allmänna arbetsgivaravgiften. Man skriver att man anser att yrkandet i bl. a. vår motion nr 383 därmed blivit tillgodosett och besvarat.

Givetvis skall man oftast vara tacksam när man åtminstone får sin motion omnämnd i positivt sammanhang, antingen det nu är av utskottsmajoriteten eller av reservanterna. Jag skulle väl därför egentligen tacka för omnämmandet av motionen 383 i reservationen, men tyvärr kanske jag måste göra reservanterna något besvikna då jag i stället vill meddela, att det som står i reservationen I inte var vad vi önskat med vår motion. Denna är helt klar att bifalla i dag. Ytterligare utredningar behövs inte.

Då emellertid, som jag nämnde, det föreligger ett flertal motioner med samma krav beträffande kulturarbetarnas egenavgift, har vi enats om att under överläggningen framställa ett yrkande, som jag härmed ber att få yrka bifall till.

Yrkandet, som utdelas på bänkarna, har följande lydelse: att riksdagen med bifall till motionen 1973:383 av herr Hermansson m. fl. och i anledning av motionerna 1973:884 av herr Källstad m. fl., 1973:1052 av herr Nisser samt 1973:1066 av herrar Sundman och Eriksson i Ulfabyrn måtte besluta att inkomster från av enskild person driven litterär, konstnärlig och därmed jämförbar verksamhet undantas vid bestämmande av allmän arbetsgivaravgift samt att riksdagen därför måtte besluta att 4 § första stycket förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift ges följande lydelse:

4 §

Fysisk person, som åtnjutit inkomst av annat förvärvsarbete enligt 11 kap. 3 § lagen om allmän försäkring i form av inkomst av här i riket bedriven rörelse, som ej avser litterär, konstnärlig eller därmed jämförlig verksamhet, eller inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

av honom, erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande två procent av sådan inkomst, i den mån arbetsgivare icke har att erlägga allmän arbetsgivaravgift för inkomsten enligt 2 § denna förordning.

Herr BRANDT (s):

Fru talman! Här har vi, som utskottet framhåller, ett typiskt fall eller kanske flera -- som visar hur oppositionen framställer massor av yrkanden som skulle medföra en betydande minskning av skatteunderlag, samtidigt som man har yrkanden om ökade statsutgifter av olika slag utan att anvisa några vägar för att skapa erforderlig kostnadstäckning för sina förslag.

Vi kan inte finna att man under överskådlig tid kan avskaffa arbetsgivaravgiften, som här yrkas. Varje procentenhet ger ju ca 1 miljard kronor. Den senaste höjningen tillkom för att möjliggöra en sänkning av marginalskatten för mellaninkomsttagarna.

Herr Sjöholm försökte i sitt anförande nyss att tala om för sina partikamrater och även de andra inom oppositionen, hur de har framställt yrkanden i motioner som skulle betyda, om riksdagen hade bifallit dem, att det inte hade funnits några skatter i det här landet. Det vore ju sympatiskt enkelt om den lösningen vore möjlig. Herr Sjöholm hade alltså suttit och räknat ut vad dessa yrkanden om skattesänkningar och avdrag och allt möjligt annat skulle betyda, och han kom till det resultatet att det egentligen inte skulle bli mycket skatter kvar. Det var inte någon borgerlig representant som svarade på hans propå, som säkerligen var helt riktig. Här har vi, som sagt, ett annat exempel.

Hur vill man nu kompensera skattebortfallet i den här detaljen? Vilka besparingar vill man göra? Vilka andra skatter vill man i stället höja? Hur vill man gå till väga för att klara problemet? Vi kan det nämligen inte inom skatteutskottet. Vi har inte kunnat finna någon lösning på det här problemet, att plocka bort några miljarder utan att hitta på någon täckning. För man vill väl inte att vi skall låna pengar till skattelättnader eller för att klara utgifterna? Det skulle kanske gå en kort tid under en exceptionell lågkonjunktur, men det skulle väl bli sjufalt värre om det bleve en snabb vändning av konjunkturen, så att den ginge uppåt igen och man finge -- vilket har skett tidigare någon gång -- tillgripa drastiska åtstrammingsåtgärder, som näringslivet sannerligen inte har hälsat med någon tillfredsställelse.

Fru talman! Beträffande övriga yrkanden om befrielse från arbetsgivaravgift för vissa kategorier har varken motionärerna eller reservanterna kunnat redovisa några som helst nya synpunkter, och därför finner jag en detaljerad diskussion alldeles meningslös. Vi har inom utskottet också tömt våra argument, som vi har framfört och diskuterat flera år; det har kanske sagts här tidigare.

Om kulturarbetarna hade vi, vill jag minnas, förra året en ganska ingående debatt. Jag tillåter mig med att hänvisa till vad utskottet har sagt beträffande den punkten och andra.

Men kanske jag ändå skall passa på tillfället att understryka att arbetsgivaravgiften är generell. Vi säger i skatteutskottet att jämförd med flertalet övriga beskattningsformer erbjuder denna avgift betydande

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna ar-
betsgivaravgiften
m. m.*

tekniska och uppborrdsmässiga fördelar. Det är väl alldeles uppenbart att dessa skulle gå förlorade om man började införa undantag eller särbestämmelser. Detta är i varje fall utskottsmajoritetens klara uppfattning.

Fru talman! Det är också obestriddligt att avgiften utgör en förhållandevis betydelselös personalkostnad ur sysselsättningssynpunkt. Det har vi understrukit tidigare. Avgiften är som all ökning av personalkostnader ett incitament till fortlöpande mekanisering och rationalisering, vilket t. o. m. centerpartiet underströk för något år sedan i en motion. På längre sikt utgör detta ingen nackdel för vare sig näringlivet eller samhällsekonomin, tvärtom.

Det går väl heller inte att vederlägga utskottets påstående att det i första hand är lönerna och socialförsäkringsavgifterna som utgör de tunga posterna beträffande personalkostnaderna. Vill man nå effektivare resultat, säger vi, borde man alltså angripa dessa kostnader och kräva generella lönesänkningar, lägre socialförsäkringsavgifter osv. Det skulle ju ge något av resultat, men det gör man inte, det vågar man inte. Man vet att den vägen inte är möjlig.

Både motionärerna och reservanterna bortser från det allmännas insatser, inte minst den senaste tiden, för att skapa sysselsättning och möjliggöra för allt större grupper att gå ut i förvärvslivet. Varifrån kommer de pengarna? Det är ju pengar som samhället-staten satsar för att upprätthålla sysselsättningen när det privata näringslivet inte klarar den. Detta måste finansieras med skatter och avgifter. Jag har inte sett att oppositionen har några andra medel, annat än möjligen allmänna talesätt om att sänker man skatterna så skall produktion och produktivitet öka så ofantligt. Men det är ju bara obestyrkta påståenden.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill till herr Brandt säga att det skulle ha varit roligt att nu få höra en förklaring till hur den här skatten egentligen verkar - det är ju det som vi i vår reservation har efterlyst. Från regeringshåll och från majoriteten i utskottet säger ni ständigt ifrån att ni inte vill vara med om att utreda detta. Kan ni inte här ge oss en förklaring så att vi får alla frågetecknen uträtade omkring den här skatten? Är det en löneskatt som drabbar löntagarna, är det en produktionsskatt som tas direkt ur produktionen, eller är det någon skatt som arbetsgivarna betalar utan att det påverkar löntagarna ett dugg? Alla dessa frågetecken möter man när man diskuterar arbetsgivaravgiften. Varför i all rimlighets namn skall vi inte åtminstone få en utredning som verkligen klarlägger vilka verkningar den här skatteformen har?

Sedan var det frågan om att vi inte är beredda att betala och teckna in det inkomstbortfall som blir följden om vi tar bort skatten enligt t. ex. reservationen 2. Det är väl synnerligen enkelt, herr Brandt, att räkna ut att om det förslag som vi framför i vår reservation nr 2 verkligen får någon effekt, så behöver vi inte på något sätt tala om var staten skall ta igen det här bortfallet. Ger förslaget ökat arbete och ökade arbetstillfällena, så ger det också staten ökade skatteinkomster, som täcker in

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna ar-
betsgivaravgiften
m. m.*

mycket mer än det inkomstbortfall som förslaget skulle medföra. Att det dessutom kommer att betyda en hel del för kommunerna ligger i sakens natur.

Låt mig sedan, när jag ändå har ordet, säga till fru Ryding att vi reservanter är fullt medvetna om att det inte var detta som ni motionärer önskade. Men det är just på grund av att denna beskattningsform innehåller så många frågetecken som vi anser att frågan om konstnärerna och författarna behöver utredas, innan vi kan fatta beslut i det hänseendet. Är det en löneskatt som drabbar alla löner, varför skall man då inte betala på den kanten? Det måste till en utredning som talar om vad det är för skatt innan vi kan ändra på den.

Herr SÖDERSTRÖM (m) kort genmäle:

Fru talman! Herr Brandt gör gällande att vi ställer krav som kostar pengar utan att redovisa var pengarna skall tas. Herr Brandt måste ha läst vår reservation mycket dåligt när han kommer med ett sådant påstående. Vad vi begär är ju att Kungl. Maj:t skall lägga fram förslag, och det kostar inga pengar.

Om vi däremot yrkat bifall till motionen 1027 av herr Hovhammar m. fl. hade herr Brandts kritik varit berättigad. I den motionen begärs det ju att vi skall avveckla arbetsgivaravgiften från den 1 juli 1973. Det skulle kosta 4–5 miljarder kronor. Men vi ju har ju avstått från att framställa ett sådant yrkande. Vi hemställer att Kungl. Maj:t skall lägga fram ett förslag, så jag tycker att herr Brandts kritik är synnerligen oberättigad i det här fallet.

Herr LARSSON i Umeå (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Brandt ger en skräckskildring och säger att skulle oppositionens förslag genomföras blev det inga skatter kvar. Dessa synpunkter får väl stå för herr Brandts egen räkning.

Dessutom vill herr Brandt att vi skall ange hur ett eventuellt skattebortfall skall kompenseras. Men, herr Brandt, vad vi begärt är ju en utredning om hur detta verkar. Visserligen är det väl så som herr Brandt säger, att enligt hans sätt att se är det ingen ny synpunkt, men vi tycker faktiskt att det är en ganska ny synpunkt när man dubblar löneskatten från 2 till 4 procent.

Vidare säger herr Brandt att det här är en förhållandevis liten belastning, samtidigt som han några meningar senare talar om hur förfärligt mycket pengar det rör sig om och vad ett bortfall skulle betyda. Det måste väl vara någon ordning och reda i debatten – antingen är det mycket pengar eller också är det inga pengar. Herr Brandt får försöka klargöra för oss vad han menar.

Herr Brandt hävdar också att vi har varit väldigt oansvariga från oppositionens sida när vi begärt lättnader. Herr Brandt säger att nu har ju socialdemokraterna och regeringen klarat upp detta så bra och anvisat var de pengar som man behöver för att klara sysselsättningen skall tas. Ja, hur har ni klarat sysselsättningen med er ekonomiska politik? Ni har misslyckats totalt. Vi har väl aldrig haft så mycket arbetslöshet som under de senaste åren, och det beror på den misslyckade socialdemokra-

tiska ekonomiska politiken, som har fått dessa verkningar. Jag tror att vi hade haft bra mycket bättre förhållanden om de förslag som framlagts bl. a. av folkpartiet blivit genomförda. Då borde vi ha haft ett bättre läge och även ett lägre skattetryck.

Fru RYDING (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Brandt säger att han inte vill gå med på några undantagsbestämmelser och slår fast att arbetsgivaravgiften är generell. Resonemanget är naturligtvis riktigt om man betraktar t. ex. konstnärer som rörelseidkare och företagare. Men om man inte anser att en kompositör eller en skald är rörelseidkare eller företagare, kan man inte värja sig för intrycket att han drabbas av en speciell extra skatt just därför att vi felaktigt behandlar honom som en rörelseidkare eller företagare.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Fru talman! Nu börjar jag åtminstone förstå moderaterna. De yrkar på att Kungl. Maj:t skall komma med förslag – det kostar dem ingenting. För regeringen är det inte lika enkelt. Den måste i alla fall se till att pengarna finns någonstans att ta. Det var anledningen till att man höjde arbetsgivaravgiften, eftersom de borgerliga inte gick med på en höjning av momsen. Man höjde arbetsgivaravgiften för att kompensera den skattelättnad som oppositionen krävde då den talade om för hög marginalskatt för mellangruppen osv.

Herr Larsson i Umeå har totalt missförstått allt jag sade. Han var inte inne och lyssnade på herr Sjöholm. Jag citerade herr Larssons partikamrat, herr Sjöholm, som sade att han hade suttit och räknat ut vad de borgerligas motioner kostade. Skulle riksdagen bifallit dem hade det inte blivit några skatter kvar i det här landet. Herr Sjöholm sade visserligen inte att det gällde de borgerliga, men det är ju bara de som motionerar om sådana här saker. Det var alltså herr Sjöholms skräckmålning, inte min. Men herr Sjöholm har säkerligen rätt på den punkten.

Det är klart att man kan lätta på arbetsgivaravgiften för Volvo och andra stora företag i det här landet som avgiften inte spelar den minsta roll för. Men det skulle ändå bli ganska stora summor som nu kan användas dels till att sänka skatten, dels till att skapa sysselsättning i områden eller regioner där man inte upprätthåller sysselsättningen genom privata företagare.

Fru Ryding, vi diskuterade så mycket om konstnärerna i fjol att jag faktiskt inte har några nya argument. Det har inte fru Ryding heller.

Vi anser att vi inte kan bryta ut konstnärerna när det gäller egenavgifter med hänsyn till de konsekvenser detta får. Det finns ju jämförbara grupper. En handikappad som står och svarvar kan lika väl betrakta sitt material som ett konstverk som en som klottrar någonting på en duk eller dylikt. Vi anser, att det inte går att klara den gränsdragningen. Därför är det bättre att man har en generell.

Herr SÖDERSTRÖM (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag nämnde i mitt första inlägg att arbetsgivaravgiften är enkel att administrera och enkel att kontrollera. Med andra ord är den en

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.

Torsdagen den
3 maj 1973

Den allmänna ar-
betsgivaravgiften
m. m.

väldigt bra skatt i vissa hänseenden. Men ur andra synvinklar är den fullkomligt olämplig. Så länge vi har en socialdemokratisk regering skall vi akta oss för att ha skatter av den här typen. De inleder alltför lätt i frestelse till höjningar som många gånger kanske är en aning omotiverade. Frestelsen att höja blir ofta starkare än förnuftet när pengarna tryter, som de gör för jämnan för närvarande.

Herr Brandt menar att moderata samlingspartiet har en skum filosofi när det gäller önsknings. Jag tycker inte att det är så underligt. De äskanden som vi gjort i vår reservation kostar inga pengar, herr Brandt. Den saken kan vi väl vara överens om. Det är mycket bättre att Kungl. Maj:t lägger fram förslag än att ett oppositionsparti skall göra det. Jag kan inte förstå vad herr Brandt har emot den saken.

Herr SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Brandt återkommer ständigt till att dessa 4 procent har en så liten betydelse. Han resonerar då hela tiden från den utgångspunkten att detta är någonting som företagen betalar. Är det på det sättet? Ja, år 1970 skrev herr Brandt och hans kamrater att höjningen den gången helt säkert kom att minska löneutrymmet. Det var för resten ett av finansministerns argument när han då föreslog en höjning. Det var alltså den gången klart utsagt att avgiften är någonting som drabbar löntagarna.

Hur betydelselös är den för löntagarna? Vi har en fyraprocentig skatt i dag. Skulle vi ha varit den förutan och haft fyra procent större löneutrymme i stället skulle det för inkomstagaren med 30 000 kronor i inkomst, om jag inte är alltför dålig i huvudräkning, betyda 1 200 kronor om året. Det är klart att man kan betrakta det som en bagatellsumma, men jag är inte säker på att de familjer som är tvungna att leva på en årsinkomst av 30 000 kronor betraktar det som en bagatell.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Fru talman! Om man, herr Söderström, yrkar på åtgärder som betyder antingen skattebortfall eller ökade utgifter men sedan låter kalken gå ifrån sig och säger att regeringen skall lägga fram förslag förstår jag inte var skillnaden ligger. Det är väl ett önsketänkande att det inte skulle kosta någonting om regeringen lägger fram förslagen!

Herr Sundkvist säger att arbetsgivaravgiftens förekomst skulle betyda att man inte har samma löneutrymme som om avgiften inte funnes. I så fall är det ganska märkligt att inte löntagarorganisationerna protesterar mot arbetsgivaravgiften. Det gör inte Landsorganisationen och inte de andra löntagarorganisationerna heller. Tvärtom!

Herr KÄLLSTAD (fp):

Fru talman! I motionen 884 har ett antal folkpartister hemställt "att riksdagen beslutar att inkomster från av enskild driven konstnärlig eller litterär verksamhet undantas vid bestämmande av allmän arbetsgivaravgift". I motionen 683 har vi närmare motiverat det här förslaget.

Vi menar nämligen, jag vill anföra det speciellt med tanke på vad herr Brandt sagt tidigare här, att egenavgiften på ett orättmätigt sätt drabbar

Torsdagen den
3 maj 1973*Den allmänna ar-
betsgivaravgiften
m. m.*

konstnärliga yrkesutövare – det må gälla författare, bildkonstnärer eller tonsättare. De kan inte karakteriseras som företagare i ordets egentliga mening. Det konstnärliga skapandet såsom det bedrivs av t. ex. en skulptör eller en kompositör kan inte jämföras med vanligt yrkesarbete, på grund av dess unika och dess individuella karaktär. Den konstnärliga produktionen är unik så till vida att ingen annan person kan träda in i konstnärens ställe. Arbetet kan alltså inte överlätas på någon annan. Konstnären är av den anledningen inte arbetsgivare. Han kan inte kompensera sig för skatter av arbetsgivaravgiftens typ.

Utskottsmajoriteten har på ett enligt min mening ganska negativt sätt och med användande av medeltida begrepp som "skattefrälse" avisat motionsyrkandet och anfört att man inte av kulturpolitiska skäl vill göra författare och konstnärer till ett skattefrälse. Reservanterna har bara i en mening uttalat: "Frågan om avgiften bör utgå vid självständigt bedriven konstnärlig eller litterär verksamhet bör också övervägas."

Jag menar att båda dessa ställningstaganden är otillfredsställande och har därför förenat mig med fru Ryding i det yrkande som hon framställt här. Det bygger, förutom på en motion av herr Hermansson, på motioner av herr Nisser, herrar Sundman och Eriksson i Ulfaby och mig, och det innebär en förändring av 4 §.

Jag vill nämna att det har insmugit sig ett fel i texten till 4 §. Jag skulle alltså, fru talman, vilja meddela att det på tredje raden nedifrån i 4 § i det utdelade papperet skall stå "belopp motsvarande fyra procent av sådan inkomst" i stället för, såsom det nu felaktigt står, två procent. Med denna rättning av en felskrivning instämmer jag i det yrkande som fru Ryding här har framställt.

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk):

Fru talman! Den ekonomiska situationen för kommuner och lands-
ting är som bekant mycket besvärlig. Inte minst den träffade uppgörelsen
mellan regeringen å ena sidan och Kommunförbundet och Landstingsför-
bundet å den andra om begränsning under en tvåårsperiod av kommunal-
skattehöjningarna har skapat problem i kommunerna. Genom den
åtgärden har nämligen inte kommunerna fått några nya finansierings-
källor eller på något vis avlastats skyldigheter gentemot allmänheten. I
stället har man fått avstå från viktiga uppgifter, och därtill har behoven
dämts upp i en sådan omfattning att också finansministern redan nu
börjat mullra om att man inte kan släppa ut kommunerna i frihet efter
tvåårsperioden.

Till de mera anmärkningsvärda effekterna av uppgörelsen mellan
regeringen och kommunförbunden hör att man räknade med att den då
planerade höjningen av mervärdeskatten skulle belasta kommunerna,
alltså ett skattestopp kombinerat med ökade utgifter för kommunerna.
När det nu inte blev någon momshöjning utan höjd arbetsgivaravgift,
skulle kommunerna få kompensation endast för den del som översteg
kostnaderna för den planerade momshöjningen.

Vi förklarade redan vid detta tillfälle från vänsterpartiet kommunisterna
att vi avsåg att återkomma till frågan om undantag för kommuner och
landsting. I en motion till årets riksdag har vi återigen aktualiserat flera

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

frågor i syfte att få till stånd en ändrad kostnadsfördelning mellan stat och kommun. Yrkandet om att från den 1 januari 1974 befria primär- och landstingskommuner från skyldighet att erlägga arbetsgivaravgift behandlas i skatteutskottets betänkande nr 24. Övriga yrkanden i motionen behandlas i annat sammanhang.

Skatteutskottet delar inte motionärernas uppfattning att det är oriktigt att staten beskattar kommunerna i form av arbetsgivaravgift. Utskottet anför: "— -- utskottet anser det i stället vara av vikt att kommunerna arbetar under samma lönemässiga förutsättningar som samhället i övrigt."

Men det är just detta som skiljer kommuner från andra arbetsgivare. Kommunerna äger för det första inte rätt att bedriva vinstgivande verksamhet till skillnad från andra företag. Kommunerna binds för det andra av en överenskommelse med regeringen som minskar möjligheterna att skattevägen öka inkomsterna. Bl. a. denna överenskommelse har visat det orimliga i att kommunerna skall ha skyldighet att erlägga arbetsgivaravgift.

Nettoeffekten av en befrielse för kommuner och landsting från arbetsgivaravgiften har beräknats till i runt tal 530 miljoner kronor. Det kan naturligtvis anses vara mycket pengar för staten, men det är också mycket pengar som skall finansieras via kommunalskatterna. Staten har helt andra möjligheter än kommunerna att ta in detta belopp. Vänsterpartiet kommunisterna har i annat sammanhang redovisat en rad områden, där en skärpning av beskattningen är både möjlig och önskvärd.

Skatteutskottets motiv för avslagsyrkandet när det gäller motion 246 har den bristen att de utgår från betingelser som inte föreligger för kommuner och landsting. Därför blir också slutsatsen enligt vår mening felaktig.

Med hänvisning till vad som anförts yrkar jag, fru talman, att riksdagen i enlighet med syftet i motion 246 år 1973 beslutar att förordningen om allmän arbetsgivaravgift av den 6 juni 1968 erhåller den ändrade lydelse som framgår av det utdelade förslaget och som innebär att primär- och landstingskommuner undantas från skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgift.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Fru talman! Eftersom jag inte nämnt någonting om detta tidigare kanske jag nu bör understryka vad utskottet här säger.

Jag håller inte med herr Berndtson i Linköping om att det skulle vara något orätt, utan tvärtom måste det i princip vara riktigt att också kommuner och landsting betalar arbetsgivaravgifter — de bedriver ju ändå verksamhet. Se exempelvis på tvätterierna! Från mångt håll i riksdagen har anmärkts på att de i vissa fall, vill jag minnas, inte har betalat mervärdeskatt, och det har sagts att detta medför osund konkurrens med andra företag. Det må vara hur som helst med den saken.

Vidare kan erinras om de skyddade verkstäderna. Det har krävts att de som arbetar där skall ha avtalsenliga löner, så att det inte blir någon snedvridning i konkurrensen — alldeles bortsett från att handikappade människor inte skall användas i arbete för lägre lön än andra. Man har i

Torsdagen den
3 maj 1973*Den allmänna ar-
betsgivaravgiften
m. m.*

det fallet också använt argumentet, att det inte skall vara en konkurrens med lägre löner gentemot den övriga företagsamheten. Det kunde ju bli så, att ett annat företag, som inte har möjlighet att arbeta på samma villkor, därigenom skulle slås ihjäl.

I princip vidhåller jag - och det gör utskottsmajoriteten också - att man inte skall göra någon skillnad mellan kommuner eller landsting och andra arbetsgivare när det gäller arbetsgivaravgiften, utan att de bör arbeta på samma villkor som andra företag. Vi kan inte finna något orätt i detta.

Beträffande höjningen med 2 procent vill jag påpeka att kommunerna och landstingen fått kompensation för den saken - det har riksdagen beslutat. Vi har för övrigt en skatteutjämning mellan kommunerna, varigenom det skall tillses att det blir en utjämning, så att de klarar sig.

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Den uppräknig herr Brandt gör av vad kommunerna kan syssla med i all ära; det faktum som jag har pekat på kvarstår ändå, nämligen att kommunerna icke kan bedriva vinstgivande verksamhet på samma sätt som andra företag gör. Det är däri den skillnad uppkommer som gör att arbetsgivaravgiften får en orimlig konsekvens för kommunerna, och det är därför vi hela tiden har ansett att de borde befrias från denna avgift. Just det förhållandet, att man har fått ökade pålagor i kommunerna samtidigt som man har träffat en överenskommelse om att hålla tillbaka kommunalskatten, måste ju ändå skapa alldeles speciella problem för kommunerna. Det är detta jag har påtalat.

Herr HOVHAMMAR (m):

Fru talman! I motionen 1027 till årets riksdag har ett antal representanter för de tre icke-socialistiska oppositionspartierna yrkat att den allmänna arbetsgivaravgiften skall upphävas i stödområdet från halvårsskiftet och att Kungl. Maj:t skall anmodas planera en successiv avveckling av densamma i övriga landet till senast den 1 januari 1976.

Utan att vilja förlänga debatten skall jag understryka två starka skäl som talar mot en beskattning av det här slaget. Först och främst är kostnadsläget i Sverige mycket högt jämfört med kostnadsläget i många andra länder. Vi har i motionen tillåtit oss att med ganska färsk statistiska uppgifter bevisa detta vårt påstående. Det andra förhållandet - det har för övrigt nämnts i debatten här i dag - är den mycket besvärande arbetslöshet som råder på den svenska arbetsmarknaden och som regeringen inte har lyckats komma till rätta med. Tvärtom har man konstaterat att vi även i fortsättningen måste räkna med en ganska betydande arbetslöshet.

Det första förhållandet - kostnadsläget - är i flera avseenden en orsak till det andra förhållandet. Det är uppenbart att en fortsatt höjning av de olika avgifter som läggs på det svenska näringslivet försätter industrins konkurrenskraft i ett allt sämre läge. Som bekant är Sverige ett industriland. Vi exporterar dessutom halva vår industriproduktion, varför det är angeläget att vi hjälps åt för att försöka motverka kostnadsförordningar som - enligt vad vi uttrycker det i vår motion - på sikt kan hota

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

den svenska välståndsutvecklingen.

En avveckling av löneskatten bör ske med viss försiktighet för att kostnaderna inte skall blir alltför stora. På sikt innebär givetvis en dylik skattesänkning att näringslivet stimuleras, vilket ger ökat arbete och bättre skatteunderlag. Arbetsgivaravgiften minskar exempelvis företagens möjligheter att investera och utgör därigenom en broms på den ekonomiska utvecklingen. Det gäller inte minst de hundratusentals mindre och medelstora företagen, som ofta är vad vi brukar kalla arbetskraftsintensiva. Det går inte att göra gällande, som herr Brandt nyss gjorde, att detta är en blygsam kostnad som inte spelar någon roll. Det förhåller sig inte så. Går man ut till företagen i detta land får man, särskilt hos den kategori som jag nämnde, belägg för att denna orättfärdiga löneskatt utgör en ganska betydande kostnad för åtskilliga företag.

Fru talman! Arbete och produktion är ju – det är vi väl överens om – grunden för framåtskridande och trygghet. Vi anser därför att regeringens ekonomiska politik i högre utsträckning än vad som tidigare varit fallet måste skapa reella förutsättningar för ekonomiskt framåtskridande. Ett steg bland många i en sådan riktning är att avskaffa just skatten på arbete.

Överläggningen var härmed slutad.

Fru ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Propositioner ställs först särskilt beträffande de frågor som behandlats i de till betänkandet fogade reservationerna. Därefter ställs särskilda propositioner beträffande de frågor som upptagits i de av herr Berndtson i Linköping och fru Ryding under överläggningen framställda yrkandena. Slutligen företages utskottets hemställan i övrigt till avgörande i ett sammanhang.

Omprövning av den allmänna arbetsgivaravgiften

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av herr Larsson i Umeå m. fl. samt 3:o) reservationen nr 3 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Larsson i Umeå begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Nilsson i Trobro begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 24 såvitt avser omprövning av den allmänna arbetsgivaravgiften antar reservationen nr 1 av herr Larsson i Umeå m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Trobro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 114
Nej - 46
Avstår - 141

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 24 såvitt avser omprövning av den allmänna arbetsgivaravgiften röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Larsson i Umeå m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Umeå begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155
Nej - 145
Avstår - 3

Befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften för nyetablerade m. fl. företag

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Sundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan herr Sundkvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 24 såvitt avser befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften för nyetablerade m. fl. företag röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Sundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sundkvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 196
Nej - 65
Avstår - 42

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.*

Torsdagen den
3 maj 1973

Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.

Befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften för kristna och andra humanitära organisationer

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Söderström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 24 såvitt avser befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften för kristna och andra humanitära organisationer röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Söderström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	238
Nej	55
Avstår	11

Förhöjt avdrag för egenavgift

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Söderström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 24 såvitt avser förhöjt avdrag för egenavgift röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Söderström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	258
Nej	42
Avstår	4

Befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften för primär- och landstingskommuner

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Berndtson i Linköping i anslutning till motionen nr 246 av herr Hermansson m. fl. framställda yrkandet, och förklarades den förra

propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan herr Berndtson i Linköping begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 24 såvitt avser befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften för primär- och landstingskommuner röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Berndtson i Linköping i anslutning till motionen nr 246 framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Berndtson i Linköping begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	·	284
Nej	—	15
Avstår	—	4

Befrielse från egenavgift för kulturarbetare

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av fru Ryding i anslutning till motionerna nr 383 av herr Hermansson m. fl., nr 884 av herr Källstad m. fl., nr 1052 av herr Nisser samt nr 1066 av herrar Sundman och Eriksson i Ulfsbyn framställda yrkandet med den rättelse som under överläggningen gjorts av herr Källstad, och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 24 såvitt avser befrielse från egenavgift för kulturarbetare röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av fru Ryding i anslutning till motionerna nr 383, nr 884, nr 1052 och nr 1066 framställda yrkandet med den rättelse som under överläggningen gjorts av herr Källstad.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	225
Nej	60
Avstår	17

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

Den allmänna arbetsgivaravgiften
m. m.

Torsdagen den
3 maj 1973

*Omfördelning av
kommunalskatten
till förmån för ut-
präglade fritids-
kommuner*

§ 13 Omfördelning av kommunalskatten till förmån för utpräglade fritidskommuner

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 25 i anledning av motioner om omfördelning av kommunalskatten till förmån för utpräglade fritidskommuner.

Herr CARLSHAMRE (m):

Fru talman! Det betänkande som nu skall behandlas anknyter till två motioner som båda sysslar med de utpräglade fritidskommunernas ekonomiska problem men som inbördes är rätt olika. De är olika redan när det gäller vilka ledamöter i riksdagen som står bakom de olika förslagen. Motionen 1059 av herrar Norrby i Åkersberga m. fl. är en fempartimotion, och motionen 1038 av herr Larsson i Borrby m. fl. framträder i år som en enpartimotion med företrädare enbart för centerpartiet. Jag vill erinra om att även den motionen, som liksom den andra börjar bli en gammal bekant för riksdagen, tidigare har varit en flerpartimotion och väl kunde ha varit det i år också. Det är närmast tillfälligheter och kanske tekniska missöden som har gjort att den inte framträder som sådan. Det är inte någon åsiktsförändring hos dem som tidigare stått bakom förslaget. Jag tycker det kunde vara angeläget att få den saken fastslagen.

Det är också så, fru talman, att denna motion, 1038, sträcker sig väsentligt längre än den andra. Herr Norrby och hans medmotionärer uppehåller sig huvudsakligen vid fritidskommunernas egentliga kostnader för fritidsbebyggelsen och svårigheten att få täckning för de kostnaderna. Jag tror att de flesta som har någon anknytning till de kommuner det här gäller har ganska klart för sig att det är en verksamhet som i regel går med förlust för kommunerna. Det är knappast möjligt att med nuvarande skatte- och avgiftsregler få full täckning ens för de direkta kostnader som utpräglade fritidskommuner måste ta på sig för gästernas skull. Jag kan inte annat än tycka som motionärerna att det är angeläget att kommunerna i det fallet får ökade möjligheter.

Men jag vill egentligen säga några ord — såsom jag brukar — om den andra motionen, som alltså sträcker sig väsentligt längre, för där handlar det inte bara om täckning av kostnader utan om kompensation för uteblivna möjligheter. Den motionen har i något olika formuleringar återkommit fyra om inte fem år vid det här laget. Den har blivit mer aktuell för varje år som har gått. Ju längre vi kommer i riktning mot ett förverkligande av fysisk riksplanering och därmed i verkligheten dömer vissa regioner, vissa kommuner i landet till en "ekonomiskt passiv" tillvaro som de inte önskar och som de inte skulle behöva leva under om det inte varit för hänsynen till andra människors behov av utrymme för fritid och rekreation — ju längre vi kommer i riktning mot en sådan planläggning, desto mer angeläget är det att på något sätt kompensera de kommuner som blir tvungna att avstå från annars förefintliga möjligheter för att tillgodose intressena hos dem som behöver utnyttja fritidskommunernas goda förutsättningar för fritidsvistelse, rekreation, bad och vad det nu kan vara. Det finns områden framför allt utmed våra kuster där

man nu har fått klart för sig att man får räkna med att för all framtid, därför att områdena är attraktiva som fritidsuppehållsorter, avstå från att utnyttja naturliga förutsättningar som områdena har.

Hemma i mitt Västsverige, framför allt i Bohuslän och alldeles särskilt i den norra delen av landskapet, är detta en verklighet som har en mycket betydande ekonomisk innebörd.

Det är inte en slump att dessa s. k. utpräglade fritidskommuner nästan genomgående också är utpräglade högskattekommuner. De blir det av olika skäl men bl. a. därför att de möjligheter till ekonomisk verksamhet som annars skulle finnas icke kan utnyttjas, av hänsyn till fritidsintressena. Det enklaste exemplet är väl de kommuner som råkar inom sig hysa ett av de mycket sparsamt förekommande exklusiva djuphamnslägena, av vilka det inte lär finnas mer än fyra eller fem i hela landet som kan tänkas användbara för det verkligen stora tonnaget, men som inte kan tillgodogöra sig den nyttigheten därför att de verksamheter som är i behov av exklusiva djuphamnar anses vara miljöskadliga och i varje fall hindersamma för fritidsfolket. Därför blir det inget utnyttjande av den möjlighet som kommunen annars skulle ha.

Mycket ofta har dessa kommuner ingenting att erbjuda som skulle kunna göra dem attraktiva för industri och annan verksamhet än just det som de inte får lov att utnyttja. Så viker sysselsättningen, skatteunderlaget sviktar, utdebiteringen blir hög och vi får de utpräglade högskattekommunerna.

Nu kan man säga: Men varför etablerar sig då inte dessa kommuner som utpräglade turistkommuner och lever på turistindustrin? Jag har alltid trott och tror för varje år allt starkare att det är en utopi – om man nu skall använda ett närmast positivt laddat ord som "utopi" i detta fall – att vi skulle få den sortens semesterstäder här i Sverige som man ser här och var t. ex. vid Medelhavet. För egen del måste jag säga att jag ej heller önskar sådana sommarstäder, som står döda åtta till nio månader av året och som plötsligt lever upp under några korta hektiska sommarveckor. Vi har nog att räkna med att inte heller som fritidskommuner duger svenska kommuner annat än i den mån de också har ett underlag av bofast befolkning och åretruntgående verksamhet.

Då gäller det – så har jag hela tiden resonerat – att sätta i stället för den attraktionskraft en sådan kommun kunde ha, i första hand på industrin, en annan attraktionskraft, och den som jag tycker ligger närmast till hands att tänka sig är att förvandla dessa kommuner från exklusiva högskattekommuner till exklusiva lågskattekommuner. Låg skatt har nämligen i sig en mycket stark dragningskraft. Det kan ske t. ex. genom en omfördelning efter det system som bl. a. tillämpas i Danmark, där den som bor i två kommuner vid olika tider av året får dela sin kommunalskatt mellan de två kommunerna efter någon rimlig proportion, t. ex. 10/12 i hemortskommunen och 2/12 i fritidskommunen eller vad man nu kan komma fram till.

Det är förslag i denna riktningen som aktualiseras i motionen 1038, som jag alltså, herr Larsson i Borrbby, känner en mycket stark frändskap med trots att jag inte står med mitt namn på den i år. Jag har velat erinra om och erinrar om att den har fler understödjare än vad som framgår av

Torsdagen den
3 maj 1973

*Omfördelning av
kommunalskatten
till förman för ut-
präglade fritids-
kommuner*

namnlistan under motionstexten. Sedan dessa förslag först – och även senast – framfördes har vi fått en ny statlig utredning, den s. k. kommunalekonomiska utredningen. Jag har tungan och förmånen att själv tillhöra den, vilket är ett skäl till att det kan anses överflödigt för mig att i år vara motionär i dessa frågor. Det blir väl den utredningen som till sist får uppgiften att ta upp dessa frågor, och vi skall väl inte föregripa dess verksamhet, men jag har, fru talman, utan att framställa något yrkande velat erinra om att det finns väsentligt längre gående önskemål när det gäller fritidskommunernas problem än att ge dem möjlighet att erhålla täckning för direkta kostnader för fritidsbebyggelse.

I detta anförande instämde herrar Komstedt (m), Larsson i Borrbý (c), Börjesson i Glömminge (c) och Åkerlind (m).

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Fru talman! Till skatteutskottets betänkande nr 25 är fogat ett särskilt yttrande, där de som står för det säger att enligt deras uppfattning löser inte det nya skatteutjämningsystem, som har föreslagits i propositionen 44 i år, hela det kostnadsproblem som de s. k. fritidskommunerna brottas med. Det är ett nog så väsentligt påpekande.

Det är alldeles uppenbart att det nya skatteutjämningsystemet just i det hänseende som åsyftas i det nu aktuella betänkandet från skatteutskottet fungerar slumpmässigt. Hur fungerar då detta förslag för några av de kommuner i landet som har den största andelen av sitt skatteunderlag från fritidsbebyggelse? Vi kan ta två kommuner i Stockholms län. I den nybildade Värmdö kommun, som i skatteutjämningsrevisionens betänkande fortfarande hette Gustavsbergs kommunblock, hade man enligt 1971 års taxering 10,01 procent av sitt skatteunderlag från fritidsbebyggelse. Men eftersom man hade 104,52 procent av medelskattekraften i riket och en skatteunderlagsgaranti på 95 procent, blev resultatet att av de här 10 procenten fick man glädje av 0,5 procent. Det innebar att man fick 6 öre per skattekrone i bidrag enligt utredningens förslag.

Tittar vi på hur det ser ut enligt propositionen för samma kommun, visar det sig att nu har man halkat upp över den i det här fallet magiska gränsen. Skillnaden mellan skatteunderlagsgarantin och det faktiska skatteunderlaget är större än det skatteunderlag som representeras av fritidsbebyggelsen. Den kommun i landet som har den största andelen av sitt skatteunderlag från fritidsbebyggelse får alltså genom den reform som utskottet här faller tillbaka på inte ett öre.

Den av utskottet åberopade reformen när det gäller skatteutjämnningen löser alltså inte de aktuella problemen. Att den slår slumpmässigt kan man se när det gäller dels den kommun jag nämnde, dels den kommun i Stockholms län som har det näst högsta skatteunderlaget från fritidsbebyggelse, nämligen Vaxholms nybildade kommun. Där skulle man enligt 1971 års skatteunderlag inte ha fått någonting, och enligt 1972 års i propositionen redovisade underlag skulle man ha fått 6 öre per skattekrone. Man ligger där och pendlar precis på gränsen. De här kommunerna får alltså ingenting.

Man kan med dem som står bakom det särskilda yttrandet konstatera

Torsdagen den
3 maj 1973*Om fördelning av
kommunalskatten
till förmån för ut-
präglade fritids-
kommuner*

att det nya systemet inte löser hela kostnads- och intäktsproblemet för fritidskommunerna. I det läget åberopar utskottet att kommunalekonomiska utredningen skall titta på de här problemen. Det är ett viktigt klarläggande, som genom de här redovisade förhållandena framstår som särskilt betydelsefullt, att man skall studera den här frågan och se på den som en fråga om kostnadsfördelningen mellan kommunerna och mellan staten och kommunerna.

Det kan knappast finnas underlag för utskottets påstående att det saknas anledning att över huvud taget diskutera en särskild utredning av de här frågorna innan erfarenheter vunnits av det nya skatteutjämnings-systemet. De erfarenheterna kan man läsa sig till ur det material som föreligger - slumpmässigt och otillfredsställande i det här hänseendet, naturligtvis tillfredsställande i många andra hänseenden.

Det finns väl också anledning att här peka på de möjligheter som bostadsbeskattningsutredningen har att se särskilt på dessa problem. Det tekniskt lättaste sättet att tillföra värdkommunen för fritidsbebyggelse ökade skatteintäkter torde vara en justering av repartitionstalet för fritidsbebyggelse.

Den motion som jag står som första namn på, 1059, tar upp både kostnads- och intäktsproblematiken i detta sammanhang. Det är ju väldigt betydelsefullt att man ser på båda sidorna, eftersom det finns så väsentliga skillnader mellan befintlig äldre fritidsbebyggelse och nyttillkommande fritidsbebyggelse när det gäller såväl kostnader som intäkter för värdkommunen.

Fru talman! Med hänsyn till att alltså minst en och helst två utredningar kommer att beröra dessa problem finns det ingen anledning för mig att nu ha något yrkande. Jag ville bara med anledning av det särskilda yttrandet i skatteutskottets betänkande anföra dessa synpunkter som, tycker jag, på ett väsentligt sätt kompletterar vad utskottet säger.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 14 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

Nr 13 med anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde

Kulturutskottets betänkanden

Nr 21 i anledning av motion om decentraliserad försöksverksamhet på museiområdet

Nr 22 i anledning av motion om ett fast telenät mellan Nordens huvudsläder för samarbete på dokumentationsområdet

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

Torsdagen den
3 maj 1973

Gävlepolisens ungdomsverksamhet

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 23 i anledning av motion angående Gävlepolisens ungdomsverksamhet.

Herr NORDGREN (m):

Fru talman! Under en lång följd av år — närmare bestämt cirka åtta — har Gävlepolisens ungdomsklubb huvudsakligen genom frivilliga insatser drivit en s. k. öppen ungdomsgård. Syftet med verksamheten har varit att försöka hjälpa ungdomarna till en trivsam och meningsfull fritid och på så sätt motverka ungdomsbrottslighet och ungdomsfylleri samt att om möjligt förbättra förhållandet mellan polisen och allmänheten—ungdomen. Verksamheten, som kan sägas vara unik i landet, har varit mycket uppskattad av ungdomen liksom av såväl kommunala myndigheter som rikspolisstyrelsen.

Tyvänn måste verksamheten läggas ned vid årsskiftet på grund av att den lokal som verksamheten bedrevs i ej längre kunde få disponeras för ändamålet. Såväl lokal- som rikspolisen gjorde stora insatser i syfte att rädda verksamheten. En lämplig lokal — en gammal skola — belägen intill polishuset fanns att tillgå. Den förvaltades av byggnadsstyrelsen, men denna ville trots påtryckningar inte upplåta densamma utan beslöt att den skulle rivras.

I motionen 1973:1243 har jag påtalat detta och hemställt att Kungl. Maj:t skall medverka till återupptagandet av Gävlepolisens ungdomsverksamhet.

Enligt utskottet pågår för närvarande förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna och byggnadsstyrelsen om möjligheten att lösa frågan. Byggnadsstyrelsen har nu enligt utskottet förklarat sig beredd att häva sitt beslut om rivning och i stället restaurera ifrågavarande byggnad, och allt tyder på att Gävlepolisens värdefulla verksamhet åter skall kunna tas upp.

Då detta är helt i linje med motionens syfte har jag inget yrkande. Jag beklagar däremot att det inte kunde ske på ett tidigare stadium så att detta långa avbrott i verksamheten hade kunnat undvikas. Jag uttalar emellertid nu den bestämda förhoppningen att förhandlingarna snabbt måtte slutföras och arbeten med renovering av nämnda skolbyggnad omgående kommer i gång så att den ur ungdomens synpunkt värdefulla verksamheten åter kan börja i Gävle samt att den manar till efterföljd även på andra håll i landet.

Herr justitieministern GEIJER:

Fru talman! Som utskottet säger är frågan om ungdomsgårdar en primärkommunal uppgift, och därför kan knappast riksdagen, såvitt jag förstår, göra något åt detta. Men jag vill gärna lämna den upplysningen att frågan har varit föremål för stor uppmärksamhet inom mitt departement.

Med hänsyn till att polisen här genom sin ungdomsklubb bedriver — som herr Nordgren mycket riktigt sade — en ganska unik verksamhet, som dessutom är utomordentligt värdefull, har vi från departementets

Torsdagen den
3 maj 1973*Gävlepolisens ungdomsverksamhet*

sida försökt göra vad vi kan för att verksamheten skall kunna komma i gång på nytt. Till den ändan har vi meddelat kommunen att den skola, som herr Nordgren talar om, kan ställas till kommunens förfogande – den kan få hyras för en symbolisk summa och får disponeras. Därmed finns det garantier för att man, om kommunen vill acceptera detta erbjudande, skall kunna efter behövliga renoveringsarbeten få i gång verksamheten.

Jag har som sagt gärna velat lämna denna upplysning.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag ber att få begagna tillfället att tacka statsrådet Geijer för det intresse statsrådet har visat denna fråga. Om jag inte är fel underrättad har statsrådet själv varit på platsen och konstaterat att det var en värdefull verksamhet som bedrevs samt medverkat till att skolan skall få vara kvar och att förhandlingar kommit till stånd.

Jag hoppas innerligt att förhandlingarna kommer att fullföljas och leda till önskat resultat.

Herr LARSSON i Vänersborg (s):

Fru talman! Då motionären inte har ställt något yrkande utan anslutit sig till vad utskottet anfört och dessutom med tacksamhet noterat de åtgärder som statsrådet Geijer har vidtagit finns det egentligen inte mycket för utskottet att tillägga. Vi har sagt att den ungdomsverksamhet som Gävlepolisen bedriver är uppskattad och värdefull, och vi noterar det goda initiativ som Gävlepolisen har tagit genom att starta ungdomsverksamheten och därmed söka denna värdefulla kontakt med ungdomen. Vi önskar väl alla att det skall råda ett bra förhållande mellan ungdomen och polisen.

De åtgärder som vidtagits hade väl kommit till stånd utan att denna motion väckts här i riksdagen – vi har väl närmast ansett att motionen hör hemma på det kommunala området. Men när nu motionären inte har ställt något yrkande utan delar de synpunkter som utskottet anfört har jag, fru talman, ingen anledning att närmare gå in på frågan. Jag noterar, liksom motionären, med tillfredsställelse att statsrådet Geijer har tagit det här initiativet. Därmed har också förutsättningarna skapats för att ungdomsverksamheten i Gävle skall återuppstå, och sedan blir det ju överläggningar på det kommunala området när det gäller finansiering och sådant. Det torde finnas möjligheter för staten att genom AMS eller på annat sätt skapa de ekonomiska förutsättningar som erfordras för en upprustning av dessa skollokaler som är så lämpliga för den här verksamheten.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HAGLUND (s):

Fru talman! Jag har inget annat yrkande än utskottets. Det gäller här en verksamhet som jag till en del har kunnat följa genom att den är förlagd till Gävle. Jag har naturligtvis samma förhoppning som herr Nordgren och utskottets talesman att den här verksamheten skall kunna fortsätta. Det är inte helt riktigt, som herr Nordgren säger, att det varit

Torsdagen den
3 maj 1973

Gävlepolisens ungdomsverksamhet

ett långt uppehåll i verksamheten. Man har tyvärr beslutat att lägga ned den. Men man har, efter vad jag kan förstå, ännu inte formellt tagit ett sista beslut i frågan. Jag har nämligen verksamhetsberättelsen för Gävlepolisens ungdomsklubb framför mig, och eftersom jag tycker att verksamheten är så värdefull, skall jag läsa ett stycke ur den. Jag känner också personligen människorna som drivit verksamheten praktiskt taget ända från 1965. De har haft svårigheter med verksamheten som utökats med allt fler ungdomar. Därför har man sökt större lokaler och förmodligen utgått ifrån att man skulle få förfoga över den i utskottsutlåtandet åberopade skolan. Men det har dragit ut på tiden. Jag skulle vilja fråga statsrådet, som besökt Gävle och som gjort mycket för den här verksamheten, om hur långt de pågående underhandlingarna avancerat. Här finns fortfarande problem med kostnader för renovering av denna skola. Det är fråga om statsbidrag eller bidrag genom AMS.

Så här skriver man i verksamhetsberättelsen: "Det var verkligen synd att man tvingades flytta ungdomsverksamheten, som pågick så länge och som blev så omtalad och erkänd. Det är väl klart, att polisen har andra arbetsuppgifter än att driva ungdomsgårdar, men den måste också i en tid av stigande brottslighet och alltför ofta förekommande osaklig kritik och fula angrepp mot dess ingripanden och arbetsmetoder, försöka få ett bättre förhållande till allmänheten och inte minst till ungdomen. Detta kan ske genom att bl. a. åstadkomma så många goda kontaktytor som möjligt. Polisens ungdomsgård i Gävle var ett exempel på en sådan. Kanske ett experiment, men som sådant väl värt att satsa på. Polisen bör i dag ha tillgång till lokalutrymmen i eller i närheten av polishus, där man kan driva en viss form av upplysnings- och PR-verksamhet. Och dit ungdomar kan få komma för en stunds avkoppling och diskussion med polismän. På så sätt åstadkommer man en ökad respekt och förståelse för varandras problem och uppgifter samt minskar spänningen mellan parterna. Måste detta verkligen på grund av bl. a. strikt ekonomiska synpunkter bara vara ett event. framtidsperspektiv i ett samhälle, där man på så många andra områden försöker förnya sig och bli så effektiv som möjligt."

Sedan redovisar de kort själva gruppverksamheten under hösten 1972. Man bedrev alltså verksamheten fortfarande under hösten 1972. Man har bl. a. haft en debatthörna 10 gånger med 201 deltagare, en modellklubb 2 gånger med 10 deltagare, en bordtennisklubb 57 gånger med 852 deltagare och en nöjessektion som samlats en gång med 100 deltagare.

Man konstaterar sedan att gruppverksamheten har minskat på grund av diskussionen om lokaler, men de hoppas fortfarande på en lösning av lokalfrågorna och på en fortsättning av den här verksamheten.

Jag har självklart inget annat yrkande än utskottets.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 16 Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 24 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 Vissa anslag ur kyrkofonden

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 25 i anledning av propositionen 1973:66 angående vissa anslag ur kyrkofonden jämte motioner.

I propositionen 1973:66 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 23 mars 1973, föreslagit riksdagen att

dels besluta att

1. i propositionen angivna merkostnader för anordnande av nya lokaler för ärkebiskopens kansli skulle stanna slutligt på kyrkofonden,

dels medge att ur kyrkofonden

2. erforderliga medel fick tas i anspråk för bestridande av sådana utgifter för kyrkoherden för samer som angetts i propositionen,

3. fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. efter Kungl. Maj:ts prövning utgick bidrag till avlöning av sex tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete enligt de grunder som förordats i propositionen,

4. till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse utgick dels för tiden den 1 januari—den 30 juni 1973 ytterligare avlöningsbidrag med sammanlagt 15 600 kronor, dels fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. 19 bidrag om vardera 37 000 kronor för år till avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

5. fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. utgick medel med högst 60 000 kronor för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska förbildningskurser för präster,

6. för budgetåret 1973/74 utgick bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 133 000 kronor till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

7. för budgetåret 1973/74 utgick medel med högst 80 000 kronor för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande statsdepartement,

8. fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. utgick anslag med 190 000 kronor för år till extra utgifter.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:1677 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen beslutade höja anslaget till kyrkofonden med 37 000 kronor för att möjliggöra ett avlöningsbidrag till en sjömanspräst i Beirut,

1973:1834 av herr Werner i Malmö m. fl. (m, s, c, fp) samt

1973:1835 av herrar Wikström (fp) och Mattsson i Lane-Herrestad (c).

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Vissa anslag ur
kyrkofonden*

Torsdagen den
3 maj 1973

*Vissa anslag ur
kyrkofonden*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beslutade att de i propositionen 1973:66 angivna merkostnaderna för anordnande av nya lokaler för ärkebiskopens kansli skulle stanna slutligt på kyrkofonden,

2. att riksdagen medgav att erforderliga medel ur kyrkofonden fick tas i anspråk för bestridande av sådana utgifter för kyrkoherden för samer som angetts i propositionen 1973:66,

3. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. efter Kungl. Maj:ts prövning utgick bidrag till avlöning av sex tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete enligt de grunder som förordats i propositionen 1973:66,

4. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse för tiden den 1 januari- den 30 juni 1973 utgick ytterligare avlöningsbidrag med sammanlagt 15 600 kronor,

5. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:66 och med avslag på motionen 1973:1677 medgav att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. utgick 19 bidrag årligen till avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

6. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:66 och med avslag på motionen 1973:1835 medgav att vart och ett av de under punkten 5 angivna avlöningsbidragen fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. utgick med 37 000 kronor för år,

7. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. utgick medel med högst 60 000 kronor för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska utbildningskurser för präster,

8. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:66 och med avslag på motionen 1973:1834 medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1973/74 utgick bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 133 000 kronor till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

9. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1973/74 utgick medel med högst 80 000 kronor för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande statsdepartement,

10. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. utgick anslag med 190 000 kronor för år till extra utgifter.

Reservation hade avgivits beträffande antalet bidrag till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse för avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet av herr Källstad (fp) och fru Fränkel (fp) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av propositionen 1973:66 och med bifall till motionen 1973:1677 medgav att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse fr. o. m. den 1 juli 1973 t. v. utgick 20 bidrag årligen till avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Fru talman! I betänkandet nr 25 från kulturutskottet behandlas bl. a. avlöningsbidrag till sjömanspräster. I propositionen 66 redovisas sjömansvårdsstyrelsens begäran att få ytterligare ett bidrag till en sådan sjömanspräst, nämligen för verksamhet i Beirut där sedan den 1 juli 1972 bedrivs försöksverksamhet. Denna verksamhet har av sjömansvårdsstyrelsen upptagits på begäran av ombordanställda i svenska fartyg och på tillstyrkan av Sveriges officiella representation i Libanon, som det heter i propositionen.

Kammarkollegiet har avstyrkt, och föredragande statsråd har inte heller lyssnat till sjömansvårdsstyrelsen. Vi har väckt en motion i den här frågan och begärt att riksdagen skall höja anslaget till kyrkofonden för att möjliggöra ett avlöningsbidrag till en sjömanspräst i Beirut. Med anledning av att motionen avslagits av utskottsmajoriteten vill jag här påminna om den verksamhet som bedrivs i Beirut. Till alla riksdagsledamöter har väl nr 4 av tidningen MED kommit i april månad. Den tidningen utges av kyrkan, och detta nummer ägnas helt åt sjömansvårdsstyrelsens arbete bland sjömännen. Sjömansvårdsstyrelsen är en av utgivarna av tidningen.

Jag råkade öppna tidningen av en händelse utan att veta vad den handlade om och läste på s. 4 en rubrik "Sjömanskyrkan i Beirut hälsas med glädje av sjömän". I artikelinledningen heter det: "Den här kyrkan har vi allesammans varit med om att önska hit! Så sade en dansk sjöman när MED:s utsända Eva Pontén hälsade på i den nya sjömanskyrkan i Beirut." Hon berättar i artikeln om arbetet där, om den vita kyrkbussen med sjömansprästen vid ratten som från sjömanskyrkan letar sig ut i hamnen och tillbaka. Det innebär stora svårigheter att färdas där, och vi har senast i dag hört på nyheterna att Libanon är ett ganska oroligt land, där sjömännen inte kan färdas hur som helst och där sjömanskyrkan verkligen är välkommen. Men sjömanskyrkans arbete där är nu inte stött med anslag ur kyrkofonden, och det berättas i artikeln om svårigheterna med pengar. När man skall köpa nattvardskärl måste man köpa mycket billiga sådana, därför att man inte har råd att köpa bättre. Orgeln som finns är skänkt av några församlingar på Öland, och prästen själv har sytt antipendiet som finns i kyrkan. Samtidigt redovisas i olika artiklar i tidningen den uppskattning som arbetet får.

Vi vet att det överallt är ungefär samma sak när det gäller sjömanskyrkornas arbete – det betyder oerhört mycket – men jag tror att Beirut, som ligger i ett oroligt hörn av världen, alldeles särskilt väl behöver ha sjömanskyrkan kvar. Jag hoppas att försöksverksamheten blir permanent, och jag beklagar därför att inte den här lilla summan på 37 000 kronor kunde få utbetalas till denna betydelsefulla verksamhet fr. o. m. nästa budgetår.

Det finns en reservation vid kulturutskottets betänkande nr 25 som bär herr Källstads och fru Frænkels namn. Jag ber att med detta korta anförande få yrka bifall till reservationen. Jag hoppas verkligen att kammarens ledamöter röstar till sjömännens glädje och fromma.

I detta anförande instämde herrar Källstad (fp) och Nisser (m).

Nr 78

Torsdagen den
3 maj 1973

*Vissa anslag ur
kyrkofonden*

Torsdagen den
3 maj 1973

Vissa anslag ur
kyrkofonden

Herr ANDERSSON i Örträsk (s):

Fru talman! I propositionen 66 föreslås att kostnader för en rad skilda ändamål till viss del skall täckas genom anslag ur kyrkofonden. Kulturutskottet tillstyrker förslagen på samtliga punkter. Bara på en punkt, beträffande avlöningsbidragen till sjömanspräster, har avgivits en reservation, såsom också framgick av herr Nilssons i Agnäs inlägg.

För närvarande utgår till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse 19 bidrag om vardera 35 000 kronor årligen för avlöande av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet.

Avlöningsbidragens storlek har ökat successivt. År 1965 fastställdes bidragen till 25 100 kronor. De är nu uppe i 35 000 kronor. Kungl. Maj:t föreslår en höjning till 37 000 kronor per avlöningsbidrag. De kommer därmed att, liksom tidigare, motsvara ungefär 90 procent av styrelsens kostnader per sjömanstjänst. Utskottet är också enigt i sitt tillstyrkande av förslaget beträffande beloppets storlek och yrkar därmed avslag på motionen 1835.

Reservationen gäller antalet utgående bidrag. Budgetåret 1962/63 var antalet avlöningsbidrag 12. Nu lämnas 19 sådana bidrag. Det har alltså under en tioårsperiod skett en kraftig uppräkning.

Kammarkollegiet anför att antalet avlöningsbidrag under de senaste åren har ökat utan att omfattningen av den verksamhet som bedrivs i utlandet har ökat i samma mån. Kammarkollegiet avstyrker därför sjömansvårdsstyrelsens framställning om ytterligare avlöningsbidrag.

Av det här anförda och av utskottets betänkande framgår att det totala bidragsbelopp som utgår från kyrkofonden till sjömansvårdsstyrelsens verksamhet stegvis har ökat. Också för nästa budgetår föreslås en ökning. Beloppen i kyrkofonden är emellertid inte obegränsade. Vid bidragstilldelningen måste en avvägning göras. I den avvägningen har föredragande statsrådet inte funnit sig böra tillstyrka någon ökning av antalet avlöningsbidrag. Utskottets majoritet har kommit till samma bedömning och avstyrker därför motionen 1677.

Låt mig tillägga att sjömansvårdsstyrelsen bedriver verksamhet på 37 platser utomlands. Jag är angelägen att betona att den verksamheten har stor betydelse för våra sjömän och andra som kommer i kontakt med den. Det vore i och för sig önskvärt om man kunde utöka antalet avlöningsbidrag ytterligare, utöver vad som skett. Men en avvägning måste, som sagt, göras med hänsyn till resurserna och med hänsyn till andra angelägna behov. Det är enbart på grund av denna nödvändiga avvägning som utskottet beslutat avstyrka motionen 1677.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet 25.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Fru talman! När det i kammarkollegiets yttrande heter att verksamheten inte har ökat, så måste man fråga sig, hur man har mätt det, alltså vad som ligger bakom kammarkollegiets uppfattning på denna punkt. Det är klart att volymen inte har blivit större. Båtarna ligger kortare tid, det är kanske många gånger svårare nu att nå folk. Men de som verkligen kommer till kyrkorna behöver dem som aldrig någonsin förut. Dessutom

har dock sjöfarten från svensk sida vuxit totalt, och det är inte bara svenska utan, som jag sade i mitt förra inlägg, skandinaviska besättningar som besöker dessa kyrkor.

Det är klart att detta är en bedömningsfråga, men jag för min del måste säga att jag inte förstår kammarkollegiets yttrande att ökningen inte varit sådan att man vill tillstyrka fler bidrag.

Jag har bara velat anföra detta till protokollet.

Herr ANDERSSON i Örträsk (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag har bara refererat vad kammarkollegiet sagt på denna punkt, men jag är angelägen om att referera det riktigt -- herr Nilsson i Agnäs gjorde det inte. Kammarkollegiet säger att verksamheten inte har ökat i samma mån som antalet utgående bidrag ökat. Hur man har mätt ökningen kan jag inte svara på: Jag har bara återgivit detta. Ökningen av verksamheten är alltså ställd i relation till ökningen av antalet utgående bidrag.

Herr NILSSON i Agnäs (m) kort genmäle:

Fru talman! Man kan säga att man av finkänslighet mot kammarkollegiet bör läsa bara *lite* här, eftersom herr Andersson i Örträsk egentligen har rätt i att man på det hållet erkänner att det har skett en ökning av verksamheten, men man har inte funnit att den ökat "i samma mån" som antalet utgående bidrag har ökat. Då blir det ändå mer förbryllande! Det skulle innebära att den myndigheten skulle begära att man skulle kunna redovisa proportionellt samma ökning; annars är det inte bra. På grund av att förhållandena har ändrats så mycket då det gäller all trafik, all liggetid osv. menar jag att detta är ett felaktigt sätt att bedöma saken. Lika gärna tror jag att man skulle kunna säga att verksamheten i ändå större utsträckning är angelägen, även om den inte får samma volym i form av samma antal redovisade besök.

Det var detta jag ville ha sagt här.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag har med intresse tagit del av detta betänkande som delar av kulturutskottet har avlätit till riksdagen.

Tillsammans med herr Mattsson i Lane-Herrestad har jag motionerat om att bidragsbeloppet till sjömansvårdsstyrelsen för avlöning av sjömansprästerna måtte höjas. Utskottet säger i sin argumentation för avslag att man har inhämtat att det nuvarande bidragsbeloppet *genomsnittligt* beräknas motsvara ungefär 90 procent av styrelsens kostnader per sjömanspräst.

Var har utskottet inhämtat detta?

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1--4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Källstad och fru Fränkel, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Agnäs begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Källstad och fru Fränkel.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Agnäs begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	..	198
Nej		91
Avstår		5

Punkterna 6–10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

På förslag av fru andre vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna ärenden till kl. 19.30.

§ 18 Interpellation nr 86 ang. den s. k. informationsbyråns verksamhet

Ordet lämnades på begäran till

Herr MÅBRINK (vpk), som yttrade:

Fru talman! En viktig del av den svenska underrättelsetjänsten har hittills helt hemlighällits för riksdagen och det svenska folket. I en artikel i tidskriften *Folket i Bild* kulturfront skildras denna. Organisationen skall enligt artikeln ha namnet Informationsbyrån (IB). Dess uppgifter jämföras med dem som stormakters spionorganisationer har. IB har stått utanför parlamentarisk kontroll. Organisationen har kunnat verka i det tysta. Den har inte väjt för några medel och metoder, enligt tidskriften.

Riksdagen skall enligt grundlagen avgöra de ekonomiska anslagen till olika myndigheter. Detta kräver öppen redovisning. IB skall ärligen ha fått sammanlagt ca 10 miljoner kronor av statsmedel, utan att riksdagen vetat om IB:s existens.

Enigheten om att Sverige skall föra en alliansfri utrikespolitik syftande till neutralitet i krig anses vara allmän. Men IB har, enligt artikeln, haft intimt samarbete med främmande makters underrättelsetjänster. Dessa tillhör i alla fall västmakter, arbetande för NATO eller andra imperialistiska allianser. IB skulle således bedriva verksamhet som står i direkt strid

mot den svenska alliansfria politiken. Organisationen är därigenom ett hot mot svenska säkerhetsintressen.

IB sänder enligt tidskriften ut agenter och informatörer till andra länder. Detta måste betraktas som spioneri. Agentverksamheten lär helt vara riktad mot socialistiska länder och "västfientliga" s. k. u-länder. I vems intresse sker detta? På vad sätt skulle en stat som Förenade arabrepubliken, vilken skall ha varit föremål för IB:s spionage, kunna utgöra ett hot mot svenska säkerhetsintressen? IB skall samarbeta med västmaktens underrättelsetjänster: CIA, MI 6 och Shin Beth. Skulle detta samarbete stärka förtroendet för den svenska utrikespolitiken?

IB skall också enligt tidskriften bedriva verksamhet som rör svenska politiska och fackliga organisationer. Man infiltrerar dessa eller skaffar rapportörer inom dem. Man registrerar medlemmar och aktivister. Uppgiften skall vara att kartlägga som det heter "kommunistisk verksamhet". Enligt tidskriften finns inom IB en "operationsavdelning" som "installerar avlyssningsapparat, gör inbrott och fotograferar av medlemsregister (ex. FNL-grupperna) eller protokoll och politiska dokument".

Folket i Bild kulturfronts avslöjanden har väckt stor och berättigad uppmärksamhet i andra massmedia. Press, radio och TV har frågat berörda myndighetspersoner om riktigheten i de uppgifter som tidskriften lämnat. Dessa har inte kunna bestridas. Inför frågor om detaljer i tidskriftens avslöjanden har personer i ansvarig ställning bara svarat att dem "veterligt" har inte brottslig verksamhet förekommit. Någon direkt dementi på tidskriftens uppgifter har således inte lämnats.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsministern få ställa följande frågor:

Vill statsministern redogöra för riktlinjerna för den verksamhet som bedrivs av den s. k. informationsbyrån (IB)?

Förekommer samarbete mellan informationsbyrån och andra staters underrättelsetjänster?

Bedriver informationsbyrån verksamhet som avser att granska svenska politiska organisationers arbete?

Anser statsministern det stå i överensstämmelse med grundlagen att riksdagen hållits i okunnighet om informationsbyråns existens och verksamhet?

Denna anhållan bordlades.

§ 19 Interpellation nr 87 ang. fastställandet av taxeringsvärde på jordbruksfastighet

Ordet lämnades på begäran till

Herr JOSEFSON i Arrie (c), som yttrade:

Fru talman! Allmän fastighetstaxering skall enligt gängse regler hållas vart femte år. Enligt dessa regler skall nästa fastighetstaxering ske år 1975. Situationen inför denna fastighetstaxering är något annorlunda än tidigare, framför allt för jordbruksfastigheter. Det beror bl. a. på

riksdagens beslut hösten 1972 angående ändrade regler vid jordbruksbeskattningen.

Genom beslutet om övergång till bokföringsmässig redovisning av inkomst av jordbruksfastighet och nya avskrivningsregler har regler fastställts för uppdelning av fastighetsvärdet i byggnadsvärde och byggnadsinventarier. Den sistnämnda delen, byggnadsinventarier, skall vid inkomstbeskattningen hänföras till gruppen inventarier vid avskrivningar.

Fastighetstaxeringsutredningen har föreslagit att hela byggnadsvärdet, inklusive byggnadsinventarier, skall ingå i fastighetsvärdet vid fastighetstaxeringen. Skulle detta bli fallet innebär det betydande besvärligheter vid den årliga inkomst- och förmögenhetsredovisningen. Det utgör samtidigt ett avsteg från de riktlinjer som angavs i jordbruksbeskattningspropositionen.

I fastighetstaxeringsutredningens förslag presenteras också olika alternativ för beräkning av byggnadsvärdet på jordbruksfastighet. Vissa alternativ kan medföra väsentligt lägre värde på byggnader än vad som förutsattes i propositionen 1972:120. Enligt övergångsreglerna gäller vid övergången till bokföringsmässiga grunder att som ingångsvärde för byggnader får räknas två tredjedelar av fastighetens taxeringsvärde. Det kan inte vara rimligt att låta de kommande bestämmelserna väsentligt avvika från de provisoriska regler som nu tillämpas och som överensstämmer med vad som tillämpats tidigare under många år.

Beträffande fastighetstaxeringsutredningens förslag för fastställande av nya taxeringsvärden bör särskilt uppmärksammas det ringa antal köp, som ligger till grund för den köpeskillingsstatistik, som skall utgöra underlag för beräkning av förändringar i marknadsvärdet.

Enligt fastighetstaxeringsutredningens uppgifter genomfördes år 1968 totalt 12 300 köp men endast 16,9 procent eller 1 887 köp uppfyllde de fastställda kraven för att medräknas i underlaget. Motsvarande antal för år 1971 utgör 10 238 köp, varav 1 970 kan anses fylla kraven för att medräknas och utgöra underlag för köpeskillingsstatistiken.

Det innebär att knappast 2 000 köp i hela landet kommer att bli normgivande vid fastställande av taxeringsvärdet för landets cirka 350 000 jordbruksfastigheter. Detta är enligt min uppfattning ett mycket bristfälligt underlag. Därtill skall påpekas att i de 2 000 köp som utgör underlag för köpeskillingsstatistiken också ingår tillskottsköpen, dvs. köp av grannfastigheter. Dessa tillskottsköp betalas ofta med ett högre pris. I många fall försäljes byggnaderna vilka representerar en betydande del av fastighetsvärdet av den nya ägaren. Köpeskillingsstatistiken blir härigenom ännu mera missvisande eftersom endast det totala priset på fastigheten ingår i statistiken. Egentligen borde man i dessa fall redovisa totala fastighetspriset minus försäljningspriset för byggnaderna. I så fall hade det verkliga försäljningspriset på tillskottsmarken kommit att redovisas.

I köpeskillingsstatistiken ingår också ganska många köp, där personer, som sålt sina jordbruksfastigheter som tomtmark till kommuner och byggnadsföretag, sedan köpt andra jordbruksfastigheter. För många av dessa har köpeskillingsens storlek spelat mindre roll. Huvudsaken har varit

att anskaffa en ny, likvärdig jordbruksfastighet för att där bedriva sitt företag. Köpeskillingen vid dessa försäljningar avspeglar ingen bild av ett verkligt marknadsvärde.

Inte minst i expansiva områden utgör denna grupp en ganska stor del av köparna. Detta ger anledning till ytterligare tveksamhet, om den köpeskillingsstatistik som föreligger verkligen utgör någon grund för ett normalt marknadsvärde.

Slätköpen, som inte ingår i köpeskillingsstatistiken, har alltmer kommit att ligga på en prisnivå som mera överensstämmer med vad som ur jordbrukets synpunkt utgör ett normalt marknadsvärde. Därför borde slätköpen enligt min mening inräknas i underlaget i köpeskillingsstatistiken.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern få ställa följande frågor:

1. Har statsrådet uppmärksammat att fastighetstaxeringsutredningens förslag beträffande fastställande av byggnadsvärde väsentligt avviker från de övergångsregler som fastställdes av riksdagen hösten 1972?

2. Har statsrådet uppmärksammat bristerna i den köpeskillingsstatistik för jordbruksfastigheter vilken ligger till grund för fastställande av nya taxeringsvärden och kommer statsrådet att vidtaga några åtgärder för att vidga underlaget för denna statistik eller på annat sätt åstadkomma bättre grundval för fastställande av taxeringsvärden på jordbruksfastigheter?

Denna anhållan bordlades.

§ 20 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 125 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1973/74, m. m.

§ 21 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 199 Herr *Lövenborg* (vpk) till herr justitieministern angående behandlingen av ätalade:

Finner statsrådet det vara förenligt med svensk rättspraxis att ätalade slås i järn?

Nr 200 Herr *Andersson* i Örebro (fp) till herr civilministern om möjlighet för landsting att skänka sjukvårdsutrustning till u-land:

Är statsrådet beredd att vidtaga sådana åtgärder som ger landstingen möjligheter att utan vederlag överlåta viss sjukvårdsutrustning till u-land?

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 18.00.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Nr 78

Torsdagen den

3 maj 1973